

RİSALE-İ NUR'UN GÖZÜYLE TEVHİDİN ÜÇ KÖLİ MUARRİFİ-İ

KALBLERİN GÜNEŞİ

Efendimiz'in Peygamberliğinin Delilleri

MEHMET AKAR

Risale-i Nur'un Gözüyle Tevhidin Üç Küllî Muarrifi-1

KALBLERİN GÜNEŞİ

Efendimiz'in Peygamberliğinin Delilleri

MEHMET AKAR

KALBLERİN GÜNEŞİ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2013

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş. 'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş. 'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekânîk, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Yıldıray YALÇIN, Yücel BOZCU

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni

Hüseyin KASIMOĞLU

Dijital ISBN

978-605-4038-92-3

Yayın Numarası

159

Şahdamar Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1

34696 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.sahdamaryayinlari.com

ÖNSÖZ

Haberciye inanmadan gönderenin mesajını anlamak mümkün değildir.

Rabbini (celle celâluhû), Efendisinden (sallallâhu aleyhi ve sellem) soranlar, önce peygamberlik delillerini şeytanların ve şeytanlaşmış nefislerin sesini kesecek kuvvette öğrenmelidirler. Özellikle her gün yeni bir saldırı ile şüphesiz bilme ufkuna erememiş kalbler sarsılıyorken...

Âyet, “apaçık delil” demektir ve kâinat kitabının “âyet-i kübrâsı”, Allah’a ait hakikatlerin en büyük delili O Zât’tır (sallallâhu aleyhi ve sellem). Güneşi, ışığı gösterdiği gibi, Allah’a ait hakikatleri de O gösterir. O Hayat (sallallâhu aleyhi ve sellem), bütünüyle hakikate hüccet olmak için yaşanmıştır. O’nun peygamberliğine sarsılmaz bir itikatla inanmadan Allah’ı hakıyla tanımak, Allah’a ve ebedî saadete götüren yolda yürümek mümkün değildir. Onun içindir ki en mâkul ve makbul olan şey, işe, hem görünen, hem gösteren o büyük delili tanımaktan ve O’nun peygamberliğine ait şeytanları bile susturacak kuvvetteki delilleri öğrenmekten başlamaktır. Bu açıdan bakıldığında yığın yığın hâdiseler anlatmaktan bir tane elmas kıymetinde delil takdim etmek daha efdaldir.

Çünkü kalb mutmain olduğu izden ayrılmaz.

“Kalblerin Güneşi”ndeki her bir delil, Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) sırtındaki mühür gibi âşikârdır, kat’îdir, tesirlidir ve O’nunla ilgili her bir delilin altınla yazılsa liyakati, bahar yağmurları kadar faydası vardır. Kâinatın Sahibi bile, O’na şehadet etsin diye taşları konuşurmuş, ağaçları yürütmüş; hatırına kâinattaki âdetlerini değiştirmiştir. O’na şüphesiz inanmak o kadar mühim, O’nu tasdik eden deliller en inatçı kâfirleri bile birkaç dakikada susturacak kadar zâhirdir. Problem bilinmemesi, problem imanî meselelerin izahının imkânsız zannedilmesidir. Hâlbuki dinin hiçbir meselesinde öyle bir muğlâklık ve aklın izahta acze düşmesi yoktur.

Tashih ve ilavelerle yeniden yayına hazırladığımız bu kitap, İnsanlığın Efendisi’nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberliğini aklî, mantıkî, tarihî delillerle bir kez daha ifade etmek amacıyla yazıldı. Nübüvvet-i Ahmediye’nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) delil ve burhanlarına Risale-i Nur’un penceresinden bakılmaya gayret edildi. Ve inşallah anlatmayı düşündüğümüz “*Risale-i Nur’un Gözüyle Tevhidin Üç Küllî Muarrifi*” adlı serinin birinci kitabı oldu.

Efendimiz’e (aleyhissalâtü vesselâm) duyulan muhabbet ve sadakate bir menfez daha açarsa maksadına ulaşmış olacaktır.

Saygılarımla...

Mehmet AKAR, Nisan 2012

Kâinatın Efendimiz'e Şehadeti

Kâinat Tezgâhı

Her fabrika meyvesi içindir.

Kâinat, içinde işçilerin çalıştığı işlek bir tezgâh, seyrine bile hayran kalınan muhteşem bir fabrikadır.

Bu tezgâhta her şey hayata hizmet eder. İnorganik maddeler organik dediğimiz bitkilerin, bitkiler hayvanların, hayvanlar insanların maddî bünyesinde yapı taşı olarak kullanılır ve kâinat tezgâhı insan nevini meyve verir.

İnsan nevi Allah'ın isimlerini ve sanatını gösteren en câmi', en berrak, en parlak âyinedir. O aynanın en güzelleri, nakışları en açık ve aydın okunanları ise peygamberlerdir.

Kâinatın meyvesi peygamberler, onların en mümtazı, en harikuladesi de Peygamberimiz Hazreti Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dır.

Eğer kâinat O'nu meyve vermemiş olsa, kurulması da, yapılan bunca masraf da abes olur.

Tezgâh meyvesi için kurulduğuna göre, Efendimiz'in Peygamberliği kâinat tezgâhının varlığı kadar kat'îdir.

Necip Fazıl'ın diliyle varlığın ıtrı süzölmüş, özü olarak "O" kalmıştır. Evet, mahlûkât "O" yüzdendir, varlık "O" yüzün hatırına vardır:

*"Sen fikir kadar güzel;
Ve tek, birden daha tek!
İtrını süzmüş ezel;
Bal sensin, varlık petek..."*

Kâinat Kitabı

İnsan, kendisini buraya gönderen Zât'ı bilmek ve bulmak ister. Bilmek ve bilinmek, hem Rabbimiz'in muradı, hem insanın ihtiyacı, arzusudur.

Bir hakikat üç türlü ifade edilir. Cisimle, sözle, yazıyla... Yağmur denince de, yağmur yazılınca da, yağmurun cismi görülünce de aynı şey anlaşılır.

Rabbimiz'i bize tarif eden üç büyük tarifçi vardır:

Birisi, **kâinat kitabı**dır ki, hakikatin cisimleşmiş hâlidir.

Birisi, **Kur'ân-ı Kerîm**'dir ki, hakikatin yazıyla ifadesidir.

Birisi de **Hz. Muhammed**'dir ki (sallâllâhu aleyhi ve sellem), hakikatin dile gelmesidir.

Kâinat, en yüce hakikatin, yani Allah'a ait güzelliklerin, manaya gölge düşürmeyecek kıymetteki cevherlerle, sözün önemine göre seçilmiş mürekkeplerle yazılmasından hâsıl olmuş bir kitaptır.

Hayatı aydınlatan güneş kıymetlidir. Sonsuza açılan pencere gibi insana soluk aldırان masmavi semâ kıymetlidir. Milyonlarca dalganın birbirini kovaladığı, pırılıtlı izinde bir davetin sezildiği

deryalar, denizler kıymetlidir. Anneye çocuğuna kucak açtıran şefkat, kardeşe kardeşi sevdiren sevgi kıymetlidir. El, göz, gül, bülbül, ağaç kıymetlidir. İşte, varlık bir yapı malzemesi gibi kullanılırken bir harf, bir mürekkep olmuş, en büyük hakikat onlarla yazılmıştır.

Kitap yazılırken bunca masraf yapılması, O (celle celâluhû) yüce hakikat hatırıdır. Bu kitap, O'nu tarif etmektedir. Kitaptır ama, o kadar güzeldir ki, onu okusun diye gönderilen insanlardan bazıları, daha manasını anlamadan onun dış güzelliğine vurulmuş, âşık olmuşlardır.

Manası anlaşılmayan bir kitabın yazılmasının hikmeti yoktur. Öyle bir kitap abestir, gereksizdir. Hâlbuki o mana kâinatın kuruluş sebebidir.

İşte kâinatı bir kitap gibi okuyan, abesiyetten, manasızlıktan, cisim yığını olmaktan kurtaran Zât, Hz. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem). Çünkü bugün dahi O'nu tanımayan insanlar, varlığı, bir harfin "aşağı, yukarıya giden çizgi" diye okunması gibi anlatmakta, inceledikleri şeyi, "aşağıya doğru giden damar", "o bölgedeki akyuvar", "üzerindeki epitel doku", "yörüngesinde hareket eden gök cismi" diyerek tarif etmekte; ne maksadı, ne manayı, ne merhameti, ne nizamı, ne sahibinin adını okuyabilmektedirler. Muhteşem bir şiiri manasız şekiller zanneden, kâğıda ve yazıda kullanılan mavi mürekkebe dikkat etmeyi meziyet sanan bir cahilden bu manada hiçbir farkları yoktur.

Hâlbuki bu kitap, baştan sona manadır ve mana içindir. İnsan, bu büyüleyici, bu manalı kitabın varlığına ne kadar inanıyorsa, Hz. Muhammed'in (aleyhissalâtü vesselâm) Peygamberliğine de o kadar inanmalıdır. Onun Peygamberliği kâinat kitabının varlığı kadar zaruri, kâinatın anlattığı dersler kadar kat'îdir.

Mektebi yapan, kitabı yazan bir Sultan, elbette muallimini de gönderecektir. İnsanlığa seçilen muallim O'dur (aleyhissalâtü vesselâm).

Kâinatın Temsilcisi

Sultan, binlerce odalı bir saray yapmış, sarayına muhtaçları yerleştirmişti. Her bir taifeye kendilerine uygun odalar verilmiş, herkesin ihtiyacı tam olarak görülmüştü. Uzandıklarını alıyor, dilediklerini kullanıyorlardı. Sofralar akıllarına gelmeyen ziyafetlerle donatılmış, onlar için hiçbir masraftan kaçınılmamıştı.

Binlerce odalı ve binlerce katlı sarayın, en has misafirleri en üst kata yerleştirilmişti. Diğer bütün misafirler bu en üst kata yerleştirilen kabiliyetli misafirlerin etrafında pervane oluyor, Sultanlarının kıymetli misafirlerini memnun etmek için onlar da âdeta çırpınıyorlardı. Sanki kendilerini unutmuş, o özel misafirleri düşünür olmuşlardı.

Sultan, sarayındaki misafirleri ile görüşmek istiyordu. Bunun için içlerinden kendisi ile görüşmeye en lâyük ve en ehil olanı seçti. O, özel misafirlerin içerisindeki en müstesna şahıs idi.

Ondan, misafirlerinin isteklerini kendisine iletmesini istedi. O seçilen şahıs, bütün o sarayın misafirlerinin hâllerini müşahede etti, dileklerini, arzularını dinledi. Hepsi de, Sultanlarına teşekkürlerinin iletilmesini istiyordu.

O has memur, heybesinde arkasındaki misafirlerin teşekkürlerini taşıyarak Sultanın huzuruna çıktı.

En yüksek ifadelerle minnet ve şükranlarını ifade etti. Saraydaki bütün misafirler adına konuşuyor, onlar adına istiyordu.

Sultan, misafirlerinin bu hakkı takdirlerinden hoşnut oldu. Onların isteklerini dinlediği gibi, onlara onlardan istediği şeyleri de bildirdi. Bunlar, bütünüyle misafirlerin hayrına olan şeylerdi.

O kıymetli memur, Sultan'ın huzurundan ayrıldı. Onu merakla bekleyen misafirlere müjdelere döndü. Sultan, teşekkürlerini kabul ediyor, onca ihsanına karşı başka ücret istemiyor, haddi aşmayanlara numûneleri görünen hediyelerin hazinelerini de vermeyi vaad ediyordu.

Misalden de anlaşılacağı gibi, o saray **kâinat**, O sultan **Rabbimiz**, o memur da **Efendimiz**'dir (aleyhissalâtu vesselâm). Allah (celle celâluhû), kâinatı bin odalı saray suretinde yaratmış, mahlûkâtını oraya davet etmiş ve nihayet en has misafirleri olan insan nevini sarayına almıştır. Daha sonra, bütün mahlûkâtı temsilen, insan nevi içerisinde Efendiler Efendisi'ni kendisine muhatap yapıp, O'nu Mi'rac'a mazhar kılarak huzuruna almış, Efendimiz o görüşmede Rabbimiz'e bütün mahlûkâtın teşekkürünü takdim etmiş, Rabbimiz de Efendimiz'e, insan nev'ini bütün mahlûkât adına namaz mi'racı ile huzuruna kabul edeceğini ilk orada müjdelemiştir.

Bu, âcizin Hâkim'le, hiç'in Mutlak Kudret'le, yaratılmışın Yaratan'la, tenezzülen muhatap olacağının müjdelenmesidir ki, beşeri hakikî insan olma makamına oturtan da budur.

Evet, kâinata 'dil' olsun diye yaratılan varlık, o vazifeyi yerine getirmiyorsa, sair varlıklarla arasında bir fark kalmayacaktır. Onun içindir ki insanın Sultanla muhatap olduğu kürsü ve şeref ufku, namazdır.

İşte, kâinattaki nimetler ne kadar hakikatse, insanların o nimetlere olan şiddetli muhabbeti de o kadar hakikattir. İnsanın kendisine verilen hediyelere muhabbeti ne kadar hakikatse, içinde duyduğu memnuniyet ve teşekkür hissi de o kadar hakikattir. Varlık neşvesi ve memnuniyet ne kadar hakikatse, o memnuniyetin dile gelmesi de o kadar hakikattir. Memnuniyet ve teşekkürün haykırılması ne kadar hakikatse, onu ilan edecek ağzın yaratılması da o kadar hakikattir ve kâinatın varlığı kadar zarurîdir. İşte Allah'a (celle celâluhû), mahlûkât adına muhatap olan O Zât'ın adı Hz. Muhammed'dir ve peygamberliği kâinat kadar hakikattir.

Mi'rac'ta Efendimiz, kâinatta atan bir nabız gibi, Rabbimiz'e, arkasında saf tutup, elpençe divan bekleyen bütün mahlûkâtın tesbihini, hamdini ve takdisini takdim etmiştir.

Efendimiz'i Mi'rac'a çıkaran Allah'tır (celle celâluhû). Çıkaran o olduktan sonra, kudretine uzak olan hiçbir şey yoktur. Mülk de O'nun, memlûk de O'nundur. Güneşleri sapan taşı gibi çeviren de, bir bakışla insanı semâya çıkaran da O'dur.

Hayal, insanın en zayıf kuvvetlerden birisidir. Allah, insanı hayaline bindirip bir anda aya gönderebilir. İnsanı hayale bindirip semâya çıkaran, İnsanlığın Efendisi'ni (aleyhissalâtu vesselâm) Burak'a bindirip semâya çıkarmıştır. Yapan O olduğu için zorluk, kolaylık bahis mevzuu değildir.

Efendimiz, Mi'rac'a bir insan olarak, maddî ve mânevî mahiyeti ile çıkmıştır. Semâya çıkarılan, sadece ruhu değil, Zât'ı ve dolayısı ile Zât'ına ait olan her şeyidir. Ve zaten insan, sadece ruhu ile

değil, maddî mahiyeti ile de insandır.

İnsan, ruh, beden; mana, madde bütünlüğünün temsilcisidir. Varlığın zirve ufku olan Efendimiz, Mi'raçta hem maddî âleme ait varlıkları; çiçekleri, bülbülleri, yıldızları, hem mânevî âleme ait varlıkları; ruhanîleri, cinnîleri, melekleri temsil etmiştir. Maddî ve mânevî âlemlerin mümessili, elbette o temsil görevini maddî ve mânevî mahiyeti ile yapmıştır.

Mantıkî Deliller

Murad-ı İlâhî

“Allah, kâinatı niçin yarattı?” sorusunun ilk cevabı “Zâtına olan muhabbetinden” olur. O Mutlak Güzel’dir ve o güzelliği takdir güzelliği de en evvel Zât-ı Ulûhiyet’e aittir. Kendi sanatını Sonsuz Nazarı ile görmesi ve ona mukaddes memnuniyeti ile bakması bizim ihatamızın ötesindeki bir hakikattir. Fakat muhakkak olan bir şey var ki, “yapan kendisi için” yapmıştır.

Sonra, “mahlûkâta olan merhametinden” cevabı verilebilir. Evet, âciz ve fânî varlıkların ziyafet sofralarında tadacağı varlık coşkusu bilen Âlim-i Mutlak, sonsuz şefkat ve rahmetiyle mahlûkâtı yaratmış, onlara tarifsiz lezzetler tattırmıştır.

Kâinat, hikmet ve maksatla örülmüştür. Varlık adedince sebep-sonuç ilişkisi vardır. Eğer kâinatta hikmet varsa Hz Muhammed Allah’ın resûlüdür.

Çünkü, şefkat ve merhametin tam olması, numûneleri görülen ziyafetlerin dâimî olması ile; bu da insanlığı dâimî ziyafete çağıran bir davetçinin varlığıyla mümkündür. Ne bunca masraf çürütülmek için yapılmıştır ve ne de dünyada tadıp doyamayan insanların gözleri arkada kalacaktır.

Davetçinin varlığı sofraya kadar kat’îdir. Öyle ise, ebedî ziyafete çağıran Efendimiz’in peygamberliği (sallallahu aleyhi vesellem), kâinatın yaratılış sebebidir ve kâinat kadar kat’îdir.

Bilen Konuşur

Rabbimiz kâinatı bilerek yapmış ve yaratmıştır. Hakikatleri tartan akıl, semâyı alan göz, sesleri tartan kulak; insanların, hayvanların ve bitkilerin hadsiz özelliklerini taşıyan tohum ve kâinatta câri olan muhteşem âhenk, O’nun bilerek yaptığının şâhidlerindedir.

Yapan bilir, bilen konuşur.

Kiminle?

Mahlûkât içerisinde seçilen bir mümessille...

Yani varlıktan hayatı olanlarla... onlardan şuuru olanlarla... onlardan aklı, idraki olanlarla... akıllılardan dâhîlerle... onlardan rehberlerle... rehberlerden Peygamberlerle... Peygamberlerden, bütün peygamberlerin de (aleyhimüsselâm) şهادetiyle, en mükemmeli olan Hz. Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm)’la konuşur.

Konuşmuş, O’nu Zât’ının en has muhatabı ve memuru yapmıştır.

Güneşin Işığı

Eser, müessirini, yani yapıcısını gösterir. Sanatkâr, sanatı ile görünür. Güzel bir resim, ressamını; güzel bir saray, mimarını tanıtır, takdir ettirir, sevdirebilir. Sanatkâr resmin bizzat değil, tesiriyle içindedir. Mimar, sarayının başında beklemeyebilir veya sanatından bir parçaya dönüşüp içinde görünmez ama onun varlığına ve o saraydan daha muhteşem bir zât olduğuna, ortaya koyduğu eser şâhididir.

Göz, sanatı gördüğünde idrak sanatkârı görmelidir. Sanatı gördüğü hâlde sanatkârı görmeyen ve

ona hayran olmayan akıl, akıl değil azaptır.

Işık, güneştedir. Güneş, ışığıyla görünür.

Ceddimizin diliyle Şems-i Ezelî, yani Ezelî Güneş, Allah'tır (celle celâluhû). “Güneş görünmeksizin olmadığı gibi, Ulûhiyet de risaletsiz olmaz.”¹

Evet, görünmeyen güneş olamayacağı gibi, Mutlak Var olan da görünmeksizin olmaz.

Sonsuz İzzet, fânî dünyada elçileriyle görünür. Ebedî âlemde Zât'ıyla görünecektir. Çünkü buranın yaratılış hikmeti de, misafirlerinin buradaki kabiliyeti de, fânî diyarın donanımı da Zât-ı Ulûhiyet'i elçisiz, aracısız görmeye, göstermeye müsait değildir.

Güneşi, ışığı; Rabbimizi, Nebileri gösterir.

Şeytanı Susturan Delil

Bir şey hakkında üç sebeple yanılmak mümkündür. Göz zayıflığından.. uzaklıktan.. ve bir anda bakmaktan ötürü...

Bu üç sebep ittifak ettiğinde o şeyin emsali şeylerle karıştırılması mümkün olsa bile, aralarında şarktan garba fark olan şeylerin karıştırılması yine de fevkalade zordur.

O şey hakkında yanılmak, müspette bütün bütün imkânsız; menfide yine bir derece mümkündür.

Mesela, ateşböceğinin, kendisini insanlara güneş diye tanıtmaması, o üç sebep ittifak etse de imkânsızdır. Adamın gözü zayıf da olsa, bir an ve uzaktan bakmış da olsa, ateşböceğini güneş sanması düşünülemez.

Pısrırık, dünyanın en korkak adamı, kendisini dünyanın en serseri ve kabadayı adamı gibi tanıtamaz. Hâlbuki serserilik ilim ve irfanla kıyaslandığında çok özel bir sermaye istemez. Eline bir şey alıp içmek, saçma sapan konuşmak, sağa sola sataşmak kabiliyetten çok cehaletin neticesidir, çocukların dahi yapabileceği şeylerdir.

Buna rağmen kimse en pısrırık adam hakkında uzaktan bakmakla, bir an bakmakla veya göz zayıflığıyla yanılmaz. Ya çehresi, ya sesi, ama muhakkak bir şeyi ele verir. Hele binlerce insan bu yanılmada ittifak etmez.

Hayırda, müspet bir şeyde bu yanılma tamamıyla imkânsızdır. Kimse, sayılan o üç sebep ittifak da etse, zır cahili profesör, en zelili en asil sanmaz.

Uzaktan, bir an ve hasta bir gözle bakıldığında mümkün olmayan; yakından, sürekli ve dünyanın en sağlam gözleri ile bakıldığında hiç mümkün değildir.

Yani, dâhîlerin, ancak kapılarında çırak olabileceği büyük insanlar, en yakından ve yıllarca baktıkları hâlde ateşböceğine güneş, sineğe kartal demezler. Güneş diyorlarsa güneş, zehir diyorlarsa zehirdir.

Bu -yukarıda ifade edildiği gibi- batılda da böyledir. Şeytanın, yanlarında külah çıkardığı öyle insanlar vardır ki, onları ehl-i dalâlet ve sefâhet çok rahatlıkla tanır ve üstad kabul eder.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) hakkında, -hâşâ!- “Milyonları aldatan küçük bir insan, en doğru,

en büyük peygamber gibi göründü.” demek manasına gelir ki, buna zerre kadar akli olan ihtimal veremez. Şeytan bile böyle çirkin ve muhal bir mantıksızlıktan köşe bucak kaçır. Zira, bunun olamayacağını isbat eden yukarıdaki delil şeytanı bile sükût ettirecek kuvvettedir.

O'nun doğruluğunun kırıntısına mazhar olan talebeleri bile yalanın zerresinden Allah'a sığınır, hayatlarını doğruluk üzere yaşarken, ateşböceğine güneş denmediğinin ve denemeyeceğinin apaçık şahididirler.

O'na, her biri medenî milletlere birer üstad olacak Sahabe Efendilerimiz bakmıştır. Hem bir gün veya bir an değil, altmış üç sene... Hayatının bütün ayrıntısına vâkıf olacak kadar yakından bakmışlardır. Ve idrak nazarları hakikatin en ufak zerresini tartacak kadar hassastır, sağlamdır.

O'na Hz. Ebûbekir gibi bir ufuk yıllarca hayran hayran bakmıştır ki, O, peygamberlerin en efdalinden sonraki boşluğu dolduracak kadar müthiş bir insandır. Zira, insanlar Hz. Muhammed'den beklediklerini ondan da beklemişler ve elhak o bu vazifeyi hakkıyla ifa etmiştir. O, Allah'ın, “*Ben kulum Ebûbekir'den razıyım, sor bakalım o benden razı mı?*” dediği akılları donduracak bir adamdır. Yanılmasına, hele böyle imkânsız bir şekilde yanılmasına ihtimal yoktur.

O'na Hz. Ömer gibi, Efendimiz'in “*Benden sonra peygamber olsa Ömer olurdu.*” buyurduğu bir ilim, hikmet ve idare ufku bakmış ve O'nu hep canından, malından, evladından artık tutmuştur.

O'na, Osman Efendimiz gibi, Efendimiz'in “*Bundan sonra yaptıkları Osman'a zarar vermez.*” buyurduğu, “*Meleklerin haya ettiği bir insandan ben nasıl haya etmeyeyim!*” dediği bir hassasiyet şahikası bakmış ve uğrunda canını, malını feda etmekte bir an bile tereddüde düşmeyecek kadar O'na bağlanmıştır.

Ve O'na Hz. Ali gibi, ilmi bir nokta gibi görüp, nokta gibi anlatan, “*En kötü insan, insanları aldatandır.*” buyuran bir yüce kâmet ve komple meziyet bakmış, Efendimiz'in “*Bana Musa'ya nispetle Harun gibisin.*” iltifatına mazhar olmuştur.

Ve daha binlerce, on binlerce sahabe... Beşerin idrak gözü en sağlam insanları... O'na hem yakından, hem sürekli bakmış, Kalblerin Güneşi olduğunu tasdik etmişlerdir ve yanılmaları imkânsızdır.

O (aleyhissalâtu vesselâm), güneşler kadar açık Allah'ın şanı yüce peygamberidir.

İlk Yaratılan

Allah'ın sanatı ile insanın sanatı arasında çok büyük farklar vardır. İnsan, ağacı eline alınca masa; Allah (celle celâluhû), ağacı kudret eline alınca, ondan meyve veren bir fabrika yapar. Onun için Allah “fâtır”dır; sanatı emsalsizdir.

O öyle bir fabrikadır ki, insanlar kâinat büyüklüğünde tezgâhlar kurup fabrikalar yapsa, milyarlarca tezgâh ve uzman çalıştırsalar, bir tek ağaç fabrikasının yaptığını yapamaz, ondan elde edileni elde edemezler.

Cenâb-ı Hakk'ın sanatı ile insanların sanatı kıyaslanamayacağı gibi, O'nun (celle celâluhû) kelâmı ile

insanların sözleri de kıyaslanamaz. Kelâm, insanın dilinde söz; Allah'ın Sonsuz Zât'ında, her harfi birbirine bakan ve bir çekirdek gibi mahiyetinde her şeyi taşıyan Kur'ân olur. O kitabın artık her hâli, mu'cizedir; her ufku, beşeri taklidinde âciz bırakır.

Allah (celle celâluhû), yaptığı eserin meyvesine o ağacın fabrikasını yerleştirir. Bu, insan idrakinin ulaşamayacağı bir tecellidir. Çarşıdan alınan bir kutu konservenin içinden, hem mamulün, hem de bir konserve fabrikasının çıkmasını düşünmek, meseleye insanların eserleri açısından bakıldığında imkânsız bir şeydir. Fakat bu, Rabbimiz'in sanatı bahis mevzuu olunca mümkündür ve vâkidir. Manavdan alınan elmanın çekirdeğinde sanki bir fabrika saklanmıştı ve bahçeye ekildiğinde o fabrika gün yüzüne çıkacaktır.

Evet, O (celle celâluhû), çekirdekte meyveyi, meyvede çekirdeği saklar. Yaratılış ağacının çekirdeğinde kim varsa, meyvesinde de O vardır. Meyvesi kim ise, çekirdeği de O'dur.

Allah Resûlü'ne (sallâllâhu aleyhi ve sellem), Hz. Câbir sorar:

Ya Resûlallah, Allah en evvel neyi yarattı?

Cevap müthiştir:

– “Allah (celle celâluhû), en evvel senin nebinin nurunu yarattı.”

Evet, yaratılış ağacının çekirdeği de Efendimiz, meyvesi de Efendimiz'dir (aleyhissalâtü vesselâm).

Bir saray inşa edileceğinde, zihinlerde ve krokilerde evvela onun mânevî mahiyeti vücut bulur. En sonunda o plânlanan maddî yapıya ulaşılır.

Manen en önde olan, maddeten en sondadır.

Efendimiz bu hadis-i şeriflerinde kendisinin “ilk yaratılan” olduğunu söylerken, başka hadislerinde de son peygamber olduğunu ifade buyurur.

Mesela, “Risâlet ve nübüvvet son bulmuştur. Benden sonra ne bir resûl ne de bir nebî gelecektir.”² der. Bir diğer hadiste: “Bana has olan beş isim vardır. Ben Muhammed'im ve Ahmed'im. Ben o mâhîyim ki (yok eden, silen), Allah benimle küfrü izale edecektir. Ben o hâşirim ki, insanlar beni takib ederek haşrolunacaktır. Ben akîbim. (en son gelen -hâtemü'l-enbiya)”³ buyurur. Yine Ebû Hureyre'den rivayet edilen bir hadislerinde: “Ben bütün insanlara gönderildim. Peygamberler de benimle son buldu.” der.⁴

Resûlullah'ın (sallâllâhu aleyhi ve sellem), kendisini hem ilk yaratılan ve hem de son peygamber olarak ilan etmesi bile O'nun peygamberliğine delil olarak yetecek kadar büyük bir hakikattir. Çünkü böyle büyük bir hakikati, peygamber olmayan bir beşer idrakinin kavraması ve kavrayıp anlatması mümkün değildir.

Bir davet vesilesiyle Kanada'ya gitmiştim. Oradaki hizmet erlerinden birisinin sekiz-dokuz yaşlarındaki oğlu yanıma geldi. “Ben buradaki Yahudi veya Hıristiyan çocuklarına sorsam, belki de onlar da bana, bizim dediğimiz gibi, kendi peygamberlerinin son peygamber olduğunu söyleyecekler. Bizim peygamberimizin peygamberliğini ve son peygamber olduğunu, ispatlarıyla bana anlatır

mısınız?” dedi.

Bu soruya çok sevindim, Allah’a hamd ettim. Üstadımız’ın, “*Bazen bir münevverü’l-fikir yüze mukabildir.*” (Tarihçe-i Hayat) sözünü hatırladım. Elhamdülillah artık dinini aklıyla, kalbiyle ikna olup öğrenen; imanları, yalnız babalarının dinine inanmanın değil, Allah’ın dinine inanmanın neticesi olan bir nesil yetişiyordu ve bunlardan bir tanesi binlere, milyonlara bedeldi. Dünya karşılıklarına geçse, ellerini kaldırıp, o büyük hakikat adına meydan okuyabilirlerdi.

Yukarıdaki misalden ve bu kitaptaki delillerden bahsettim. Efendimiz’in, kâinat ağacını ve onun Sâni’ini tarif ederken söylediği en büyük bir mesele ile en ayrıntı bir meselenin, bir ağacın dalı, yaprağı, çiçeği, meyvesi gibi uyumlu olduğunu ve hiçbir boşluk bırakmadığını, bir şey ancak tamamlandığında boşluk kalmayacağını söyledim.

Bu meseleyi Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatmış, cevabını enfes bir misalle vermişti zaten:

“*Benimle benden önceki diğer peygamberlerin misali, şu Zât’ın misali gibidir: O Zât, mükemmel ve güzel bir ev yapmış, dayayıp döşemiş, sadece köşelerinin birinde bir tuğlalık yer boş kalmıştır. Halk, evi hayran hayran dolaşmaya başlar ve (o eksikliği görüp): “Bu eksik tuğla konulmayacak mı?” der. İşte ben bu tuğlayım ve peygamberlerin sonuncusuyum.*”⁵

Öyleyse o ilk nur, son peygamberdi.

Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ait nur, sanki bütün varlığın damarlarında dolaşsın diye, Hz. Âdem Efendimiz’in (aleyhisselâm) alnına yerleştirilmişti. O büyüleyen nur, bir mühür gibi altın halkaları takip ederek Efendimiz’in babası Hz. Abdullah’a ulaşmış, ondan da Efendimiz’e geçmişti.

Necip Fazıl, şiirin dili ile bunu ne güzel anlatır:

Nur

Yok bile yokken O vardı;

O bir nur... Ki mutlak saffet.

Âdem, Allah’a yalvardı;

O nur için beni affet!

Âdem’in alnında bir nur;

Derken öbür Peygamberde.

Âyet ki, çıplak okunur:

Ne bir harf, ne zarf, ne perde.

Geçti bilmem kaç nesilden,

O nur, İlâhî daire...

İbrahim’den, İsmail’den,

Vesaire, vesaire...

O nur o nur, elde sancak;

Aktarılır, nebi nebi.

Bir beklenen var ki, ancak,

Nurun ezelden sahibi...

Nur sırdır, ışık üstü sır;

Vurduğu eşya gölgesiz.

Onsuz insan kör ve sağır;

Ülkeler onsuz, ülkesiz.

Son Peygamber, son Peygamber!

İlk olunca sona geldi.

Nur, fezayı tutan çember,

O'ndan gelip, O'na geldi.

(es-Selâm - Necip Fazıl)

Cisimleşmiş Rahmet

Efendimiz (aleyhissalâtü vesselâm), adı anıldığında kendisine salavât getirmeyen şahıs hakkında “Yazıklar olsun!” buyurur. O hem kendisine yazık etmiş ve hem de kendisi hakkında bütünüyle hayır olan bir Zât’a karşı saygısızlık etmiştir.

Efendiler Efendisi’nin hakkında yapılan bu duaya ihtiyacı mı vardır? Allah’ın onu rahmet ve berekete erdirmesi için illa insanların O’na dua etmeleri mi gerekmektedir?

Aslında, bütün insanların duaya ihtiyacı olsa bile, O’nun o duayı istemesi, O’nun o duaya ihtiyacından çok, o duayı yapanların ihtiyacındandır.

Zira o makbul bir duadır. Efendimiz (aleyhissalâtü vesselâm), yaratılmış bir varlığın erip ulaşabileceği en son ufka, en zirve ihsana mazhardır. Güya Allah (celle celâluhû), kendisini O’na karşı borçlu ve minnettar gören ümmetinin bu hislerle O’nu hep dualarla anacağını bildiği için, bu duayı ezelden kabul buyurup, daha baştan O’nu cisimleşmiş bir rahmet suretinde yaratmıştır.

O’na yapılan bu dua, o kişinin iman davasına kalbinde verdiği önemin bir göstergesidir. İnsanlığa, cennete giden yolu açan ve güzeller güzeli Rabbilerini tanıtan Zât’a karşı, eğer mesele anlaşıldı ise, öyle bir minnet ve medyûniyet duyulur ve duyulmalıdır ki, O’nu anmak bir zevk, bir saadet olmalıdır.

Rabbi tanıtanın adı anılınca yürekleri ürperenlere Rabbileri de elbette merhameti ile muamele edecektir. Bu dua, rahmet hazinelerinin ümmetine açılmasının vesilelerinden birisi olduğu için, Efendiler Efendisi bunun üzerinde durmuştur.

Güya o teşekkürler, tebriklerle karşılanacak, umduklarının misli ile muamele göreceklerdir. Ve zaten O’nu bu dua ile anmak insanın hem dünyasına, hem âhiretine yeter. Efendimiz’e salât ve selâm göndermeye başlayanın duası hedefine ulaşırken, meleklerin o şahıs hakkındaki duası da hedefine ulaşır.

İki makbul dua arasında yapılan dua da makbuldür. Efendimiz hakkında O’na salât ve selâm getirilerek yapılan rahmet duası, Allah’ın (celle celâluhû) kabul ettiği bir duadır. Onun içindir ki dua eden kul, duanın başında ve sonunda salavât getirirse, duasının kabul edilmesi için çok sağlam, güzel ve

kolay bir vesile bulmuş olur.

Demek, Efendimiz'in (aleyhissalâtu vesselâm), ümmetinin kendisini selâm ve dualarla anmasını beklemesi de yine ümmetine olan şefkatinden ve vazifesindeki ciddiyetindedir. O, ümmetinin affına vesile olacak her şeyi onlara tavsiye etmiştir.

Evet, Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm), ümmetin cisimleşmiş rahmet şeklinde kabul edilen duasıdır. Ezelî ilmiyle her şeyi bilen Allah, sonradan yapılacak o dualara, beşerin ulaşacağı en son ufka O'nu ulaştırarak mukabele etmiş ve O'nun elini de ümmetine bahşedeceği hediyelerle doldürmüştür.

Cennet, o Rahmet Peygamberi'nin (aleyhissalâtu vesselâm) şefaatiyledir. Adının anıldığı yerlere misk gibi burcu burcu kokuların yayıldığı Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm)'ı anmak, insan için emsalsiz bir saadet, has bir zikirdir.

¹ Bkz.: Mesnevî-i Nûriye, Lâsiyyemalar, s. 32.

² Tirmizî, *Menâkıb* 8; Dârimî, *Mukaddime* 3.

³ Buhârî, *Menâkıb* 17.

⁴ Tirmizî, *Siyer* 5.

⁵ Buhârî, *Menâkıb* 18, Müslim, *Fedâil* 21, Ebû Dâvûd, *Fiten* 1.

İçtimâî Deliller

Beşere Peygamber

Zamanın dili, Efendiler Efendisi'nin (aleyhissalâtü vesselâm) has talebesi Bediüzzaman Hazretleri, “Karıncayı emirsiz, arıyı ya'subsuz bırakmayan Kudret-i Ezeliye; elbette beşeri nebisiz bırakmaz.” der.

Evet, karıncaların, arıların emirleri, göçmen kuşların rehberleri vardır. Her kabile rehberinin arkasına dizilir, semâda bir ok gibi seyahat eder.

Mahlûkâtı varlık bahçesinde çeşit çeşit, tür tür yaratan ve onları birer kabile hâline getirip yürüten Rabbimiz, yolculukları dünyada sona erecek varlıklara iki adımlık mesafede kılavuzlar lütfetmişken, yolculuğu ebede kadar devam edecek olan insan nev'ini elbette ki rehbersiz ve Peygambersiz bırakmamıştır.

İnsanlık kafilesinin rehberi Hz. Muhammed'dir (aleyhissalâtü vesselâm).

İslâm Ağacı

Bir şey çekirdek hâlinde iken karıştırmak mümkün, meyvesini verdikten sonra karıştırmak ahmaktır.

Bir çekirdeğin nar mı, portakal mı, çınar mı, zakkum mu olduğu toprak altında iken bilinmeyebilir. Onun hakkında “acaba?” demek mümkün olabilir. Fakat kabuğunu çatlattıktan, başını çıkardıktan, bir filiz hâlinde tebessüm ettikten, fidan olduktan, dal, budak, yaprak ve çiçekleriyle âlemi selâmladıktan, meyveye durduktan, meyvesi devşirilip ondan istifade edildikten sonra onun hakkında yanılmak mümkün değildir.

Hz. Muhammed, cennet ağacını meyve vermiş bir çekirdektir. O'nun meyvesi dünyanın yarısını, insanlığın dörtte birini tesirine alan, kalbleri aydınlatan, akılları doyuran, nefisleri terbiye eden İslâmiyet'tir ki, hayata ait her sahadaki âsârıyla meydandadır. O, ibadetten hukuka, hukuktan tıba, tıptan estetiğe ve sanata kadar yüzlerce sahaya damgasını vurmuş, sözünü söylemiştir. İnsanlık hakikî saadeti ve medeniyeti İslâmiyet'le yaşamış, hakikî insan ismine İslâm'la mazhar olmuştur.

Bugüne kadar Hz. Muhammed'in ve İslâm'ın hayata yaptığı tesiri hiçbir şahıs, hiçbir din yapamamıştır. Öyle ise Hazreti Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) insanlığın iftihar tablosu ve nebilerin sertacıdır.

Şeyh Galip'in diliyle O, “Sultan-ı rusüldür”, “devlet-i sermedir”, “şah-ı mümeccedir”, “Ahmed ü Mahmud u Muhammeddir”; hulâsa anarken kalblerin titrediği Efendimiz, Efendiler Efendisidir (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Medine

Medine o gelmeden evvel kınanmış bir yerdi, “Yesrib”di. Sürekli birbirlerine kötülük yapmaları Arap Yarımadası'nda ayıplanıyor, kınanmak adları oluyordu. Her türlü illetle müptelaydılar. Mânevî yaraları kadar maddî hastalıkları da vardı. Sürekli veba ile anılıyorlardı. Simalar da, haneler de,

sokaklar da kirliydi.

Yesrib, O geldikten sonra şehirleştii; Medine oldu. İnsanlık, “saadet asrını” orada yaşadı. Medine, gül kokan bir bahçeye dönüştü. Medeniyetin beşiğı oldu. O çağda o şehrin yaşadığı inkılâp, O Zât’ın Peygamber olduğunun şâhidiydi.

Bugün dahi, Medine’ye gittiğiniz zaman nur gündüzüne girdiğinizi fark edecek, gönlünüzden gele gele İnsanlığın Efendisi’ne (aleyhissalâtu vesselâm), “Başkası değil, Allah’ın Peygamberi sensin!” diyeceksiniz.

Büyükler, “Medine ile cennet arasında muhayyer bırakılsam, ‘Hangisini istersen orada kal!’ deseler, ben Medine’de kalmayı tercih ederim.” derdi. Biz bu sözü, Medine’nin güzelliğini anlatmak için kullanılan mübalağalı bir ifade zanneder, o sözün ruhlarımıza duyurduğu manayı yakalamaya çalışırdık. Hâlbuki o söz bir hakikatin ifadesiymiş.

Gidince, dünyanın günah çölüne döndüğü günümüzde dahi, Medine’nin eteklerine tozun, toprağın bulaşmadığını göreceksiniz.

Müslümanlığınızı ruhunuzun derinliklerinde duyacak, Efendimiz’in gül esintisinin içinizi arındırdığına şâhid olacaksınız. O’nun o ılıman ikliminde üzerinizdeki bütün yükler, elektrikler, sıkıntılar kaybolacak, rahatladığınızı hissedeceksiniz. Ruhunuz ilk defa o kadar dinginleşecek.

Sağda solda bulaşmaktan sakındığınız günahlar olmayacak. İstemedikten sonra günaha batmayacaksınız.

Hiçbir şeyden çekinmeden, dilediğiniz gibi yaşayacak, kendinizi nasıl daha edepli, daha mânevî hissediyorsanız öyle olacaksınız.

Ve “Yine bizi sen koruyorsun Ya Resûlallah! Hayatta olanlar dahil, hiçbir hoca, hiçbir imam, hiçbir mürşit senin yaptığını yapamıyor. Sana olan sadakatlerinden ötürü adlarını aşkımızı ilan eder gibi andığımız Mevlânâlar, Rabbânîler, Gazâlîler, Bediüzzamanlar, Gülenler değil; Allah’ın Şanı Yüce Peygamberi Sensin! Senin tesirin hâlâ bütün tesirlerin ötesinde devam ediyor. Sen Allah’ın en son ve en büyük Elçisisin!” diyeceksiniz.

Denize düşen her şeyin ıslanması gibi, o deryada mahiyetinizin tesirinde kalmadan bunu duyacak, âdeta sıırıslıklam onunla yunacaksınız.

Medine, size bir kez daha O’nun sözünde sâdık olduğunu haykıracak!

Sözü, O’nu ve O’nun Medine’sini anlatan bir şiirle tamamlayalım:

*Medine gül kokar artık O’nunla,
Medine cennetten bir bahçe artık.
Dünya Medine’ye döner sonunda,
Biz bize düşeni eğer yapsaydık.
Medine gül kokan bir bahçe artık!*

O’nun Olmadığı Hayat

Efendimiz'in Peygamberliğinin apaçık delillerinden birisi de O'nun olmadığı bir hayatın azap hâline dönüşmesidir. Necip Fazıl, bunu, Efendimiz'in en büyük mu'cizelerinden birisi olarak anlatır.

O'nun olduğu bir hayatta iman vardır. Birisinin huzurunda olma şuuru, hakka riayet ve edeple hareket vardır.

O'nun olduğu hayatta, âhiret düşüncesi ve mes'uliyet duygusu vardır. Zâlimin mazlumu ezmesi, güçlünün, gücünden ötürü hep haklı görülmesi yoktur.

O'nun olduğu hayatta ibadet vardır. İçlerin minnet ve şükranla yıkanması, ihsan ve iyiliklere mukabele edilmesi vardır. Göktekine ve yerdekine teşekkür vardır.

O'nun olduğu bir hayatta dünyayı sahiplenmemek, misafirlik edebiyetle yaşamak vardır. Hırsla, tamahla kendinden geçip, menfaatini her şeyden üstün tutmak, canavarca her şeye saldırmak yoktur.

O'nun olduğu bir hayatta insanlar isteklerini ilâh edinmezler. Açgözlü ve doyumsuz değillerdir.

O'nun olduğu bir hayatta nefsin azmanlaştırılması, her şeyi yutar hâle gelmesi değil, nefsin terbiyesi esastır.

O'nun olduğu hayatta, Hakk'ın rızası aranır. Ötelere azık derilir. Tenden geçilir. Beden aşılır. Aklın ipi; hakkın, doğrunun ve sâlih bir kalbin eline verilir.

O'nun olduğu cemiyette insan mahlûkâtın eşrefidir. Orda behimî hisler için yaşanıp, kâinatın yüz karası olunmaz. Allah'ın halifesi olarak kâinat teftiş edilir.

O'nun olduğu bir cemiyette, her şey yerli yerine oturmuş, hakkına razıdır. Ne akıllar karışıktır, ne mefhum kargaşaları yaşanır. Alt üstten, üst alttan nefret etmez; üstünlükler hakka yakınlıkta, fazilette, ilimde, irfanda, icraatta aranır. Kabuğa değil, öze bakılır.

O'nun olduğu cemiyette fedakârlık esastır. Yaşatma duygusuyla yaşayan insanlar, yemez yedirir, giymez giydirir, dünya saadet cennetine döner.

O'nun olmadığı bir hayatta ise her şey tam tersinedir. İnsanlar, Rabbilerini unuttukları için âdeta unutulmuş, çaresizliğe ve yalnızlığa terk edilmişlerdir.

O'nun olmadığı hayat hakikatsiz, haksız ve dayanaksızdır. Yüreklerde itminan ve fer yoktur. Hâdiselerin ağırlığı karşısında acze düşen ve ne yana gideceğini bilmeyen kitleler sokakları almıştır. Dünya, sahiplerini unutan bu zavallılara her gün bir başka vefasız yüzünü göstermekte, onlara her gün bir başka tuzakla ihanet etmektedir.

İnsanlar, mahiyetlerini unutmuştur. Âciz bir misafir gibi değil, hâkim bir firavun gibi davranır, herkes sahiplik iddiasına düşer. Ve o andan sonra korkunç bir kapışma ve saldırma cinneti yaşanır. Kimi bir durak sonra ineceği trenin kralı olma sevdasında, kimi o trene hiç ayrılmayacak gibi bağlanır.

O'nun olmadığı cemiyeti anarşi alır. Kadın yüzsüz, erkek haysiyetsiz hâle gelir. Alınlarda günahların lekeleri, vicdanlarda hataların can yakan zehirleri ve utançları vardır.

Sun'îlik, O'nun olmadığı toplumun baş belâsıdır. O'nsuz bir hayatta ikiyüzlülüğün reçetesi yoktur.

Hayatın her ânının kaydedildiği bilinmediği için, yüz yüze gelinecek, tekrar görüşülecek, her şey belli olacak diye davranılmaz. Sahtelik ve aldatmak meziyet olunca, kim, ne yandan, ne darbe yiyeceğini bilemez hâle gelir.

Haksızlıklar, hırsızlıklar, arsızlıklar vardır. Fuhuş, içki, uyuşturucu öldüren birer zehir gibi insanların damarlarında dolaşır; kabirlerden, hastanelerden, hapishanelerden pişman insanların vâveylâları yayılır.

O'nsuz bir dünyada idareci acımasız, zengin bencildir. Nice zâlimler için nice topluluklar feda edilir.

İnsanlar, O'nun olmadığı bir dünyada temel doğrudan mahrum olduğu için şaşkındır. Değer yargıları sarsılmış, ne yana gideceğini bilemez hâle gelmiştir.

O'nsuz bir dünyanın hâli bugün meydandadır ve herkes tarafından mâlumdur.

Hayat, O'nsuz yaşanmaz olur, O'nun çağrısına kulak tıkayanlar ölümle de kurtulamazlar.

Evet, O'nunla rahmet uzanır hepimize... O'nsuzluğun susuzluğu ve açlığı ise O'nun Peygamberliğinin en açık delillerindedir.

Nefse Zor Gelmesine Bakılmaması

Efendimiz (aleyhissalâtü vesselâm), –hâşâ!– kendi aklına ve arzularına göre konuşsaydı, nefsin hoşuna giden şeyleri ister, onları emrederdi. Böylece kendisini sıkıntıya sokmamış, insanları ikna etmek için uğraşmamış olurdu. Hâlbuki, O bir elçiydi, emredileni duyuruyordu.

İtaat, ibadet, tefekkür, tesettür, zekât, cihad gibi nefse zor gelen bütün emirler bir yana, –hâşâ!– eğer Allah'ın peygamberi olmasaydı, çölün ortasında bir temizlik medeniyeti kurmaz, susuz bir diyarda günde beş vakit abdesti veya guslü emretmezdi.

İbadet ile, ibadet olmayan arasındaki en önemli farklardan birisi de, ibadetin nefse zor, mâlâyânî ve sefih şeylerin nefse hoş gelmesidir.

Evet, Peygamber Efendimiz'in, peygamber olduğuna sadece bu mesele şâhiddir ki, O'nun tebliğ buyurduğu dinde, zâhiren zor, hakikatte ve neticede güzel ve kolay olan şeyler emredilmiştir.

Temizlik ne kadar güzel, kir ne kadar kötüyse, iç arındırma mekanizması olan ibadet o kadar güzel, nankörlük ve teşekkürsüzlük o kadar kötüdür.

İsabeti

Hız. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) eliyle insanlığa hediye edilen Kur'ân, zaman ihtiyarladıkça gençleşmekte, izah, emir ve nehiyleri kalbe gıda, akla kuvvet, ruha ziya, nefse şifâ olmaktadır. Eğer, –hâşâ!– o dersler semâvî bir nazarın eseri değil de yere bağlı olsaydı, hükmü eskiyecek, izahı yetersiz kalacaktı. Kur'ân'ın tazeliği Allah Resûlü'nün Peygamberliğinin şâhididir.

Kur'ân, şâhid olduğu gibi, Efendimiz'in hadisleri de O'nun Peygamberliğinin şâhididir. İnsanlığın en hikmetli, en etkili, en yüksek ve en beliğ sözlüsü Hız. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Allah'a ve insanlara teşekkürü anlatırken, “Allah'a şükretmeyen,

insanlara da teşekkür etmez.”⁶; aynı hatayı tekrarlamamak konusunda, “Mümin bir yılan deliğinden iki kere ısırılmaz.”⁷; Allah’ın görüş ve duyusunda olmak şuuruyla edepli olma konusunda, “Hangi hâlde bulunursan bulun, Allah’tan kork. Yaptığın kötü bir işin arkasından iyilik yap ki, o, onu yok etsin. İnsanlara güzel ahlâkla muamele et, iyilikle davran!”⁸; akrabaya iyi davranmak hakkında, “Kim rızkının bol ve ömrünün uzun olmasını isterse, akrabalarına iyi muamelede bulunsun.”⁹; sığınılacak şeyler mevzusunda, “Allah’ım! Fayda vermeyen ilimden, kabul edilmeyen duadan, korkmayan kalbden ve doymayan nefisten Sana sığınırım!”¹⁰; âlimin fazileti konusunda, “Bir âlimin âbide (ilimsiz ibadet edene) üstünlüğü, ayın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir.”¹¹; taklit hususunda, “Bir millete benzemeye çalışan kimse, o millettten sayılır.”¹²; katil hakkında, “Allah katında dünyanın harap olması, bir Müslüman’ın haksız yere öldürülmesinden daha önemsizdir.”¹³; insanlara şefkat konusunda, “Kim şefkat ve merhamet göstermezse, Allah da ona merhametini ihsan etmez.”¹⁴; Allah kelâmı hakkında, “Allah Kelâmı’nın diğer bütün sözlerden üstünlüğü, Allah’ın yarattıklarına üstünlüğü gibidir.”¹⁵; mahlûkâtın fânîliği ve iktidarın geçiciliği konusunda, “Dünyada yükselen bir şeyi alçaltmak, Allah’ın değişmez kanunudur.”¹⁶; kalbe ve vatana sahip çıkmak mevzusunda, “Cehennem ateşi iki göze dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah yolunda gece nöbet bekleyen göz.”¹⁷; yaşayışa dikkat hakkında, “Her kul, öldüğü hâl üzere dirilecektir.”¹⁸ buyurmuştur ki, bu sözlerin her biri hâlâ terütaze, hâlâ bir kitaplık çapında engin, hâlâ bir ömürlük ilme bedeldir. Onun, insana hayat bahşeden sözlerinden sadece küçük bir demet olan bu ifadeleri çok da özel bir gayretle seçilmiş değildir. O yüce ifadeleri, ne zaman eskitmiş, ne mekân değişiklikleri yıpratmıştır.

Buhârî, Ebû Hanife, Abdülkadir Geylânî, İmam Rabbânî, Bediüzzaman, Fethullah Gülen gibi yüzlerce hazret, O’nun sözlerini bildikleri için âlim oldularsa, o sözlerin asıl sahibi elbette Allah’ın peygamberidir.

Ayrıca Efendimiz bir mevzu hakkında değil, her sahada konuşmuş, Kur’ân’ı insanların idrakine ders vermek için tefsir etmiştir. Böylece din, yaşanan bir hayat hâline gelmiştir.

İslâm; temizlik, necaset, misvak, abdest, mesh, gusül, teyemmüm, hayız, namaz, ezan, cenaze, şehadet, oruç, itikâf, zekât, sadaka, borç, ihram, yolculuk, mahremiyet, hac, umre, tavaf, yemin, adak, keffâret, yiyecek ve içecekler, giyim, süs eşyaları, cinsî ilişki, bakış, eğlence, alışveriş, kurban, doğum, doğan çocuğa ait hükümler, eti yenen ve yenmeyen hayvanlar, av ve avcılık, hak ve hakkın çeşitleri, hakka ait hükümler, mal, miras, mülkiyet, akit, medenî ve şer’î müeyyideler, bâtil ve fâsit alışveriş, serbestlik ve tercih, iş anlaşmaları, harcama, satış şartları, faiz, kira, mükâfat, mudârebe, hibe, emanet, ödünç, vekâlet, kefâlet, havale, rehin, sulh, ibra, istihkak, borçların takası, ikrah, kullanımı kısıtlama (hacr), araziler, ölü arazinin ihyası, hima (koruma altına alma), ikta’ (arazi tahsisi), irtifak (bir şeyden yararlanmak), ziraat, taksim, gasp, telef, meşrû savunma, bulunan mal, bulunan çocuk, yarışma, şuf’a (eklemek), had, zina, iftira, hırsızlık, yol kesicilik, isyan, içki, irtidat, ta’zir (men), cinayet, cihad, savaş esnasında dikkat edilecek hususlar ve korunacak haklar, savaşın sona ermesi, eman, ateşkes, ganimet, esir, yargı, yargı âdâbı, dava, davacılar, şâhidlik, yemin, ikrar,

delil, devlet, egemenlik, yürütme, imamet, devlet idaresi, tayin, nişan, evlilik, mehir, halvet, karı-koca hakkı, boşanma, iddet, çocuk hakları, emzirme, çocuğun bakımı, velayet, nafaka, vasiyet, vakıf, edebiyat, söz, dil, müzik, tarih, komşuluk, yalan, mimari, tıp ve benzerleri gibi onlarca belki yüzlerce sahada sözünü söyleyen ve hükmünü veren bir dindir. Bu sahalardan her birisi, kendi içerisinde başlı başına bir ilim ve inceleme mevzuudur.

İslâm dininin bânîsi Hz. Muhammed'dir. Çekirdek O olunca, meyve budur. O'nun devrinde insanlık yörüngesine oturmuş, belki o güne kadar kazanılan birikimin tamamı kadar kazanç elde edilmiştir.

Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in insanlığın tamamını kuşatan çekirdek hayatı ve her ilimdeki vukuf ve isabeti O'nun Peygamberliğinin şâhididir.

Arap Yarımadası'nda yaşayan, Peygamber olmayan bir insanın hayata ait her sahayı kuşatıp sözünü söylemesi ve hep isabet etmesi mümkün değildir. Demek ki konuşan O (sallallâhu aleyhi ve sellem) olsa da, konuşuran Allah'tır (celle celâluhû) ve O sadece Rabbi'nin kerîm bir memurudur.

Varlığın En Sevileni

İnsan, sevmediği birisini emsal kabul etmez. İnsanlığa emsal gönderen ve onunla yolu gösteren, muhakkak ki o emsalin en sevilen olmasını da takdir edecek, kalblere onun sevgisini verecektir.

İnsanlar arasından yer ve gök ehlinin en çok sevdiği insan kimse, muhakkak ki Allah'ın en kıymetli memuru odur. Tarihin, hâdiselerin, gönüllerin ve günün şهادetiyle insanlığın en sevgilisi Hz. Muhammed'dir.

İnsanlar, saadet asrından günümüze kadar O'nu nefislerinden ve en yakınlarından artık tutmuş, O'nun hatır ve muhabbeti daima birinci olmuştur. Mütefekkirler, akıllarını O'nun aklının hayranı ve mahkûmu kılmış, koca Mevlânâ yolunun tozu olmayı şeref saymıştır. O'na benzemek ilim, O'na benzemek ibadet, O'na benzemek kıymettir. Zira Allah'ın sevdiği insana benzeyen, Allah katında sevilmenin yolunu bulmuş demektir.

Hz. Ebûbekir Efendimiz (radiyallâhu anh), Peygamberimiz'in en yakınıydı, arkadaşıydı, her hâline vakıftı. Yakınlık, gözünü kör etmemiş; beşeriyetini görmesi, semâyı tutan mânevî kanatlarını görmesine mâni olmamıştı. Bir gün müşrikleri imana davet ettiği için saldırıya mâruz kalıyor, bayılıyor, yara bere içerisinde ayıldığında ilk aklına gelen İnsanlığın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem) oluyor ve O'nu sağ-salim görene kadar da ağzına bir lokma koymuyordu. Zaten hep, "Anam babam, tatlı canım sana feda olsun!" derdi. Peygamberimiz, "Bir kula dünya ve dünyanın zinetleri arz edildi, fakat o kul âhireti tercih etti." diyerek vefatını haber verdiğinde, gönlünü gönlü gibi hissederek, Ebûbekir Efendimiz o sözün manasını anlamış, yüreği parçalanmış, gözünden yaşlar çağlamaya başlamış, "Anam babam sana feda olsun. Biz analarımızı, babalarımızı, kendimizi, mallarımızı senin için feda ederiz."¹⁹ demişti. O kadar seviyordu.

Hicrette önünden, arkasından, sağından, solundan yürüyor, O'na bir şey olur endişesiyle etrafında pervane oluyordu.

Mağarada elbisesini yırtıp delikleri tıkamış, bir deliği de ayağı ile kapatmış, oradan çıkmak

isteyen bir yılan tarafından ısırılmış, fakat Efendimiz uyanmasın diye dişini sıkmış, dayanmış, Efendimiz gözyaşlarını fark edip uyanmıştı.²⁰

Vefatı bile “Efendisi” gibiydi. Altmış üç yaşında, pazartesi günü vefat etmiş, “Eğer bu gece vefat edersem beni yarına bekletmeyin. Zira benim için gün ve gecelerin en sevimlisi Resûlullah’a en yakın olanıdır.” demişti.²¹

Hz. Mevlânâ vefatına düğün günü manasına “Şeb-i Arûs” demiş ve ihtimal bunu Hz. Âişe Annemiz’den öğrenmişti. Annemiz, vefat edeceğini anladığında, “Beni kabrime gelin götürür gibi tütsülerle götürün. O benim Efendim’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) kavuştuğum gündür.” diyordu.

Yeryüzü, bir defa elini tutmanın böylesine kıymet ifade ettiği ikinci bir zâta şâhid olmadı. Ebû Esmâ eş-Şâmî Efendimiz (radiyallâhu anh), kavminin elçisi olarak O’na gelmiş, nur gündüzüne girip Müslüman olmuş, biat etmişti. O eli tutmuş olmanın kıymetini idrak eden o büyük ufuk, sanki o eli, o paye kürsüsünden bir daha indirmek istemezmiş gibi kendi kendisine söz verdi ve o günden sonra o elle başka hiçbir eli tutmadı.²²

Anneler, gözün, O Nur Gündüzü’nden (sallallâhu aleyhi ve sellem) ayrılmaya tahammül edemeyeceğine inanır, çocuklarını sık sık O’nu görmeye gönderirdi. Hz. Huzeyfe, annesinin O’nu görmeye en son ne zaman gittiğini sorduğunu ve geciktiği düşüncesiyle kendisine kızdığını anlatıyordu.²³

Gençler, O’nu ve O’nun yanında olmayı o kadar seviyordu ki, ucunda şehadet olan bir yolda O’nunla beraber olmak için birbirleriyle yarışıyorlardı. Efendimiz, yaşlı genç fakat görünümü büyük olan Râfi’ bin Hadîc’in Uhud Savaşı’na katılmasına izin verince, Semüre ibn-i Cündeb öne çıkmış, “Ya Resûlallah, ben Râfi’den daha güçlüyüm, güreşsek onu yenerim.” demiş ve ashabın önünde yapılan güreşi kazanarak savaşa katılmış, Uhud’da Efendisi’nin yanında olma şerefini bu sayede yaşamıştı.²⁴

İnsanların O’na tercih ettiği birisi hiçbir zaman olmadı. Zeyd bin Hârise’yi almak için ailesi gelmiş, O (sallallâhu aleyhi ve sellem), kalmak isteyen “git” diyemeyeceğini, gitmek isterse hiçbir bedel talep etmediğini ifade etmiş, Zeyd Efendimiz, “Ey Allah’ın Resûlü, ben hiç kimseyi Sana tercih etmem.” demişti.

İkinci Akabe Biati’nda, kafilenin başında gelen Mus’ab bin Umeyr Efendimiz, önce Efendiler Efendisi’ne gitmiş, hizmetleriyle ilgili bilgi vermiş ve sonra da ailesini, annesini ziyaret etmişti. Annesi önce kendi yanına gelmediği için kızınca Mus’ab Efendimiz:

– “Ben Resûlullah’dan önce kimsenin yanına gitmem, O varken kimseye öncelik vermem.” dedi.

İnsanlığın en makbulü, hiçbir zaman ikinci sıraya bırakılmadı.

Sa’d bin Muâz, Bedir günü Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir ağacın altında oturmasını teklif ederken savaşı değil de O’nun gönlünü düşünüyor, canını verebileceği bir meydana çıkmadan evvel, ölümden değil O’nun üzüleceği bir âkıbetin oluşmasından korkuyor, baştan teselli etmeye çalışıyor, “Mağlup olursak bineklere biner gidersin, arkada kalanların muhabbeti bizimkinden daha fazladır.”

diyordu.²⁵ Önemli olan O'ydu, O'nun mahzun olmamasıydı.

Mekke müşrikleri, Hubeyb ibn-i Adiyy Efendimiz'i esir alıyor, öldürmeden evvel, "Sen evinde ailen arasında olsaydın, Muhammed senin yerinde olsaydı." diyerek onun mukavemetini sarsmaya çalışıyorlardı. O, bu söz karşısında âdeta kükrüyor, tarihe ders verircesine: "Vallahi Hz. Muhammed'e bir diken batırılması karşılığında, dünya rahatına kavuşmayı ve çoluk çocuğumun arasında olmayı istemem."²⁶ diyordu. İradenin felç olacağı bir durumda, idama mahkûm edilen bir insanın dudaklarından dökülen bu sözler O'na olan sevgi, sadakat ve bağlılığın göstergesiydi.

Hz. Ömer, İslâm'ı da, hesabı da, azabı da en iyi anlayan insanlardan birisiydi. Buna rağmen Hz. Muhammed'i o kadar seviyor, kendisine o kadar tercih ediyordu ki, bu muhabbet ona şu sözleri söyletiyordu:

– "Ey Abbas! Müslüman ol! Allah'a yemin ederim ki senin Müslüman olman, babam Hattab'ın Müslüman olmasından bana daha sevimli gelir! Bu, Resûlullah'ın senin Müslüman olmanı arzuladığını görmemdir."²⁷

Talha bin Ubeydullah Efendimiz, Uhud günü Efendimiz'i önden arkadan, sağdan soldan gelen saldırılardan korumaya çalışmış, atılan bir okun Efendimiz'e isabet edeceğini anlayınca elini okun önüne tutmuş ve eli sakatlanmıştı. O sevgi, bütün acılara galipti.

Ebû Talha (radiyallâhu anh), attığı okların hedefini bulup bulmadığına Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) baktığını fark edip endişelenmiş, "Ya Resûlallah, anam babam Sana feda olsun. Başını kaldırma, benim göğsüm senin göğsüne siper olsun!"²⁸ demişti.

Ve yine aynı savaşta, insanın aklını donduran bir hâdise yaşanmıştı ki, kahramanı Hazreti Hind bint-i Amr Annemiz'di (radiyallâhu anhâ). Kocası Amr bin Cemuh'un, oğlu Hallad'ın ve kardeşi Abdullah'ın şehit bedenlerini deveye yüklemiş Medine'ye doğru götürüyordu ki, Harre mevkiinde bir an Uhud'a koşup gelen Hz. Âişe Annemiz'le karşılaştı. Hz. Âişe ona, "Geride ne haber var?" diye sordu. Şehitlerini götüren annemizin, hiç tereddüt etmeden verdiği cevap muhteşemdi:

– "Haber hayırlı... Resûlullah sağ... O sağ olduktan sonra her musibet hafif kalır!"²⁹

Bir insana, eşini, evladını, kardeşini yitirdiği anda haberlere iyi dedirten, O'nun her şeyi unutturan kıymeti, hatırı ve sevgisiydi ve emsaline tarihte rastlanamayacak bu hâdise bile O'nun peygamberliğine delil olmaya yetecek kuvvetteydi.

Çok defa edeplerinden Efendimiz'in yüzüne bakamaz, başlarında kuş var gibi otururlardı. Berâ bin Âzib bir meseleyi iki sene sonra ancak sorabilmişti.³⁰

O'nu gören o gözlerle başkasına bakmaya bile kıyamaz hâle gelirdi. Abdullah bin Zeyd el-Ensarî (radiyallâhu anh), Efendimiz'in rahmet-i Rahman'a kavuştuğu haberini bahçesinde çalışırken almış ve o acı haberden sonra şöyle dua etmişti.

"Allah'ım, gözlerimi al ki artık bundan sonra O'ndan başka kimseye bakmayayım, Hz. Muhammed'den başka kimseyi göremeyeyim."

Cenâb-ı Hak, bu samimi duayı kabul etmiş ve bahçesinden çıkmadan gözleri görmez olmuştu.³¹

Makas sakalında dolaşırken, kesilen mübarek telleri elleriyle tutuyor, abdest suyu yere dökülmesin diye avuçlarını uzatıyorlardı. Useyd bin Hudayr, kısas isteyip böğrünü öperken sevinçten “Anam babam sana feda olsun Ya Resûlallah, ben bunu kastediyorum.” diye haykırıyordu.³²

Vefat edeceklerini anladıklarında, O’na kavuşacakları düşüncesiyle sevinirlerdi. Bilal Efendimiz vefatını, “Oh ne güzel, ne hoş!”³³ diyerek karşılıyor, Muhammed bin Münkedir, Hz. Câbir’e gıpta ile bakarken, “Resûlullah’a bizden selâm götür!”³⁴ diyor, ölümü öldüren Zât’a kavuşma arzusu ölüm kokusunu bile sevince çeviriyordu.

Eğer –hâşâ!– o Allah’ın peygamberi olmasaydı, gönüllerin kapıları ardına kadar O’na açılmaz, yaklaşık yirmi sene kendisine karşı kılıç sallayan İkrime bile, Hâlid bin Velid Efendimiz’e: “Beni bırak Ya Hâlid! Ben ve babam Resûlullah’a (sallallâhu aleyhi ve sellem) çok eziyet edenlerdendik!”³⁵ diye kükreyip, Yermük’te düşman saflarının içerisine doludizgin dalmazdı.

Bu bahis sayfalar ve ciltler dolusu uzatılabilir. O’nu anan milyarlarca yüreğin coşması, ışığa koşan kelebekler gibi insanların O’na koşması, gözlerin O’nun sevgi ve hasretiyle yaşarması gösteriyor ki, O, insanların en sevilenidir. Bugün dahi her mümin O’nu tatlı canından, annesinden, babasından, çocuklarından, eşinden, arkadaşından daha fazla sevmektedir.

Eğer Allah’ın peygamberi olmasaydı, çocuğu şehit olan bir annenin kalbinde O’na karşı sevgi değil nefret olurdu. Hâlbuki insanlardan hiçbirine O’nun kadar sevilme nasip olmamıştır. İnsanların en sevileni olması, insanlığın Peygamberi olduğunun şâhididir.

⁶ Ebû Dâvûd, *Edeb* 11.

⁷ Buhârî, *Edeb* 83; Müslim *Zühd* 63.

⁸ Tirmizî, *Birr* 55.

⁹ Buhârî, *Edep* 12.

¹⁰ Tirmizî, *Daavât* 68.

¹¹ İbn-i Mace, *Mukaddime* 17.

¹² Ebû Dâvûd, *Libâs* 4.

¹³ Nesâî, *Tahrîm* 2.

¹⁴ Buhârî, *Edep* 18.

¹⁵ Dârimî, *Fezâilü ’l-Kur’ân* 6.

¹⁶ Buhârî, *Cihâd* 59.

¹⁷ Tirmizî, *Fezâilü ’l-Kur’ân* 12.

¹⁸ Müslim, *Cennet* 83.

¹⁹ Buhârî, *Salât* 80; Müslim, *Fedâilü ’s-sahabe* 2.

²⁰ el-Hindî, *Kenzü ’l-ummâl* 12/494 (35615).

²¹ Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 1/8.

²² İbn-i Hacer, *İsâbe* 7/14.

²³ Tirmizî, *Menâkıb* 30.

²⁴ Bkz.: Taberî, *Tarihu ’l-ümem ve ’l-mülük* 2/61.

²⁵ İbn-i Hişâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye* 3/168.

²⁶ Saîd b. Mansûr, *Sünen* 2/349; Taberânî, *el-Mu’cemü ’l-kebîr* 5/260; İbn-i Kesîr, *el-Bidâye ve ’n-nihâye* 4/66.

²⁷ İbn-i Kesîr, *el-Bidâye ve ’n-nihâye* 3/298.

²⁸ İbn-i Kesîr, *el-Bidâye ve ’n-nihâye* 4/27.

[29](#) Bkz.: İbn-i Abdilberr, *İstîâb* 3/1168; İbn-i Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye* 4/50.

[30](#) Kadı İyâz, *Şifâ* 2/33.

[31](#) Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 5/271.

[32](#) Ebû Dâvûd, *Edeb* 149.

[33](#) Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* 1/359.

[34](#) İbn-i Mâce, *Cenâiz* 4.

[35](#) el-Hindî, *Kenzu'l-ummâl* 13/541 (37419).

Tarihî Deliller

Hayatının Tafsilatının Bilinmesi

Başka hiçbir delil olmasa, sadece bu hakikat O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) İnsanlığın Efendisi olduğunu isbat etmeye yeter.

Bir yarışma düzenlense, hayatı en ince ayrıntısına kadar bilinen insanın kim olduğu araştırılsa ve buna göre o zâtın semâdaki ve arzdeki kıymetine karar verilse, Hz. Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm), bu mevzuda da tek başına ve en önde tebârüz edecektir.

Evet, hayatının bütün ayrıntısı O'nun kadar bilinen ikinci bir beşer yoktur. Öyle ise, Allah'ın insanlığa rehber olarak yarattığı örnek insan O'dur. O'dur ki insanlar, on dört asır evvelinin imkânsızlıklarına rağmen hayatına ve hayatının tafsilatına kendi canlarından öte kıymet vermiş ve bunu en önemli bir ilim olarak ders almışlardır.

Zira O, Allah'ın en sevgili kuludur. Kullar, O'na benzedikleri kadar Rabbileri tarafından sevilecektir. O'nun her hâli ve ahvâli bilinmeli, bu sayede Rabbin hoşnutluğu kazanılacak şekilde hareket edilmelidir.

Vücut uzuvları nasıldı, nasıl bakardı, nasıl yemek yedi, suyu nasıl içerdi, nasıl tebessüm ederdi, konuşmaya nasıl başlardı, kelimeleri nasıl kullanırdı, ne zaman ne derdi, ne giyerdi, yatağa nasıl girerdi, tuvaletten çıkınca hangi duayı okurdu, adımını nasıl atardı, kaşını ne zaman çatmıştı, pazarda ne yapmış, elini neye uzatmıştı, insanlarla konuşurken ne yana bakardı, insanların elini nasıl tutardı, kime sarılmıştı, hangi çocuğu ne zaman kucağına almıştı, kimin başını okşamıştı, başı ne zaman ağrımıştı, nerede yorulmuş, nerede dinlenmiş, hangi gün acıkmış, gittiği arkadaşında ne yemişti, sofrasında kimler vardı, o gün neler demişti... Bunlar ve daha neler neler... Sayfalar, ciltler dolusu kayıtlıdır.

Demek, insanların gönlüne bu muhabbeti düşüren ve O'nu bu kadar takip ettirenin katında O, o kadar kıymetli ve hatırlıdır.

Vahşi'yi ve İkrime'yi Kabulü

Hamza Efendimiz, Mekke müşriklerinin Efendimiz'e (aleyhissalâtü vesselâm) eziyet ettiğini duyunca arslanlar gibi gürlemiş, ne dediğini tam da anlamamasına rağmen, "Ben de Muhammed'denim; dediğini derim!" diye haykırarak, onun bu tavrı eziyet çeken Müslümanlara güç ve teselli olmuştu.

İslâm'dan önce de hep öksüz ve yetim yeğenin yanında, yardımındaydı. Ona, "yeğenim" derken ayrı bir haz alır, canından bir parçadan bahseder gibi bahsederdi.

Efendimiz de kendisinden iki yaş büyük olan Hz. Hamza'yı çok seviyordu. Aralarında tarifsiz bir muhabbet ve bağ vardı.

Bedir'de yakınlarını kaybeden Ebû Süfyan'ın karısı, Vahşi'den, Hz. Hamza'yı öldürmesini istemişti. Bu sayede Vahşi hürriyetine kavuşacaktı.

Uhud, onlar için bir fırsat oldu ve savaşın sonuna doğru yaşanan kargaşayı fırsat bilen Vahşi,

yanından ayırmadığı mızrağı Hz. Hamza'nın sinesine saplayarak şehit etti. Vahşi, "Allah'ın aslanının" korku ile tanışmamış yüreğini yerinden çıkardı, Hind vahşetle dişledi. Daha sonra vücudu paramparça edildi.

Bu manzara karşısında İnsanlığın Efendisi'nin de âdeta yüreği parçalandı, amcasının başında ağladı, İslâm'ın bu yitiğini gözyaşlarıyla yıkadı. O kadar üzgündü ki, bütün Medine kendi yitiklerini unutmuş Hz. Hamza'ya ağlar olmuştu.

Aradan yıllar geçti, Mekke fethedildi. O gün artık karşısında söz söyleyebilecek kimse yoktu. Haklıydı, galipti. Fakat O, yüreğinin bütün hicranına rağmen tebliğ ve irşadı fitratının gayesi hâline getirmişti. Göklerden bunun için ısmarlanmıştı. Hâşâ, davasında sâdik olmasaydı, Allah'ın kıymet verip yarattığı her insanı insan görüp onun imanını kâinattaki her şeyden efdal tutmasaydı, Vahşi'nin imanı için uğraşacağına ölüm emrini verirdi. Fakat O, Allah'ın habibi, yerlerin ve göklerin Peygamberiydi.

Vahşi'ye, iman edenlerin başka ilahlara tapmayacağını, günaha batmayacağını anlatan bir âyet gönderdi. İnansın, kurtulsun istiyordu. Vahşi ayak diretti. "Ben bunların hepsini yaptım." dedi.

Efendimiz, Allah'a ortak koşmayanların O'nun dilemesiyle bağışlanacağını anlatan başka bir âyet gönderdi. O, yine direndi, affın kat'î olmadığını söyledi.

Efendiler Efendisi, "Ben görevimi yaptım, Vahşi âyetlerde kendisi için hep olumsuz manalar aradı, kaç defa ısrar ettim." demedi.

Mevlânâ Hazretleri'ne atfedilen ve söyleyene: "Ne olursan ol yine gel, bu kapı ümitsizlik kapısı değil!" dedirten Zümer Sûresi'ndeki şu âyeti yazıp gönderdi:

"O benim hayatlarını israf etmiş kullarıma söyle: Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O gafûrdur, rahîmdir." (Zümer, 39/53)

Vahşi, bu üçüncü mektuptan sonra geldi ve Müslüman oldu. Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm), vazifesi bahis mevzuu olunca Vahşi'nin kanlı elini tutmaktan çekinmedi.³⁶

Ve Vahşi de öyle Müslüman oldu ki, artık o bir sahabeydi; ondan sonraki devirlerde adı "radiyallâhu anh" denilerek anılacaktı. O da kendine düşeni yaptı, aynı paslı mızrakla Müseyleme isimli Allah düşmanını öldürdü.³⁷

İkrime, Ebû Cehil'in oğluydu. Savaşçı, yiğit bir insandı. Efendimiz'e düşmanlıkta babası ile âdeta yarışmış, her fırsatta karşısına çıkmıştı. Önüne dikenler saçılırken de, başına taşlar atılırken de, savaşlarda kılıçlar çalınırken de hep o vardı. Yapmadığı çirkinlik, etmediği hakaret kalmamıştı. İçi Efendimiz'e karşı kin ve nefretle doluydu. O kadar ki, Mekke fethinde bile herkes teslim-i silah etmiş, Mekke'ye sulh ve sevgi gelmişken bile, bir zamanlar evlerinden çıkardıkları insanlara karşı kılıç kullanmaktan, gerilla baskını ile zayıat vermekten çekinmedi.

Hanımı, ölüm fermanı çıkarılan bu adam için Efendimiz'den af diledi. Af Peygamberi bu talebi de kabul etti. Ümmü Hakîm, Müslüman olmuştu. İkrime'nin hem hanımı, hem amcasının kızıydı. Kocasına vefâ gösteriyordu.

İsrar etti, Yemen'e kaçan kocasını alıp getirdi. Efendiler Efendisi, onun da hidayete ermesini çok istiyordu. İkrime'yi ancak O'nun sinesinde olabilecek enginlikteki bir şefkatle, sıcacık karşıladı. "Ey hicret yolcusu merhaba!" dedi ona. Bu uzak yoldan gelişi hicret diye yorumluyor, ona iltifat ediyordu. Elbette doğruydu, İkrime batıldan hakka hicret ediyordu. Buz dağı bu sıcaklığa fazla dayanamadı ve gönlünden gele gele iman etti. Efendimiz'e: "Dua et Ya Resûlallah! Bütün yaptığım düşmanlıklar için benim namıma istiğfar et!" dedi. Granitten, tunçtan yeni bir insan doğmuştu. O güne kadar hiç kimseden görmediği şefkat karşısında coşuyor, "Ya Resûlallah, bundan böyle, Sana ve İslâm'a düşmanlık uğruna ne kadar mal sarf ettiysem, İslâm için bunun iki mislini harcayacağıma söz veriyorum!" diyordu. İkrime, bu sözünü, Yermük'te üzerine canını da ilave ederek tuttu.³⁸

Efendimiz, dileseydi kabul etmezdi. Zaten az soğukluk, az sertlik görse karşısındaki yüz çevirmeye hazırды. Fakat O, yanında babasından bahsedilmemesini isteyecek kadar İkrime'yi düşünüyor, "Şanı Yüce Bir Peygamber" olarak kendisine yakışanı yapıyordu.

Hâşâ, başka türlü olsaydı, ne Vahşi'yi kabul eder, ne de ömrünü Ebû Cehil'in gayya çukuruna dönmüş evinde geçiren İkrime'yi içinde bulunduğu çukurdan tutup çıkarırdı.

Burada kayda değer önemli bir hâdise de şudur: Muhterem kızları Zeynep Vâlidemiz'in vefatına sebep olarak, hicreti esnasında Mekkelilerin çıkardığı bir arbedede deveden düşmesi, o elîm hâdiseden sonra çocuğunu düşürmesi ve ardından kalıcı bir rahatsızlığın oluşması gösterilir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) hâdisenin peşine düşüp kan dökmemiş, öz kızının vefatı ile ilgili bir hâdiseye sebep olanları dahi affetmiştir. Bu durum ancak O'nun nübüvvet şefkati ve merhametiyle izah edilebilir.

Bu misaller, beşer ötesi bir beşer olduğunun, vazifesinin gereğini yaptığının çok önemli ve apaçık bir şâhididir.

Tevhidle Başlaması

Hız. Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm), merhum Seyyid Kutup'un da üzerinde ısrarla durduğu gibi, – hâşâ!– eğer Allah'ın şanı yüce peygamberi olmasaydı, yola tevhidle başlamazdı.

Zira, o günün şartları kendisini Arap Yarımadası'nın hâkimi yapmaya müsaitti. Hız. Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm), halkın başlangıçta tepki vereceği bir daveti yapmak yerine, kendisini sevimli kılacak o yollardan birisini tercih eder ve bunda da başarılı olabilirdi. Fevkalade mantığı, hitabeti ve cesareti ve hâssaten emniyeti, insanların etrafında toplanması için yeterliydi.

Öyle olmadı. Çünkü O, Allah'ın ölçüsüydü ve insanların Allah'ı bilmesinden başka bir hedefi yoktu.

Cahiliye Arab'ı, kabile reislerinin baskısı altında inliyordu. Derbeder ve perişan bir hâldeydi. Eğer, Efendimiz'in maksadı Rabbimiz'i göstermek, ona şehâdet etmek olmasaydı, zâlim reislerin zulmüne karşı bir isyan başlatır, bunu organize eder ve Arap Yarımadası'nın tek hâkimi olurdu. O'nun maksadı hâkimiyet kurmak ve şahsına payeler aramak olmadığı için böyle bir yola girmedi. Hatta Peygamberlik vazifesini yaparken bile böyle bir yolu tercih etmedi. Çünkü öyle bir şey yapmak, varlığın en önemli meselesi olan iman davasını arkaya atmak, bir başka şeyin payandasına muhtaç

bırakmak ve itimadı sarsmak olurdu.

O gün, Arap Yarımadası kabileler hâlinde yaşıyordu. Sık sık aralarında savaşlar çıkıyor, kanlar dökülüyordu. Bir Arap milliyetçiliği veya birlik davası ile çıkabilir ve bu durumdan canı yanmış kabileleri ve insanları etrafında toplayabilirdi. Maksudı –hâşâ!– başka olsaydı, “tevhid” deyip yirmi üç sene onca eziyet çekmeye katlanmaz, Arab’ı birleştirmiş bir sultan olurdu.

Bizans ve İran o günün güçlü devletleriydi. Karşılarında parça parça, toplu bir kuvvet olmayı becerememiş Araplar vardı. Sömürüyor, diledikleri gibi istismar ediyor ve hatta çok defa izzetlerini, onurlarını kırıyorlardı. Efendimiz’in onlara karşı başlatacağı bir birlik davası, muhakkak ki tevhid davası kadar tepki almayacak ve kısa zamanda onu baş tacı yapmalarını netice verecekti. Hâlbuki O, insanları imana davet etti ve onlardan karşılığında hiçbir şey beklemedi. Çünkü O, şeytanın bile hiçbir vehmi eteklerine bulaştıramayacağı kadar emîn bir peygamberdi ve vazifesini yapıyordu.

Arap Yarımadası o gün sefaheti, ahlâksızlığı yaşıyor; manzara, aklını yitirmemiş insanları iğrendiriyordu. Bir ahlâk davası ile, çıkar ve çirkinliklere harp ilan etmeyi kendisine basamak yapmayı düşünebilirdi. Düşünmedi, çünkü o, insan tabiatına uygun ahlâk medeniyetinin ancak imanla tahakkuk edeceğini biliyor ve imansız bir ahlâkın gerçek ahlâk olamayacağına inanıyordu.

Köleleri isyan ettirebilir, faiz zulmü altında inleyen fakirleri etrafında toplayabilirdi. Bunu da tercih etmedi. Zira O, bir yerlere gelmenin değil, Rabbini göstermenin derdindeydi.

Zâhirî akıl, insanı zirveye taşıyacak bu türlü yollar gösterse de, o peygamber olduğu için yoluna her türlü puta karşı savaş açarak başladı.

Davasının iman olması, şahsının ve maksudının ispatıydı.

[36](#) Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir* 11/197.

[37](#) İbn-i Abdilberr, *İstîâb* 4/1563-1564; Zehebî, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ* 1/178; İbn-i Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* 6/268, 325.

[38](#) Hâkim, *Müstedrek* 3/269-272.

Vahyî Deliller

Kur'ân'ın Taklit Edilmez İfadeleri

Cenâb-ı Hak, Kur'ân'ı insanlığa Efendimiz'in eli ile hediye etmiştir. Kur'ân'ın insanlığı hayran bırakan bütün hususiyetleri aynı zamanda Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm)'ın Peygamberliğinin de şâhididir.

Kur'ân, sözlerin en yükseği, en güzelidir. İlâhî vahye dayanır. Her açıdan şüpheden uzaktır. Kaynağı, ezeli kelâm.. hedefi, ebedî saadet.. içi, saf hidayet.. üstü, imandan kaynaklanan nur.. altı, ilmî delil.. sağ, kalb ve vicdanın teslimi.. solu, akıl ve iz'anın tasdiki.. meyvesi, rahmet-i Rahmân ve cennet.. makamı, melekler ve insanlar katında ilgi ve makbuliyettir. Kur'ân'ın hasenat hanesine yazılan onca delil ve hidayet, aynı zamanda Efendimiz'in de davasındaki sadakatini gösterir.

Sözü kıymetlendiren dört şeydir. **Birincisi**, “sözü kimin söylediği”dir. Malumdur ki paşa'nın söylediği “arş!” emri orduları hareket ettirirken, er'in söylediği “arş!” emri arkadaşlarını güldürür.

Kur'ân, Allah kelâmıdır. Âlemlerin Rabbi, mahlûkâttan nasıl nihayetsiz üstün ise, sözü de öyle üstündür. Onun için kimse muâraza meydanına çıkamamıştır.

İkincisi, “sözün kime söylendiği”dir.

Kur'ân'ın muhatabı insandır. İnsan ise bu dünyada misafir ve bu hane sahibinin kuludur. Allah'tan başka hiç kimse ile böylesi bir mâbud-mahlûk mükâlemesi, diyalogu gerçekleştiremeyeceğinden Kur'ân taklit edilemez.

Üçüncüsü, “ne söylendiği”dir.

Kur'ân, insana sahibini tanıtan, ölümü öldüren, en büyük yaralara merhem süren bir kitaptır. Ondan başka hiçbir kitap, insana Rabbini tarif edemez ve hiçbir bahis de insan için ölümün öldürülmesi kadar önemli olamaz.

Dördüncüsü, “sözün hangi makamda söylendiği”dir.

Evet, Kur'ân bu yönüyle de ilhamdan ve sair sözlerden çok farklıdır. Zira, valinin, bir baba olarak oğlu ile konuşması farklı, valilik adına konuşması farklıdır. Birisinde, fırıncı olan oğluna şefkatle nasihat ederken, diğesinde oğlunun da içinde bulunduğu bütün fırıncılara emirler tebliğ eder. Birisi hususî, diğeri umumîdir. Birisi bir şahsı, diğeri umumu bağlar. Birisinin tatbiki anlayışa göredir, diğerininki kanuna göre ve zaruridir.

Kur'ân, bir insanla, onun Yaratıcısı ve Rabbi olarak yapılan hususî bir ilham ve görüşme değil, bütün insanlığı ve hatta bütün mahlûkâtı muhatap alarak “Rabbü'l-Âlemîn” makamından has bir memur aracılığı ile yapılan bir görüşmedir.

Bu emsalsiz kelâmın iddia ettiği davaları vardır.

Mesela, Kur'ân, kâinatın sâniinin bir ve tek olduğunu söyler.

Bu, ruhların, akılların ve kalblerin duyduğu, mu'cize görmeden tasdik ettiği bir hakikattir. Fakat eğer, O Sanatkârı daha iyi tanımak için, yine O'nun sanatı olan kâinata nazar edilirse, Kur'ân'ın iddia

ettiği davanın kâinat tarafından, varlıklarını bir imza ve mühür gibi şahid tutarak ilan edildiği görülür.

Yapan, yaptığıının üzerine adını yazar. Firmalar, ürünlerinin üzerine adlarını yazar, mühürlerini vururlar. Böylece o eserin kime ait olduğu bilinir.

İnsanda da göz, ceylanlarda da göz vardır. Türkiye’de de çam ağacı, Amerika’da da çam ağacı vardır. Aynı eserin biri kiminse, diğerleri de onundur.

Uzuvlarda ortaklık, birliği gösterir ve yapanın “Bir” olduğunu isbat eder.

Yedi renk ışık, bir renk olur. Sayısız uzuv bir araya gelir, insanı meydana getirir. Uzuvlardan bir insan oluştuğu gibi, bir sudan da insanın birçok uzvu oluşmuştur.

Koca ağacın hayat tarihi bir tek çekirdeğinde toplanır.

Kâinatta muhteşem bir birlik ve âhenk vardır ki her şey saat gibi dakik işlemekte, vazifesine hassasiyetle dikkat etmektedir.

Daha yüzlerce, binlerce birlik delili yazılıp, izah edilebilir.

Âlem, âdetâ “Biz, ‘Bir’ olan Zat’ın eseriyiz.” diye haykırmaktadır.

Fakat insan, bu kadar ihtişamı belki aklıyla kuşatamayabilir. Onun içindir ki, Cenâb-ı Hak, sonsuz rahmetiyle, ‘birlik’ üzerine ‘teklik’ mührünü de vurmuştur.

Herkeste göz olması, ‘birlik’ tir, herkesin gözünün sadece kendisine hususî olması ‘teklik’ tir.

Parmak izi ‘tek’ olduğu gibi, her zerre ve her mahlûk bizzat vücuduyla da ‘tek’ tir. Yani, üzerindeki çentik farkından evvel, her şeyin vücudu kendisine hususîdir, ‘teklik’ mührüne sahiptir.

Gelmiş geçmiş bütün insanlığı nazarında bulundurmayan, bu ‘teklik’ mührünü vuramaz. Yaptığı, yarattığı her şeye adını ‘tek’ olarak yazan, Vâhid-i Ehad olan Allah’ tır.

Hazreti Muhammed’e (aleyhissalâtu vesselâm), müşrikler, neye inandığını sorduklarında “Tek olan Allah’a...” cevabını vermiş ve ihlâs suresini okumuştur.

Kur’ân, Allah’ın ‘bir’ ve ‘tek’ (Vahid-i Ehad) olduğunu ifade etmektedir. Hazreti Muhammed’in en büyük davası budur. Kâinat, Kur’ân’ı ve Hz. Muhammed’i adetsiz varlığıyla tasdik etmekte ve aynı hakikati cisimlerin diliyle okutmaktadır.

Kur’ân ne kadar hakikatin neşri ise, onun dellâlı da o kadar Allah’ın memurudur.

Allah’ın en son elçisi kimse Kur’ân O’nun elindedir, Kur’ân kimin elinde ise Allah’ın peygamberi O’dur (aleyhissalâtu vesselâm).

Fârân Dağları

Efendimiz’in doğumu esnasında harikulade hâdiseler yaşandığı gibi, doğumundan önce de, gerek semâvî kitaplar ve gerekse kâhinler O’nun geleceğini müjdelemiştir.

Tevrat’ın beşinci kitabı olan Tesniye’nin 33. Bab’ında şu âyet vardır:

“Allah (celle celâluhû) insanlığa Sînâ’da teveccüh etti. Sâîr’de tecelli buyurdu. Fârân dağlarında zuhur edip kemaliyle ortaya çıkacak.”

Bu âyette üç büyük peygambere gelen vahiyden bahsedilmektedir.

Cenâb-ı Hakk'ın Sînâ'ya rahmetiyle yönelmesinden maksat, Hz. Musa'ya Tûr-i Sînâ'da Tevrat'ın indirilmesidir. Sâîr'de rahmetiyle görünmesinden maksat, Hz. İsa'ya, Sâîr civarındaki köylerden Nasıra'dayken İncil'in indirilmesidir.

Fârân dağlarında Cenâb-ı Hakk'a ait hakikatlerin bütünüyle parlaması, Hz. Muhammed'e (aleyhissalâtu vesselâm) Kur'ân'ın orada indirileceğinin haber verilmesidir.

Fârân, Mekke'nin ve oradaki dağların eski adıdır. Tevrat'ta Hz. İbrahim'in, oğlu İsmail'i Fârân'da bıraktığı anlatılmaktadır. Kur'ân'ın âyetleri ilk olarak Hira'da inzal edilmeye başlamış, Tevrat'ın da tasdiğiyle “Allah, Fârân dağlarında zuhur edip kemâliyle ortaya çıkmıştır.”

Tevrat, Efendimiz'in peygamberliğini haber vermektedir.

Âlemin Reisi ve Faraklit

Onca müdahaleye rağmen Tevrat gibi İncil de, Efendimiz'in Peygamberliğine âyetleri ile şâhittir.

Yuhanna İncil'inin 14. Bab'ının 30. Âyet'i şöyledir:

“Mesih şöyle dedi: Artık sizinle çok söyleşmem. Çünkü bu âlemin reisi geliyor. Ben de asla O'nun nesnesi yoktur.”

“Âlemin reisi” tabiri, “Fahr-ı Âlem” demektir. Ve bu unvan, Efendimiz'in en meşhur unvanıdır.

Yuhanna İncil'inin 16. Bab'ının 7. Âyet'i de şöyledir:

“Ben size hakkı söylüyorum. Benim gitmem sizin için hayırlıdır. Çünkü ben gitmezsem Faraklit size gelmez. Ama ben gidersem O'nu gönderirim.”

Faraklit, “en çok hamd eden, şanı en yüce ve en meşhur kimse” demektir ki, Efendimiz'in ismi olan Ahmed'in tam karşılığıdır.

Tevrat, “Ahmed” geliyor derken, kâinata gelen rahmeti haykırmaktadır.

Hayat-ı Seniyyelerinin Şehadeti

Kabukta Bulunmaz

Tavus kuşunun rengârenk, nakış nakış kanatları vardır. Hele bir de açılıp, bütün genişlik ve güzelliği ile göründü mü, seyrine doyum olmaz, ihtişamı gözleri kamaştırır.

Tavus kuşunun güzelliğini içinden çıktığı yumurtada, o küçük kireç yuvarlağında arayan bulamaz. O, kabuğun çok ötesindeki bir sanat ve güzelliğin eseridir. Orada işleyen sonsuz bir kudret eli vardır.

Öyle de, Hz. Muhammed’i beşerî urba içerisinde aramamak gerekir. O’nu görebilmek için, mânevî mahiyetine, kâinatı kuşatan rahmet kanatlarına nazar edilmelidir.

Evet, O, getirdiği hakikatlerle bütün mahlûkâta bir rahmettir.

Cebrail Aleyhisselâm, Efendimiz’e geldiğinde genellikle bir insan şeklinde görünürdü. Bazen Hz. Dihye gibi bir sahabe efendimizin, bazen bir yolcunun suretine girerdi.

Sadece birkaç defa asıl suretinde görünmüştü. Efendimiz’e (aleyhissalâtü vesselâm) Hira’da ilk görüldüğünde de kendi asıl mahiyetindeydi. Mahiyeti meçhul nurdan kanatları âfâkı tutmuş, ihtişamı her yanı sarmıştı. Efendimiz, Cebrail (aleyhisselâm)’ı o hâliyle görünce bir an tesirinde kaldı, sarsıldı.

Daha sonra, menkıbevârî bu hâdiseyi nakleden büyükler şöyle diyecekti:

– Efendimiz, hakikî mahiyeti ile Cebrail (aleyhisselâm)’ı görünce bir an kendini kaybetti. Eğer Cebrail (aleyhisselâm), Efendimiz’in rahmet kanatlarının ebed memleketine uzanan enginliğini bir kerecik görseydi, bayılır ve kıyamete kadar bir daha ayılamazdı.

İşte Efendimiz (aleyhissalâtü vesselâm) ancak, hücreleri müminlerden ve onların bütününün elinden dökülen güzelliklerden oluşan mânevî vücudu ile birlikte düşünülür ve görülürse bir derece anlaşılabilir.

Kudret Eli

Her şey varlığını Allah’a borçludur ve her şeyin vücudunun devamı Allah’ın var ediciliği ile kâimdir.

Varlık, Ezelî Yaratıcı’nın dâimî tecellilerine mazhardır. Var eden, bir an, herhangi bir şey üzerindeki yaratıcı tesirini kesse, o şey yok olur. Vâkıa, yok da bir vardan sonra doğar ve O’nun sonsuz ilim ve kudreti için “yok” da yoktur...

Allah (celle celâluhû), yarattığı mevcudatı var ettikten sonra kendi hâline bırakmamıştır. Zaten, öyle bir ayrılık söz konusu olsa, o varlıkların kendilerini kendileri var etmeleri gerektir ki, bu da imkânsızdır.

Allah’ın yaratıcılığı, zerreden güneşe, her an, her şey üzerinde dâimîdir.

İnsanı da, insana ait fiilleri de Allah yaratır. Onun içindir ki, insana “yaratıcılık” isnadı, O’ndan (celle celâluhû) uzaklığın neticesidir ve kullanılanı, kasıtsızsa günaha düşüren çirkin bir küfür lafzıdır.

Güneşi kabul etmeyen her pırıltıya güneş demesi gibi, akılları gözlerine inmiş maddeperest insanlar da bir yaratıcıyı kabul etmeyince âciz zerrelere ilâh zannederler.

Efendimiz, mutlak tevhidin zirvesinde hakikî bir mümindir. Varlık O'nun hatırına, O'nu meyve versin diye yaratılmıştır. O (aleyhissalâtu vesselâm), yaratan değil, ama onun dışında her şeydir. Hak katında hatırı o kadar yücedir.

Buna rağmen, O, iman ve edep ufku konuşmalarına başlarken çok defa, “Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki!” demiş, öyle başlamıştır.

Yani, “Kâinatın yüzü suyu hürmetine yaratıldığı ben dahi, hiçbir şeyi yapmaya bizzat muktedir değilim. Mutlak kudret O'nundur. O'nun mülkünde, O'nun var etmesiyle var olan zerre, küçüklüğünden ötürü tecelliden gâip olup ayrılamadığı gibi, güneş de büyüklüğüne güvenerek o tecelliden kopamaz, haddi aşamaz. Benim nefsimi bile bir lahza bana bırakmayan Allah'ın izzeti, mahlûkâtta en ufak bir müdahale ve şirk imasını bile reddeder.” demektedir.

Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm)'ın, tevhiddeki bu hassasiyeti, vazifesinin ve samimiyetinin şâhididir. Rabbimiz'i tanıması ve tanıtmasıyla emsalsiz olduğu gibi, O'na karşı edepte ve hakikatin korunmasında da fevkalade hassastır. O'nun yanında en ufak bir şirk imasının yeri yoktur. Zaten O'nun vazifesi de odur.

Soya Emanet

Evini, ailesini, soyunu sevmek önemlidir ve çok kuvvetli bir bağıdır. İnsan, kendisine beşiklik yapan yuvayı, yurdu, insanları elbette sever ve sevmelidir. Onu, onların havası, suyu, huyu örmüştür. Ayrı düşünülemez ve ayrı düşürülemez.

Ait olduğu dünyaya vefası olmayanın başkasına vefası olmaz. Sevgisiz, teşekkürsüz bir mizaç nankördür, hayırsızdır. Anne, baba, ata; can gibidir, candan azizdir.

İnsanın, ait olduğu yuvayı sevmesi başkadır, onları dünyanın en faziletli, en üstün, en bilgili insanları görmesi başkadır. Bu sevginin gözü kör etmesi, insanı hakikatsiz bir yalancı hâline getirmesidir. Bir iyiden kötülük toplamaktır.

Onları oldukları hâllerleriyle değil, hayali kimlikleri ile sevmek ve olmadık özellikler vermek, sevmek değil, onları istiskal etmek, hakikî hâllerini küçük görmektir. Üstün diye sevmek ayrıdır, onlar oldukları için sevmek ayrıdır.

İslâm, insanın ailesini, soyunu sevmesini ister, “cibilli kurbiyet”i reddetmez. Fakat kimse falan anneden doğduğu için üstünlük iddia edemez. Bu hem hakikate, hem o anneye ihanettir, yalandır.

Elbette insan, kendi yakınlarının ilimde ve fazilette üstün olmasını arzu eder. Aile bağından ötürü şartsız sevilen ve taraftar olunan, hakikat hatırına da sevilirse, o bağ ve muhabbet çok daha metin ve sarsılmaz olur.

Delisini dışarı atmayan ve ona taraftar olan insan nevi, cihanın en akıllısına elbette bir başka sahip çıkacak, en sıkıntılı anlarda bile O'ndan tarafa koştuktan ve O'nunla olmaktan çekinmeyecektir. Kan çekecek, can çekecek, ruh çekecek; ilim, idrak, hukuk çekecektir.

Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm), “*Size iki şey bırakıyorum. Onlara tutunursanız kurtulursunuz: Biri*

Kitabullah, biri Âl-i Beyt'im."³⁹ buyurur.

Bu ifade, elbetteki kuru bir soy muhabbetinin neticesi değildir. Efendimiz'in Peygamberliğine delil olacak bu mu'cizevi ifadeler, Allah'ın (celle celâluhû) bildirmesiyle istikbaldeki durumu anlatan bir hakikat ve ikazdır.

Evet, Âl-i Beyt'in fertleri, tarih boyu iman davasına teslimiyet ve taraftarlıkta hep önde olmuşlardır. Çünkü, İslâm'a fitraten, neslen taraftardır. Şansız ve haksız bir durumda bile bırakılmayan soy sevgisi, insana şan ve şeref kazandıran hakikatli bir yolda elbette bırakılmaz. Onun içindir ki, başkalarının kuvvetli delillerle ikna oldukları bir durumda Ehl-i Beyt, en küçük bir emareyi, kuvvetli bir delil olarak kabul eder.

Efendimiz (aleyhissalâtü vesselâm), istikbaldeki fitneleri, ümmetinin içine düşeceği kargaşaları ve karanlık günlerde hemen her asrı aydınlatan dev simaların kendi neslinden çıkacağını görmüş, ümmetini hakkı bulmak için onların etrafında toplanmaya teşvik etmiştir. Demek vazifesini ebed diyarına gittikten sonra dahi takip edecek kadar samimi ve hassastır.

Efendimiz'in Hz. Hasan ve Hüseyin Efendilerimiz'in başını okşamasında, Şah-ı Geylânîlerin, Bediüzzamanların hissesi olduğu gibi, soyuna muhabbete teşvikte de vazifesine sadakatin hatırı vardır.

O, ümmeti ile kıyamete kadar olduğu gibi, cehennem kapısında şefaatiyle imdada kadar da alâkadar bir vazifelidir.

Tereddüde Düşmemesi

Sözü doğru olmayan insan, en basit bir meseleyi, en küçük bir topluluğa, neticesi önemsiz dahi olsa tereddütsüz söyleyemez. Kalbindeki bulanıklık bir şekilde akseder.

İnsanlığın Efendisi (aleyhissalâtü vesselâm), hayatî önemi ve sonuçları olan bir meseleyi, en büyük topluluklara pervasızca haykırmış, en küçük bir tereddüde düşmemiştir. Hiç kimse, davasını ilan ederken yaşadığı hiçbir tereddüdüne şahid değildir. Hâşâ, eğer Allah'ın peygamberi olmasaydı, davasında da, neticesinde de bu kadar tereddütsüz olamaz, sözünü ve değişik tesirlerle yönünü değiştirirdi. Zira çok çetin günler yaşamış, müşriklerle arasına birçok hatır girmişti. Fakat ne Mekke müşriklerinin zulmü ve ne de amcası Ebû Talip'in hatırı O'nun vazifesini yapmasına mâni olmuştu. O, değil tereddüt yaşamak, "Benim davamdan dönmem, sizden birinizin güneşten bir parça koparmasıyla aynı şeydir." buyuruyor, bunun ne kadar imkânsız olduğunu ilan ediyordu.

Mekke müşriklerinin çirkinlik üstüne çirkinlik, eziyet üzerine eziyet yaptığı zor günlerdi. Allah Resûlü, örtüsünü başına almış, Kâbe'nin gölgesinde oturuyordu. Habbab bin Eret (radiyallâhu anh), daha hürriyetine kavuşamamış bir köleydi. Müşriklerin işkenceleri dayanılmaz bir hal almıştı. Zor durumdaydı. Efendimizi yalnız görünce yanına gitti:

– Ya Resûlallah! Dua edip Cenâb-ı Hak'tan nusret ve yardım dilemez misin?

Hemen ellerini açıp beddua etmesini bekliyordu ki, Efendimiz ona döndü, geçmiş devirlerde

Müslümanların yaşadığı eziyetleri anlattı ve şöyle dedi:

– Allah’a yemin olsun ki, O mutlaka bu dini tamama erdirecektir. Hatta gün gelecek, yalnız başına bir atlı, Allah korkusu ve sürüsüne kurt saldırması endişesinden başka hiçbir korku taşımaksızın San’a’dan Hadramevt’e kadar emniyetle gidecektir. Ne var ki, siz bu hususta acele ediyorsunuz.⁴⁰

Allah Resûlü, Sonsuz Kudret’e itimat ettiği için, davasından emindi. Onun içindir ki, müminlerin hayatlarından emin olmadan sokağa çıktıkları, tebliğlerinin bile engellenmeye çalışıldığı o günlerde zaferi müjdeliyordu.

Zaman geçti, Allah dinini tamamladı, o sözleri âyet olarak inzal buyurdu. Habbab bin Eret, San’a’dan Hadramevt’e emniyet içerisinde gidilip gelinen o günleri gördü.

Hicrette, müşrikler iz takibiyle mağaranın ağzına kadar gelmişlerdi. Aralarında bir metre kadar bir mesafe vardı. Hz. Ebûbekir, İnsanlığın Efendisi’ne bir şey olmasın diye telaş içindeydi. Allah Resûlü, onu teselli ediyor, “*Korkma, Allah bizimle beraberdir.*” (Tevbe, 9/40) buyuruyor ve “*Üçüncüsünün Allah olduğu iki kişi hakkındaki zannın nedir?*”⁴¹ diyordu.

Davasında emin olmasaydı, bu kadar tereddütsüz olamazdı.

Efendimiz, bir ağacın altında uyurken, Gavres isimli kâfir, dalda asılı olan kılıcı aldı, âdeta gırtlığına dayayarak sordu:

– Seni şimdi benim elimden kim kurtaracak?

Efendimiz hiç tereddüt etmeden, adamın ödünü koparırcasına cevap verdi:

– Allah!

Tereddüt etmiyordu, çünkü O, Yerlerin ve Göklerin Sahibinin gönderdiği bir memurdu. O’nu Rabbi koruyordu.

Gavres’i sıtma tutmuş gibi bir titreme aldı. Kılıcı elinden düşürdü. Efendimiz kılıcı aldı:

– Ya şimdi seni kim kurtaracak?

Adamın Allah’a imanı yoktu. Bir şey diyemedi. Efendimiz kendisini serbest bıraktı. Adam, karşılaştığı herkese insanların en hayırlısının yanından geldiğini anlatıyordu.⁴²

Yukarıda anlatılanlar gibi hayatının birçok karesinde görülen ve tereddütsüzlüğünü ilan eden hâdiseler, Efendimiz’in Allah’ın elçisi olduğunun şâhididir.

Servetinin Artmaması

Efendiler Efendisi, –hâşâ!– Allah’ın peygamberi olmasa idi muradı dünya olur, dünyası artardı. Hâlbuki, muzaffer bir Peygamber olmasına rağmen, dünyadan ayrılırken kendisine peygamberlik gelmeden evvel sahip olduğu kadarına bile sahip değildi. Nefsine pay biçmemiş, almamış vermiş; yememiş, yedirmişti.

Efendimiz, peygamberliğinden önce ticaretle meşgul olmuş, dürüstlüğü ve başarılarıyla dikkat çekmişti. O kadar ki, ticaretle uğraşan, kervanlar Mekke’den hareket ettiğinde malları diğer bütün mallara denk olan, yüksek ahlâkından ötürü “tâhire” diye anılan Hz. Hadîce Annemiz, Efendimiz’in

doğruluk ve güvenilirliğini duyunca, mallarını satmayı kabul ederse kendisine başkalarının verdiği kârın iki katını vermeye hazır olduğunu ifade etmiş, Efendimiz de bu teklifi kabul ederek onun mallarını Basra'ya götürmüştü.

Ticarî işlerinden ötürü Yemen'e, Basra'ya, Suriye'ye defalarca gidip gelmişti. İşini o kadar iyi yapıyordu ki, peygamberliğinden sonra yanına gelenler, kendi memleketlerini O'nun kadar bilmediklerini ifade ediyorlardı.

Nübüvvet vazifesinden sonra, fedakâr ve tâhire annemiz Hazreti Hadîce'nin serveti dahil, her şeyini İslâm yolunda feda etmişti. Vefat ettiğinde arkada bıraktığı kayda değer hiçbir mal varlığı yoktu. Zaten, *"Biz peygamberlerin mirası yoktur, bıraktıklarımız sadakadır."*⁴³ buyurmuştu. Amr bin el-Hâris, O'ndan kalanları şöyle anlatıyordu: *"Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem), ölümü anında ne bir dirhem, ne bir dinar, ne bir köle, ne de başka bir şey bırakmıştı. Ancak beyaz astarını, silahını ve sadaka olarak dağıttığı arazi parçasını bıraktı."*⁴⁴

Dikkat edilirse bu anlatılanlar arasında saraylar, hazineler, altınlar, vadiler dolusu develer, atlar, koyunlar yoktur. Efendimiz'in, *"Vârislerim aralarında altınlar bölüşmeyecektir."* buyurduğu gibi, bölüşülen servetler olmamıştır.

Servetinin artmaması, kendisine ait şeyleri de Allah yolunda harcaması ile birlikte, yaşadığı mahrumiyetler ve çektiği sıkıntılar da tarifsiz olmuş, mübarek annemiz Hz. Fâtıma, Efendimiz'in vefatı anında *"Vay babamın çektiği ızdıraba..."* diyerek ağlamıştı. Hâlbuki İnsanlığın Efendisi, o son anlarında bile vazifesini yapıyor, *"Ellerinizdeki kölelerinize iyi davranınız! Namaza dikkat ve devam ediniz!"*⁴⁵ buyuruyordu.

Kimseden –hâşâ!– vazifesinden ötürü hiçbir beklentiye girmemiş, hicret esnasında Ebûbekir Efendimiz'in kendisi için hazırladığı deveye bile ücretini ödeyip satın alarak binmişti.

Bir gün mescidde oturarak namaz kıldığını gören Ebû Hureyre Efendimiz (radiyallâhu anh) yanına yaklaşmış,

– Ya Resûlallah hasta mısınız, demişti.

Cevap onun da, bütün müminlerin de yüreğini dağlayan bir şeydi.

– Hayır Ya Ebâ Hureyre, açım... Açlıktan ayağa kalkacak dermanın kalmadı.

Bu, inandığı dava uğrunda her şeyini vermenin ve vazifesindeki samimiyetin ifadesiydi. Ebû Hureyre ağladı. Allah Resûlü, onu teselli etti:

– Ağlama, hesabın şiddeti aç olanlara dokunmayacaktır.⁴⁶

Bir başka gün, sıkıntılar içerisinde yaşayan ve ganimet mallarından kendisine de bir şeyler verilmesini uman öz kızı Hz. Fâtıma Annemiz'e: *"Kızım, Suffe ashabının bütün ihtiyaçlarını görmeden evvel sana bir şey veremem. Ama sana bundan daha hayırlısını öğreteyim, yatmak için yatağına gittiğinde 33 defa 'Sübhânallâh', 33 defa 'Elhamdülillâh', 33 defa 'Allahuekber' de. Bu senin istediklerinden, senin âhiretin hesabına daha iyidir."* diyordu.⁴⁷

Eğer –hâşâ!–, Allah’ın peygamberi ve ebedî saadetin davetçisi olmasaydı, öz kızına Suffe ashabı olarak bilinen talebelerini tercih etmez, zaman zaman açlık çekerek yaşamazdı. O, Rabbimiz’in, hâli dilinden ayrı olmayan sâdık ve masdûk elçisiydi.

İbadet Israrı

Hız. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm), eğer –hâşâ!– Allah’ın şanı yüce peygamberi olmasaydı, ibadet ve tâat içerisinde yaşamaz, kendisinin ve ailesinin muaf olduğunu iddia ederdi. Hâlbuki, O, kulluğu o kadar dolu, o kadar câmi yaşıyordu ki, ardından gelen insanlar ve topluluklar kullukta O’na mukabele edemiyorlardı. Secdesi öyle ulvî, takvası öyle ince, duası öyle makbuldü.

Öyle bir namaz kılışı vardı ki, sinesinden değirmen taşlarının çıkardığı ses gibi sesler çıkıyor, O’nu o hâlde görenler Allah’ın azamet ve celalini hatırlıyordu.⁴⁸

Geceleri teheccüd namazı kılar ve hıçkıra hıçkıra ağlardı. Ebû Zer Efendimiz (radiyallâhu anh), şâhid olduğu bir tabloyu şöyle anlatıyordu:

– Bir gece sabaha kadar namaz kıldı. “Eğer azab edersen onlar Senin kulların, eğer affedersen azîz ve hakîm Sensin!” (Mâide, 5/118) âyetini okudu, ağladı.⁴⁹

Hız. Âişe Annemiz (radiyallâhu anhâ) da, O’nun gece ibadetiyle ilgili şu hâdiseyi anlatır:

– Bir gece uyandıgımda, Allah Resûlü’nü yanımda göremedim. Aklıma, diğer hanımlarından birisinin yanına gitmiş olabileceği ihtimali geldi. El yordamıyla etrafı yokladım. Elim ayağına dokundu. O zaman Allah Resûlü’nün namaz kılmakta olduğunu anladım. Kulak verdim, hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve şöyle diyordu:

“Allah’ım! Senin gazabından senin rızana sığınırım. Cezandan affına sığınırım. Allah’ım! Senden yine Sana sığınırım. Zâtını senâ ettiğin ölçüde Seni senâ etmekten âciz olduğumu itiraf ederim.”⁵⁰ “Senin komşuluğun, yakınlığın azîzliktir. Senin senâ ve övülmen yücedir. Senin ordun mağlup edilmez. Sen, vaad ettiğin şeyde vaadinden dönmezsin. Senden başka ilâh, senden başka mâbud yoktur.”⁵¹

Bir ilim okyanusu olan ve Efendimiz’e yakınlığıyla Ehl-i Beyt’ten zannedilen İbn-i Mes’ud Efendimiz anlatıyor:

– Bir gün Allah Resûlü’yle beraber gece namazı kılmaya azmettim. Geceyi O’nunla geçirecek ve O’nun yaptığı ibadeti ben de yapacaktım. Namaza durdu, ben de durdum. Fakat bir türlü rükûa gitmiyordu. Bakara Sûresi’ni bitirdi, “Şimdi rükûa gider.” dedim, fakat O devam etti; Âl-i İmrân’ı, arkasından da Nisâ Sûresi’ni okudu. Sonra rükûa gitti. Namaz esnasında o kadar yorulduğum ki, bir ara aklıma kötü düşünceler geldi.

– Ne düşünmüştün?

– Namazı bozup, O’nu namazıyla baş başa bırakmayı düşünmüştüm.⁵²

Anlatılanlar, günlük beş vakit namaz değil, gündüzünü, ibadet ve tebliğle geçiren Efendimiz’in, geceyi nasıl ihya ettiğinin ifadesidir.

Müminler için nafile bir ibadet olan gece namazı Efendimiz'e (aleyhissalâtu vesselâm) farzdı. Hâşâ, O, Allah'ın şanı yüce peygamberi olmasaydı, tam tersi olur, diğer insanlar gece namazı kılsa da kendisi kılmaz, belki onlara tavsiye ederdi. Ve hatta, namaz gibi nefse zor gelen bir ibadeti değil gece, gündüz bile yapmaz, üzerinde bu kadar ısrarla durmazdı.

Hasırda yatıyor, vücudunda hasırın iz bıraktığını gören Ömer Efendimiz ağlıyor; O, *“İstemez misin Ya Ömer, dünya onların âhiret bizim olsun. Benim dünya ile alâkam bir ağacın altında gölgelenip giden yolcu gibidir.”*⁵³ buyuruyordu.

Sadaka ve zekât almıyor, peygamber olduğu için kendisine haram olduğunu anlatıyordu. Hâşâ, başka türlü olsaydı, evvela kendisine helal olduğunu ilan eder, onun en büyük hasenat olduğunu söylerdi.

Bir gece, yatağında uyuyamadı, sağına soluna dönüp durdu. Sabah, mübarek eşleri:

– “Ya Resûlallah, bu gece rahatsız mıydınız, çok ızdırıp çektiniz.” diye sordu.

Allah Resûlü şöyle dedi:

– Yatağımı hazırlarken yere düşmüş bir hurma buldum. Onu ağzıma koydum. Fakat sonra aklıma bizim evde sadaka ve zekât hurmalarının da bulunduğu geldi. Ya bu hurma onlardan ise! İşte sabaha kadar bunu düşündüm, bunun ızdırabıyla sağa sola dönüp durdum. Bir türlü gözüme uyku girmedi. ⁵⁴

O hâne kendi hânesiydi. Evindeki bir şeyi, belki de çok aç olduğu için ağzına atmıştı. Fakat O, en küçük şüpheli bir şeye karşı bile bu kadar hassas yaşıyor, vazifesine ve kulluğuna zerre kadar zarar verecek şeylerden fersah fersah uzak duruyordu.

Hâşâ, peygamber olmasaydı, ibadetine bu kadar düşkün olmayacağı gibi, getirdiği din de ibadet üzerinde bu kadar ısrar etmezdi.

Sadece ibadeti ve takvası bile Efendimiz'in peygamberliğinin şâhidiydi. Zira, öyle olmasaydı ne namaz kılar, ne oruç tutar, ne hac meşakkatine katlanır, ne öyle cömert olur, ve ne de yasak dairesinin sınırına yaklaşmamak için âdeta parmaklarının üzerinde gezinirdi. Hâşâ, kendisini muaf tutar, âleme tebliğ yapardı. O zaman da, inanmadan, yaşamadan konuşanların durumuna düşer, böylesine tesirli olamazdı.

Daveti

Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) bakıldığında görülecek ilk şey, O'nun, Allah'ın verdiği varlık ve nimetlerle Allah'ın huzurunda yaşadığı şuurunu her daim koruduğu olacaktır. Evet, O'na (sallallâhu aleyhi ve sellem) her kum tanesi “Allah'ı düşün.” diyordu ve O (sallallâhu aleyhi ve sellem) daima Rabbinin zikri ile, Rabbinin hatırlatarak yaşıyordu.

Bir hava zerresi, görüntüyü naklederken ne kadar kendini gizliyor, naklettiği şeyi gösteriyorsa, Efendimiz de o kadar ve hatta ondan daha öte her haliyle Rabbine şehadet ediyor, O'nu gösteriyordu. O, Kur'ân'ın ifadesi ile *“Allah'a davet eden nurlu bir kandil”* di. (Ahzâb, 33/36).

*“Allah tektir, teki sever.”*⁵⁵ buyuran Efendimiz her şeyi tek yapmayı tercih eder, bu fiiliyle de

“tek”i, akla düşürdü. Su içerken üç yudumda içer, abdest uzuvlarını üç defa yıkar, tesbihi tek sayı ile biter, hacamat gününde tekli günü tercih eder, hurma yerken tek sayı ile yer, sa’yini, tavafını yedi defa yapar, şeytan taşlamada yedi taş kullanarak tekliği korur, gün içerisinde son olarak tek rekatla biten vitr namazını kılardı.

Yemesini, giyinmesini, binite binmesini, bir şey öğrenmesini ve sair bütün işlerini Rabbini zikrederek ve hatırlatarak yapan Efendimiz, “*Hamd, açlar içinde bizi doyuran Allah’a mahsustur. Hamd, çıplaklar içinde bizi giydiren Allah’a mahsustur. Hamd, yaya yürüyenler içinde bizi bir binite bindirene mahsustur. Hamd, cahiller arasında bize öğreten Allah’a mahsustur. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.*” derdi. Evet, o anda yeryüzünde açlar da varken tok olmak, giyecek şey bulamayanlar da varken giyinmek, bir yerden bir yere gitme imkânına sahip olmayanlar da varken binite binmek, cahiller de varken ilim öğrenmek elbette hamd edilecek, minnettar kalınacak şeydi. O (sallâllâhu aleyhi ve sellem), nimeti görünce “nimeti vereni” hatırlar, hatırlatırdı.

“*Kapını kapa, Allah’ın ismini zikret.. kandilini söndür, Allah’ın ismini zikret.. yemek tabağının kapağını kapat, Allah’ı zikret.*” buyuran Efendimiz, “*Ya Resûlallah, bana sıkı sıkıya yapışacağım bir şey söyle.*” diyene de, “*Dilin hep Allah’ı zikretsin.*”⁵⁶ demişti.

İsmin bile O’nu ve O’na kulluğu hatırlatanı güzeldi. “*Abdullah, Allah katında isimlerin en güzelidir.*”⁵⁷ buyurmuştu.

Ashabı kendi aralarında konuşuyor, “*Falanın nasibi develerdedir, falanın nasibi koyunlardadır, falanın nasibi kölelerdedir.*” diyorlardı. Onlar kendi aralarında konuşurken Efendimiz de dua ediyordu. Bu sözler kulağına gelince sesini yükseltti, “Nasibi veren de Sensin” dedi. Deveyi de, koyunu da, hizmetliyi de bir veren vardı ve kim neye ulaştı ise, bütün o nasiplerin asıl sahibi O’ydu. Sanki arkadaşlarının ifade tarzından rahatsız olmuş, sözlerini eksiksiz ve tam doğru hâle getirmek istemişti.

Râhib Bahira, Efendimiz’i sınamak için “Lat ve Uzza adına” demiş, Efendimiz anında, “*Lat ve Uzza adına yemin ederek bana bir şey sorma!.. Ben onlardan nefret ettiğim kadar hiçbir şeyden nefret etmem.*”⁵⁸ buyurmuş, şirkin zerresine tahammül edemeyeceğini göstermişti.

Hiç araya girmeyen, “Nefsimi kudret elinde tutan Allah’a yemin olsun ki” diyerek söze başlamayı seven, peygamberlik vazifesine insanları tevhide davet ederek başlayan Efendimiz, bir şey taksim ederken veya verirken de –hâşâ– araya girmiyor, “*Ben veren değil, sadece taksim edenim. Veren aziz ve celil olan Allah’tır.*”⁵⁹ diyordu.

O kadar Allah (celle celâluhû) için yaşıyordu ki, bu hem hâline, hem kelimelerine, daha doğrusu her an bütün mahiyetine sinmişti. “Köle gibi oturmuş yemek yiyor.” diyen birisine, “Ben kibirli değilim, mütevaziyim.” demiyor, “*Rabbim beni kibirli yaratmamış, mütevazi yaratmış.*” diyor, iyiliği, güzelliği Rabbine veriyordu.

Çünkü O, cisimleşmiş bir Kur’ân’dı. O’nun ahlâkı, Kur’ân’ın anlattığı gibi Allah’ı anlatmaktı ve

Kur'ân, “*Kime bir iyilik isabet etmişse o Allah'tandır.*” (Bakara, 2/269) buyuruyordu.

Mütevaziliği

Tevazu, insanın Allah karşısındaki küçüklüğünü, hiçliğini bilmesi, yaratılmış olma ve yaratamama yönüyle her şeyle ve herkesle eşit olduğunu idrak etmesidir. Bütün zâlimler, yalancılar ve dünyayı maksat edinenler kendi küçüklüklerini unutmuş, kendilerini başkalarından üstün görmüşlerdir.

Allah Resûlü ise hayatını mahviyet ve tevazu içerisinde yaşamış, kul gibi yemek yemiş, kul gibi oturmuştu. Hikmetliydi, heybetliydi. Fasih bir lisanı, fevkalade hitabeti vardı. Galipti. Belki de O'ndan kimse bu kadar başı yerde olmasını beklemeyecekti. Yapsaydı izzetine yorulacak, “O Allah'ın peygamberi” denilecek, oturacağı şâhikalar baştan kabullenilecekti.

Hâlbuki O hep insanların arasında yaşadı, kendisini onlardan birisi, onları da arkadaşları kabul etti. Ayrı bir yerde oturtmak isteyen amcası Hz. Abbas'a, “*Allah'ın ruhumu teslim alacağı âna kadar sahabelerimin ökçeme basmalarına, hırkamı çekiştirmelerine katlanacağım.*” demiş, mütevaziliği ile de Allah'ın varlığına ve büyüklüğüne şahadet etmişti.

Mescid yapımında herkes gibi taş taşımış, Hendek savaşında herkes açlıktan karnına bir taş bağlarken, o iki tane bağlamıştı. Karşısına gelen adam, peygamberlik heybetinden titreyince, “*Kardeşim korkma, ben de senin gibi anası kuru ekmek yiyen bir insanım.*”⁶⁰ demişti. Kendini farklı görmüyor, farklı göstermiyor, her şeyi Rabbinin ihsanına veriyordu.

Efendimiz'in fetihten sonra Mekke-i Mükerreme'ye girişi de enfes bir dersti. Allah zafer ihsan etmişti ve dün çıkmak zorunda kaldığı Mekke'ye bugün muzaffer olarak giriyordu. Devesinin üzerinde, başını Yüce Rabbine karşı tevâzû ile o derece eğmişti ki, sakalının uçları neredeyse devenin hörgücüne değmekteydi. Sanki bir şükür secdesindeydi.

Bir yandan bu halinin yanlış ve sun'î anlaşılmaması için, “*Allah'ım, bu hâlimi riya ve gösterişten uzak kıl!*” diye dua ediyor, bir yandan da o muvazene ufku, “*Allâh'ım! Hayat, ancak âhiret hayatıdır!*”⁶¹ diyordu.

Zafer, zerre kadar başını döndürmemişti.

– “*Kim tevazu gösterirse Allah onu yüceltir. Kim kibirlenirse Allah onun burnunu yere sürter.*”⁶² buyurmuştu.

Allah'ın en sevdiği ve “O'na benzeyin” diye herkese örnek gösterdiği insan olmasına rağmen, O, verilen her şeyin Rabbinin ikramı olduğu hakikatini bir lahza aklından çıkarmıyordu.

“*Hiç kimse kendi ameliyle cennete giremez.*” buyurduğunda, “Sen de mi?” dediler. Hiç tereddütsüz cevap verdi:

– “*Evet, ben de... Eğer Allah (celle celâluhû) rahmetiyle sarıp sarmalamazsa...*”⁶³

Rabbini de, mahlûkâtın mahiyetini de biliyordu. Bir gün devesi Abda'yı bir bedevinin devesinin yarışta geçmesi üzerine, kâinat çapında kıymetli şu sözü söylemişti:

– “*Yeryüzünde yükselttiği bir şeyi sonra alçaltmak, Allah'ın üzerinde bir haktır.*”⁶⁴

Demek, fâni olan her şey, maddesi itibariyle yıkılmaya, çözülmeye, çıktığı yerden inmeye mahkûmdur, demek Mutlak İzzet, Azamet ve Celal sadece Allah'a aitti.

Habeşistan'dan gelen heyete kendisi hizmet etmiş, onları ağırlamış, *“Yaptıklarına karşılık onlara bizzat hizmet etmek hoşuma gidiyor.”* buyurmuştu.

Bir başka gün içinde tirit bulunan yemek kabının başında diz çöktü, ashabıyla birlikte yedi. Bunu gören bir bedevî:

– Bu nasıl oturuş, diye sordu.

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– *“Allah Teâlâ beni şerefli bir kul olarak yarattı, inatçı bir zorba değil!”*⁶⁵ dedi.

Hiz. Âişe Annemiz, Efendimiz'in ev hâlini şöyle anlatıyordu: *“Allah Resûlü evinde herhangi bir insan gibi davranırdı. Kendi elbisesini yamar, ayakkabılarını tamir eder ve ev işlerinde hanımına yardımda bulunurdu.”*⁶⁶

Abdullah bin Cübeyr (radiyallâhu anh) anlatıyor:

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir grup ashâbıyla yolda yürürken, birisi gelip örtü ile Allah Resûlü'nü güneşten korumak istedi. Efendimiz, (sallallâhu aleyhi ve sellem), adama örtüyü bırakmasını söyledi ve:

– *“Ben de sizin gibi bir insanım!”*⁶⁷ buyurdu.

Sıradan bir insanın kendisini insanlardan bir insan göremediği dünyada, O'nun, yani kâinatın en kıymetli nakşının bunu söylemesi, O'nun peygamberliğine başlı başına delildi.

Hiç kimsenin kendisini arkadaşlarından farklı görmesini sevmezdi. Bir sefer esnâsında, ashâbından koyun kesip pişirmelerini istemişti.

Sahabeden biri:

– Yâ Resûlallah, onu ben keseyim!

Bir diğeri:

– Yâ Resûlallah, yüzmesi de benim vazifem olsun!

Bir başkası:

– Yâ Resûlallah, pişirmesi de bana ait olsun, dedi.

Fahr-i Kâinat Efendimiz de:

– *“O hâlde odun toplamak da bana ait olsun.”* buyurdu.

Sahâbîler:

– Yâ Resûlallah! Biz onu da yaparız, Siz'in yorulmanıza gerek yok, dedilerse de Peygamber Efendimiz:

– *“Sizin, benim işimi de yapabileceğinizi biliyorum. Fakat ben, size göre imtiyazlı bir durumda bulunmaktan hoşlanmam. Çünkü Allah (celle celâluhû), kulunun, arkadaşları arasında imtiyazlı*

durumda olmasını sevmez.”⁶⁸ buyurdu.

Arap’ın reislerinden Adıyy bin Hâtem (radiyallâhu anh), Efendimiz’le savaşıp ve daha sonra daveti üzerine ziyaretine gitmiş, ilk ziyaretinde O’nun farkını anlamıştı. Yanında çocuğu ile gelen yaşlı bir kadının işine yardımcı olması, kadının yanından ayrılıp Efendimiz’in evine gittiklerinde içi hurma lifi dolu minderi, oturması için ısrarla ona verip, kendisinin yerde oturması her şeyi anlamasına yetmişti. Bu Zât (sallallâhu aleyhi ve sellem), fâni diyarın taliplisi olmadığı gibi, her hâli ile büyüklüğü asıl sahibine veren birisiydi.

Bir gün ailesinden yiyecek bir şey istediğinde arpa ekmeği getirdiler. Katık olup olmadığını sordu.
– Yanımızda sirkedен başka bir şey yok, dediler.

Rabbinin ikramı gördüğü arpa ekmeğini ve sirkeyi hoşnutlukla yerken, bir yandan da “*Sirke ne iyi katık!*”⁶⁹ diyordu.

Bir başka gün Cebrail (aleyhisselâm) ile oturmuş sohbet ediyordu. O anda semâdan bir melek indi. Cebrail (aleyhisselâm) bu meleğin dünyaya ilk defa indiğini söyledi. Melek:

– Yâ Muhammed! Beni Sana Rabbin gönderdi. Melik bir peygamber mi yoksa kul bir Peygamber mi olmak istediğini soruyor, dedi.

Efendimiz Cebrail’e baktı. O da:

– Ey Allah’ın Resûlü! Rabbine karşı mütevâzi ol!

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– “*Kul bir peygamber olmayı isterim.*”⁷⁰ buyurdu.

Çünkü kulluk, insanın ulaşabileceği en şerefli makamdı. Zaten Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisine aşırı tâzim gösterenlere:

– “*Siz beni, hakkım olan derecenin üzerine yükseltmeyiniz! Çünkü Allâh Teâlâ beni resûl edinmeden önce kul edinmişti.*”⁷¹ ikazında bulunarak kul olabilmenin kıymet ve faziletini ifade buyurmuştu.

Bir defasında, satın aldığı şeyleri Ebû Hureyre (radiyallâhu anh) taşımak istemiş, Efendimiz, “*Bir kimsenin eşyasını kendisinin taşıması daha uygundur. Ancak taşımaktan âciz olursa Müslüman kardeşi ona yardım eder.*” buyurmuş ve eşyalarını ona vermemişti.

O’nun hayatını kendilerine örnek alan Hazret-i Ömer ve Hazret-i Ali (radiyallâhu anhumâ) halife oldukları yıllarda bile çarşı pazar dolaşarak evlerinin ihtiyaçlarını bizzat temin ederlerdi.

Âmir bin Rebîa (radiyallâhu anh), Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) camiye giderken çözülen ayakkabısının bağını bağlamak istediğinde, “*Bu hareketin başkasına hizmet gördürmek demektir. Ben başkasına hizmet gördürmeyi sevmem.*” demişti.

Allah’ın muhatabı olmak, O’nu her şeyi bildiğini iddia etmek gibi bir ruh haline itmemiş, öyle olmadığını söylemekte hiç tereddüt etmemişti.

Bir seferde devesi kaybolmuş, kimileri, manasız şeyler söylemişlerdi. Onlara göre, gökler

ötesinden haber alan birisi devesinin yerini nasıl bilemezdi? Efendimiz tevazu ile “*Ben bilmem, ben bana bildirileni bilirim.*” buyurdu. O dakikada devesinin yeri kendisine bildirildi. Sanki bu O’nun Rabbini ve kendini bilmesinin mükâfatı gibiydi. Gerçekten de haber verdiği vadide, deveyi ipi bir ağaca dolanmış halde buldular. (Asım Köksal, Hz. Muhammed’in Hayatı 3/234).

Hâşâ, Allah’ın şanı yüce bir memuru olmasa, kaderini Rabbini gösterme işine bağlamasaydı, cenneti hak ettiğini de söyler, insanlardan bir insan olmayı kabul de etmez, saraylarda yaşamayı, başköşelerde oturmayı en meşru hakkı olarak da görürdü. Bunlardan hiçbirisi olmadı.

İnsanlığın en güzel meyvesi, insanlığın en mütevazisiydi.

Yalana Düşmanlığı

Yalan, duruma şâhid olmayana, vâkinin tersini söylemektir. Yalanda, gizli bir ima ile Allah’ın şâhidliğini inkâr kokusu vardır. Malumdur ki, bilenin, görenin huzurunda, onun bildiğinin tersi söylenmez.

Yalan, gerçek olmadığı için sun’îdir. Belli olmaması, bir şekilde hissedilmemesi mümkün değildir. Ağız ne derse desin, kalbin dili olan göz ve hâl her şeyi söyler.

Doğruluk, bütün peygamberlerin en belirgin vasıflarındandır. Zira onlar, iman edenleri dosdoğru yolda, dosdoğru olmaya davet eden emin elçilerdir.

Hususiyle Hz. Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm), bu vasfı ile tanınmış, yalanan, riyanın, arsızlığın karakter hâline getirildiği, doğruluğun inanılmaz bulunduğu bir dünyada, “e-Emîn” lakabıyla anılmış, O’na karşı çıkanlar bile meliklerin sorusu üzerine “Yalanına şâhid olmadık.” demek zorunda kalmışlardır. Muhakkak ki bunu söylemek çok hoşlarına gitmemiş, fakat O Zât’la yalanı bir araya getirmeyi onların müşrik sinesi bile kabul edememiştir. Güneşe, kara; yağmura, katı diyememişlerdir. Buhârî’nin ihbaratıyla, Ebû Süfyan’a, Hiraklius’un: “*Bir insanın bunca zaman insanlara yalan söylemekten kaçınıp da Allah’a karşı yalan söylemesi düşünülemez.*”⁷² sözü fevkalade manidardır. Evet, âcize karşı yalan söylemeyen, “Hâkimler Hâkimi” olarak inandığı ve tanıttığı Zât’a karşı yalan söylemez, değilken, O’nun memuru olduğunu iddia etmez.

Hayatı boyunca, şaka dahi olsa yalan söylememiş, kizbden, hileden doğu batı kadar uzak yaşamıştır. O’nunla kizbin yan yana gelmesi mümkün değildir. Ümmetine de hep bunu tavsiye etmiş, “*Doğruluktan ayrılmayınız. Doruluk sizi takvaya, o da sizi cennete götürür. Kişi doğru olur ve daima doğruyu araştırırsa Allah katında siddiklerden yazılır. Yalandan sakının. Yalan insanı günaha, o da cehenneme götürür. Kişi durmadan yalan söyler ve yalanı ararsa Allah katında yalancılardan yazılır.*” buyurmuştur. Bu hayat bahşeden hadisi hem Buhârî, hem Müslim nakleder.⁷³

Bugün dahi, insanlığa yepyeni ve saadetli dünyalar vaad eden hiçbir sistem ve kişi, O’nun kadar doğruluğun üzerinde durmamış, hayatını ve davasını O’nun kadar doğruluk üzerine bina etmemiştir. Zira ne kendi hâlleri ve ne de ufukları buna yetmektedir. “O’nun huzurunda, O görüyorken yalan nasıl söylenebilir?” ufkunu imansız sinelerin anlaması bile çok zordur.

Efendimiz, Hicr Sûresi’nde geçen: “*Emrolunduğun şeyi onları çatlatırcasına bildir.*” (Hicr, 15/94)

âyetinden sonra Mekkelileri Safâ tepesine çağırmış, onlara kendi durumunu anlatmış, hâlini, düşmanı görünce tehlikeyi ailesine haber vermek için koşan bir insana benzetmiş ve:

– “*Ey Kureyş topluluğu! Size bu dağın ardında veya şu vadide düşman atlıları var. Sabaha veya akşama üzerinize hücum edecekler, desem bana inanır mısınız?*” demişti.

Hep birlikte “Evet!” demişlerdi. “Biz senin doğruluğunu tasdik ederiz. Çünkü şimdiye kadar sende doğruluktan başka bir şey görmedik. Sen yanımızda yalanla itham edilmiş bir insan değilsin.”⁷⁴

Efendimiz, bu cevaptan sonra “gelecek büyük bir azabın” habercisi olduğunu söylemiş ve onları imana davet etmişti.

O an, iman etmeseler de O’nu yalanlayamamışlardı. Doğruluğunu itiraf edenler arasında o gün Ebû Cehil de, Ebû Leheb de vardı.

Kimse ona yalan isnat edemiyor, Tirmizî’nin nakline göre Ebû Cehil bile “*Aslında biz seni yalanlamıyor, ancak senin getirdiğin şeyi yalanlıyoruz.*” diyordu. En’âm Sûresi’nde ise bu durum şöyle anlatılmakta idi: “*Gerçekten onlar seni yalanlamıyorlar, ancak bu zâlimler Allah’ın âyetlerini inkâr ediyorlar.*” (En’âm, 6/33)

Yani onlar Efendimiz’in sıdkından, doğruluğundan şüphe ettiklerinden değil, kendi küfür ve inkârlarından iman etmiyorlardı.

Yoksa herkes O’nun doğruluğunun ve emsalsiz ahlâkının şahidiydi. Doğrulukla bütünleşmeyi Kâinatın Sahibi, Nebiler Nebisi’ne nasib etmişti. Hâli doğruydu, haberi doğruydu.

O (aleyhissalâtü vesselâm), Mekke müşriklerinin bile kendisine kıymetli eşyalarını emanet edebilecekleri kadar, doğru, emin, güvenilir bir insandı. Hicretten önce emanetleri Hz. Ali Efendimiz’e teslim etmiş, sahiplerine iade etmesini söylemişti.

O’nun, doğruluğu davasına delildi. Ve zaten Kur’ân O’na ve O’nun şahsında tüm Müslümanlara, “*Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!*” (Hûd, 11/112) diyordu.

İnsanlara doğruluğu tavsiye buyurduğu gibi, insanların dosdoğru yaşaması için çalışmayı da tavsiye eder, “*Doğru olun, doğruluğa yöneltin.*” derdi.

Ebû Amr Süfyan ibn-i Abdillah, Efendimiz’e bir soru sormuştu ki, soru da, cevabı da enfesti: – “Ya Resûllallah, demişti, bana İslâm’ı öylesine tanıtt ki, onu bir daha senden başkasına sormaya ihtiyaç hissetmeyeyim.”

Bir ders istiyor, bir derste bir ömürlük hakikat istiyordu. Böyle bir soruya cevap verilemezdi.

İnsanlığın Efendisi:

– “*Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol!*”⁷⁵ buyurdu.

Cevap, meseleyi bir cümlede bitirmişti. Evet, kendisini Allah’ın yarattığına inanan ve her an O’nun huzurunda olduğunun idrakinde olana, neredeyse, “şunu yap, bunu yapma” demeye bile ihtiyaç kalmaz; o, kâmil imanı ile Rabbinin huzurunda nasıl davranması gerekiyorsa öyle davranır, yanlışla, yalana, hileye cüret ve tenezzül edemezdi.

Yalanın, küçüğü, büyüğü, şakası olamazdı. Bir gün, Abdullah bin Amr'ı, annesi, bir şey vereceğini söyleyerek yanına çağırdı. Efendimiz, çocuğa ne vereceğini sordu. Annesi, hurma vereceğini söyledi. İnsanlığın Rehberi (sallallâhu aleyhi ve sellem), *“Eğer aldatıp vermeseydin sana bir yalan yazılmış olurdu.”*⁷⁶ buyurdu.

Ebû Basîr Efendimiz, Hudeybiye anlaşmasından sonra müşriklerin elinden kaçmış, Medine'ye gelmişti. Müşrikler, iki kişiyi bir mektupla birlikte göndererek Ebû Basîr Hazretleri'ni istediler. Efendimiz, *“Bildiğiniz gibi biz Kureyş müşriklerine söz verdik. Dinimizde vefasızlığa yer yoktur.”* buyurdu ve Ebû Basir Hazretleri'ni anlaşma metnine uyararak iade etti.⁷⁷ Daha evvel de, sözüne, ahbine sadakatle Ebû Cendel Hazretleri'ni iade etmişti.

Doğruluğu bir Müslüman'ın hasleti olarak anlatıyor, *“Emaneti olmayanın imanı yoktur.”*⁷⁸ diyor, münafığı tarif ederken, *“Konuşurken yalan söyler.”*⁷⁹ buyuruyordu. Demek doğru olmayan adamın imandan hissesi az veya belki de hiç yoktu.

İman ile doğruluk o kadar birbiri ile bağlı, alâkalı idi ki, *“Kişinin kalbinde iman ile küfür bir arada olmaz.”* buyurduktan sonra, *“Güvenilirlikle hainlik de bir arada olmaz.”*⁸⁰ demişti.

Bir başka hadis-i şeriflerinde ise, *“Mümin, insanların kendisine güvendiği kimsedir. Müslüman, elinden ve dilinden Müslümanların salim olduğu kişidir. Nefsini kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, kötülüklerinden komşusunun emin olmadığı kimse cennete giremez.”*⁸¹ buyurmuştu.

Saffan ibn-i Süleym Efendimiz (radiyallâhu anh) anlatıyor:

- Ey Allah'ın Resûlü, dedik, mümin korkak olur mu?
- Evet, buyurdular.
- Cimri olur mu, dedik. Yine:
- Evet, buyurdular. Biz yine:
- Yalancı olur mu, diye sorduk. Bu sefer:
- Hayır, buyurdular.⁸²

“Olabilir” dememişti. Demek ki, inanan bir insan kat'iyen yalan söyleyemezdi.

Efendimiz'in, –hâşâ!–, O (celle celâluhû) göndermemişken, “O gönderdi.” demesi mümkün olmadığı gibi, yalan söyleyen bir insanın doğruluk üzerine tahşidat yapması da kendi bindiği dalı kesmesi olurdu ki, bu mantıken mümkün ve mâkul değildir. Dünyada kendisini doğru olarak tanıttığı hâlde yalanı belli olmayan bir tek fert yoktur. En azından kalblerde mahkûm olmayan...

Hâlbuki O'nun doğruluk ve sadakati milyarların aklını ve kalbini bir nur gibi kuşatmış, O'nu gerçekten tanıyan ve seven herkesin birinci şiarı güvenilirlik olmuştur.

Hız. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), varlığın gayesi, özü, müjdecisi, kurtarıcısı, peygamberi olduğuna, yalanın en büyük düşmanı olması ve taht kurduğu her sineden yalanı kovması şâhiddir.

İhlâsı

O, Rabbinin rızası ve hoşnutluğu için yaşıyor, bu ulvi gayenin yanında kalbinde –hâşâ– ikinci bir maksat taşımıyordu. Kimseden maddî manevî hiçbir beklentisi, kalbinin fâni diyara ve fânilere ait bir muradı yoktu.

Kendisinden evvelki Peygamberân-ı Zîşan Efendilerimiz gibi konuşmuş, “*Ben sizden hiçbir şey istemiyorum. Ne mal, ne mülk, ne reislik, ne kadın! Benim tek istediğim, tapmakta olduğunuz aciz putlardan vazgeçerek yalnız Allah’a kulluk etmenizdir!*”⁸³ demişti. Zaten Kur’ân-ı Hakîm’de O’na bu emrediliyor, “*De ki: Benim bu hizmet için sizden istediğim hiçbir ücret yoktur. Tek isteğim, dileyen kimsenin Rabbine giden yolu bulmasıdır.*’ ” (Furkan, 25/57) buyruluyordu.

Davasında o kadar samimiydi ki, çok rahatlıkla, “*Allah’ın dinini tebliğden vazgeçmem için güneşi sağ elime, ayı da sol elime koyacak olsalar, ben yine de bu davadan vazgeçmem! Ya yüce Allah, onu bütün cihana yayar, vazifem biter; ya da bu yolda ölür giderim!*”⁸⁴ demişti.

Dünyanın bir uğrak olduğunu hiç unutmamış, yattığı yerdeki taşların vücudunda iz yaptığını görüp hüznlenen Ömer Efendimiz’e, “*Benim dünya ile alâkam bir ağacın altında gölgelenip giden insan gibidir.*”⁸⁵ demişti.

O’nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) kalbindeki saffet ve ihlâs talebelerine de sirayet ediyor, Efendimiz’in kereminden aldıkları hisse ile her bir talebesi bir ihlâs âbidesi hâline geliyordu.

Vâsile bin el-Eska’, sonunda kılıçların inip kalkabileceği bir yola çıkmak için ganimet hissesini vermeye razıydı, bu kadar samimiydiler. Nihayet Ensar’dan yaşlı bir sahabe efendimiz, onu, hissesi karşılığında binitine aldı. Tebuk Seferi dönüşü, Vâsile bin el-Eska’ (radiyallâhu anh) ganimetlerle birlikte yaşlı ensarînin kapısına gittiğinde, “*Kardeşim, ganimetini al, ben senin maddî payını istememiştim.*”⁸⁶ dedi ensarî... O’nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) samimiyeti, bu samimiyetten nasiplenen herkese yetiyordu.

Âmir bin Führeyre Efendimiz, Hz. Ebûbekir Efendimiz’in azatlı kölesiydi. Hicrette de yanlarındaydı. Necidlilerin isteği üzerine Efendimiz’in gönderdiği muallimler kafilesinde o da vardı. Kafile istirahate çekildiğinde müşrikler baskın yapmış, Cebbar bin Sülma’nın attığı mızrak Âmir bin Führeyre Efendimiz’in sırtından girip göğsünden çıkmıştı. Kırk yaşlarında olan Âmir bin Führeyre Efendimiz, mızrağı yediği anda:

– Kazandım vallahi, diye haykırdı.

Hâlbuki bu, beklediği bir şey değildi. Hâlbuki bu, bir insanın zahiren kaybettiği andı, vücudu paramparça olmuştu, “kazandım” diye haykırabileceği bir zaman değildi.

Cebbar, günlerce bu haykırışın manasını anlamaya çalıştı, sebebini aradı. Ve şehit olduğunu düşündüğü için “kazandım” dediğini öğrendiğinde, Müslüman oldu. Öyle ya, insanı davasında bu ölçüde samimi hâle getiren, beden elbisesi yırtıldığında yeni bir elbiseye kavuşmuş gibi sevindiren, kaybederken kazandıran, insanı ölümden kurtaran bir din hak din olmalıydı.⁸⁷

Hz. Âişe Annemiz de, sadaka verirken hep karşısındakine dua eder, böylece o şahsın duasına dua

ile mukabele edip, infakının mükâfatını sadece Allah'tan beklerdi. (Sünen-i Ebû Dâvûd)

Efendimiz'in ve talebelerinin samimiyetinden davalarının hakkaniyeti ve onların davalarına olan sadakati belliydi.

Tefekkürü

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) eşya ve hâdiseleri bir kitabı okuyor gibi okur, onların Sâni-i Hakîm tarafından yazılan manalı bir kitabın satırları olduğunu bilirdi. O'nun "bakışı ibret, konuşması hikmet, sükûtu tefekkürdü."⁸⁸ Yani baktığı şeyden çıkarılması gereken dersi çıkarır; konuşurken kâinatın sırrını çözer, sahibini tanıtır; susarken düşünür, idrak meyveleri toplardı. Sanki O'na her kum tanesi "Allah'ı düşün" diyordu.

Kâinatı, dünyayı okuması müthişti. Birkaç cümle ile bir ömürlük ilmi anlatmış, bir bakışta bir ömürlük bilgiyi anlamıştı.

– *"Gemi yolcuları alt ve üst kata yerleştiler. Geminin alt katında seyahat edenler; 'Su ihtiyacımızı karşılamak için yukarı çıkıyor, üsttekileri rahatsız ediyoruz. Geminin tabanından bir delik açıp suyu oradan alalım.' diye konuştular.*

Bu durumda, üst kattakiler onlara mani olmazsa hepsi birden boğulur. Eğer onlara gemiyi delmenin yanlış olduğunu anlatırlarsa, hem kendilerini, hem diğerlerini boğulmaktan kurtarırlar." buyurmuştu.⁸⁹

Dünya, sema denizinde seyahat eden ve insanı bir yere taşıdığı hareketinden belli olan bir gemiydi. İnsanlardan kimi bazı işlerde, kimi başka işlerde başarılı ve üstte olabilir, idrak yönüyle farklı seviyelerde olabilecekleri gibi, hakikate ulaşmak imkânlarına sahip olmak yönüyle de farklı seviyelerde olabilirlerdi. En büyük yanlış yapanlar bile kendilerince bir doğruya tutunurlardı ki, burada o aldatan bahane, üsttekileri rahatsız etmemekti. Kurtaran, sonuç itibariyle başkasını kurtarıyor gibi görünse de, hakikatte kendini kurtarır, iyiliği emredip kötülükten men etmeyenler kendileri zarar ederdi.

Öldükten sonra dirilmek gibi bir meseleyi anlatırken de böyle rahattı. Aklettiği, düşündüğü, anladığı belliydi.

Bir bedevi:

– Ya Resûlallah, Allah mahlûkâtı nasıl yeniden diriltir, diye sormuştu.

Efendimiz, görünene baktırdı, görünenden adamın göremediğini anlattı:

– *"Sen kavminin üzerinde yaşadığı vadiden hiç kurak bir mevsimde geçmedin mi? Sonra, bir daha her tarafın yemyeşil olduğu mevsimde aynı vadiye uğramadın mı?"*

Bedevi elbette her ikisine de uğramış, zihninde manzaralar canlanmıştı.

– *"İşte bu, yeniden yaratma hususunda Allah'ın delilidir. Allah, ölüleri de böyle diriltecektir."*⁹⁰

Demek ki Efendimiz kurak bir zemine, ölümü, yemyeşil bir bahçeye, dirilişi okuyarak bakmış,

böyle bakmayı insanlığa ders verip öğretmişti. Demek âleme böyle bakılmalıydı.

Çölde savrulan kuş tüyünü bile bir ayrı gözle takip etmiş, “*Kalb, şekilden şekle girer; rüzgârın çölde bir sağa bir sola savurduğu kuş tüyü gibi...*”⁹¹ buyurmuştu. Öyle ise hep teyakkuzda, hep uyanık olunmalı, “Allah’ın hidayetten sonra kalbimizi kaydırma” duası okunmalıydı.

Ateşin odunu eritmesini bile bir hakikatin izahında kullanmış, “*Kıskançlık hayırları yer bitirir; tıpkı ateşin odunu yiyip tükettiği gibi... Sadaka hataları söndürür; tıpkı suyun ateşi söndürmesi gibi...*”⁹²

Kıskanan, Allah’ın kuluna verdiği kiskanmakla zımnen Allah’ı icraatında tenkit etmek gibi bir hataya düşüyor, hikmetini ve akıbetini bilmediği şeye karışıyor, sadaka veren hatasının önüne, ateşin önüne sudan bir set çeker gibi set çekiyordu.

Dolunay da O’nun o engin sinesine diyeceğini demiş, hakikate açılan bir menfez olmak için idrak ufkunda yerini almıştı:

– “*Âlimin âbide üstünlüğü, dolunaylı bir gecede ayın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir.*”⁹³

Şahsî ve içtimâî karanlıkları aydınlatmak adına âlim ile ilimsiz ibadet edenin farkı bu kadar büyüktü. İlmi olmayan, bir noktada aldanabilir; bilip yaşayan ise, hem kendi yolunu, hem başkalarının yolunu aydınlatabilirdi.

Allah’ın merhametini anlatırken, yüzde birinin yeryüzünde tecelli ettiğini, o tek parçadan payına düşen hisse ile mahlûkâtın birbirine merhametle muamele ettiğini anlatıyor ve “*At yavrusuna basmamak için ayağını bu sayede kaldırır.*”⁹⁴ buyuruyordu.

Merhameti, anneyi, annenin şefkatini okuması, her şeyi olduğu gibi merhameti de hakikî sahibine vermesi böyleydi.

Sadakat nişanesi olan sadakanın önemini anlatırken, bir küçük sadakatin Sonsuz Merhamet katında nasıl mukabele göreceğini şöyle izah ediyordu:

– “*Temiz şeylerden kim ne tasadduk ederse, Rahman onu sağ eliyle alır ve bu sadaka –bir tek hurmadan bile ibaret olsa- Rahman’ın avucunda dağdan daha iri oluncaya kadar büyür. Tıpkı sizin bir tayı veya yavru deveyi büyütmeniz gibi...*”⁹⁵

Bir deve yavrusunun veya tayın şefkatle büyütülmesine bile ibretle bakmış, onlardan da hikmet dersleri çıkarmış, onları da tefekkürle okumuştur.

Efendimiz’in kâinatı okuyan ibretli bakışlarından portakal da, hurma da, reyhan da, acı hıyar denilen ebûcehil karpuzu da hissesini almıştı:

– “*Kur’ân okuyan müminin misali portakal gibidir; kokusu güzel, tadı hoştur. Kur’ân okumayan müminin misali hurma gibidir; tadı hoştur, fakat kokusu yoktur. Kur’ân okuyan fâcirin misali reyhan otu gibidir; kokusu güzel, tadı acıdır. Kur’ân okumayan fâcirin misali ebûcehil karpuzu gibidir; tadı acıdır, kokusu da yoktur.*”⁹⁶

Demek Kur’ân’ı okuyan, anlatan mümin portakal gibi etrafına hoş kokular yayıyor, girdiği yere

lezzet ve güzellik götürüyordu ve kâmil mümin böyle olmalıydı.

Müminin servet ve makam hastalığına yakalanmasının kendisine ve çevresine verdiği zararı anlatırken kullandığı misal de, meselenin dehşetini göstermesi açısından fevkalade çarpıcıydı:

– “Bir koyun sürüsüne salınmış iki a kurdun o sürüye verdiği zarar, mala ve mevkie düşkün bir adamın dinine verdiği zarardan daha büyük değildir.”⁹⁷ buyuruyordu ve muhakkak ki bu mesele bundan daha güzel anlatılamazdı.

İnsanın kendisini hayra teşvik eden iyi insanlarla beraber bulunmasını ve kötü arkadaştan yılandan kaçıyor gibi kaçmasını tavsiye buyurduğu şu misal de, hep ibretle bakmasının ve hayatı okumasının neticesiydi:

– “İyi arkadaşla kötü arkadaşın misali, misk taşıyan ile körük çeken gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan satın alırsın. Krk çekene gelince, ya elbiseni yakar veya sen körüğün pis kokusunu alırsın.”⁹⁸

Efendimiz, dünyayı anlatırken onu l oğlağa benzetmiş, o leşe kimin talip olacağını sormuş, kimse talip olmayacağını söyleyince: “Allah indinde dünya, şu l oğlaktan daha değersizdir.”⁹⁹ demişti. Demek ki dünyanın, hakikati gizleyen, Allah’ı unutturan yüzü Hak katında o kadar kerihli. Ve aklı olan bir insan her şeyiyle pis ve zararlı olan böyle bir şeye talip olmamalıydı.

İnsanların, haddi, sınırı geçerek kendi kendilerine zarar verdiklerini, kendilerini kendilerinin ateşe attıklarını anlatırken, yavrusunu arayan bir anneyi misal vermiş, “İşte Allah, kullarına karşı, bu kadının yavrusuna olan şefkatinden daha merhametlidir.”¹⁰⁰ buyurmuştu.

Bir karıncayı bile ateşe atan adam zalim ise, etten kemikten haline bakmayıp bilerek cehenneme giden yola giren ve kendisini ateşe atan adam ondan daha zalim ve cahildi.

Evet, kâinatı bir kitabın satırlarını okur gibi okuyup tefekkür etmek O’nun emsalsiz güzel vasıflarından sadece biriydi.

Hassasiyetleri ve Nezaketi

Efendimizin günlük hayatındaki hassasiyetleri de vazifesi ile alâkalı idi ve peygamberliğine delildi. Aynaya bakmasından da, birisine bir şeyi uzatmasından da, Allah’ın verdiği şeyleri korumasından ve dikkatinden de bunu anlayabilirdiniz.

Aynaya bakar, “Allah’ım, yaratılışımı güzel yaptığın gibi, ahlkımı da güzelleştir.” derdi. Sanki aynaya bakarken, kendinden çok şehadet ettiği hakikate ait dersleri görüyor gibiydi.

Temizliği veya cömertliği izahı da aynı minval üzereydi. “Allah naziftir, nazifi sever; kerimdir, keremi sever, cömerttir, cömertliği sever.” buyurmuştu.

st başı dağınık birisinden kendisine çeki düzen vermesini istemiş, “Allah güzeldir, güzelliği sever.” demişti. “Kimin saçı varsa ona ikram etsin.” buyuruyor, sanki Rabbinin emanetlerinin kıymetinin takdir edilememesinden ve hakkının gzetilememesinden rahatsız oluyordu.

“Allah irkin görünüşü ve kötü sözü sevmez.” buyurmuştu. İnsanlara O’nu ve O’nun huzurunda

olduklarını unutturmuyordu.

“Allah Hayy’dır, ayıp örtücüdür. Hayâyı ve örtünmeyi sever.” buyururken de bu ulvi hakikati ifade ediyor, insanları O’nun (celle celâluhû) huzurunda oldukları şuuruna ve O huzurun âdâbına davet ediyordu.

İnşaat için kum seçene, “İşini iyi yapana Allah rahmetini esirgemesin.” demiş, buradan da ötelere mülâhazasına bir menfez açmıştı.

Namazda insanların omuzlarına dokunur, “Düzgün olun, karışık durmayın, sonra kalblerinize de karışıklık ve ihtilaf girer.” der, maddenin ötesindeki manayı ihtar ederdi.

Cevâd olan Rabbinin ahlâkı ile ahlâklandığı için isteyene “yok” demez, cömertliği tavsiye ederken izahını yine bu açıdan yapar, “Âlemlerin Rabbi kuluna, ‘Sen infak et ki, ben de sana infak edeyim.’ buyurur.” derdi.

Cimriliğe karşı uyarırken de, meselesi aynıydı. “Kesenin ağzını sıkma, Allah da sana sıkarak verir.” buyururdu. Bir gün, “Size insanların en kötüsünü haber vereyim mi?” diye sormuş, sahabe efendilerimizin cevabı üzerine de, “Allah’tan isteyip, Allah adına vermeyendir!” demişti.

Yumuşak halli ve dilli olmayı bile aynı temel üzere anlatıyor, “Allah Refik’tir, Rıfkı sever.” buyuruyordu.

İnsanların teşekküründe de aynı hakikat, nankörlüğünde de aynı mahrumiyet vardı. “İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a şükretmiş olmaz.”, iyilik gördüğüne karşı minnet duyma gibi insanî bir manayı hakikî manada bilemezdi.

Güvenilirliğini sarsacak hiçbir şeye izin vermezdi. Çünkü güvene verilen zarar, tebliğe verilen zarar demektir. O kadar ki, kınından çıkarılmış kılıcı bile elden ele vermeyi yasaklamıştı.

İnsanları yola tükürmekten men edip, tükürdüklerini gömmeyi emrederken de, temsil ettiği davanın temizliğini taşıyor ve yaşıyordu.

Hiçbir yemekte kusur aramaz, yemeği sıyırmayı tavsiye eder, “Yemek kabı, kendisini sıyırana, yıkayana istiğfarda bulunur; ‘Beni şeytandan kurtardığın gibi Allah da seni şeytandan kurtarsın.’ der.” buyurur. Hem verilene verenden ötürü kıymet vermeyi öğretir, hem buradan mânevî bir gerçeğe daha menfez açardı.

Duanın âdâbını öğretirken bile Esmâ-i İlâhiye’yi öğretiyor, “Siz sağır veya gâip birisine dua etmiyorsunuz.” diyordu.

Kâinatın bir zikir meclisi olduğu hakikatini o kadar şümüllü anlatıyor, eşyanın kulluğunun “vezâif-i eşya suretinde” olduğunu öyle ders veriyordu ki, “Secde ettiğinde çakıllara dokunma, zira her bir çakıl üzerine secde edilmesini sever.” diyordu. Demek çakılın secdesi, secdeye zemin olmaktı.

Müslüman olmadan ölen birisinin cenazesi götürülürken ayağa kalkmış, bunu izah ederken de, “İnsanların ruhlarını kabzedenden Zât’a tâzim için ayağa kalkıyorsunuz.” demiş, hayatı verenin de, alanın da Allah olduğunu, bu büyük kudret tecellisinin tâzimi hak ettiğini göstermişti.

Onca eziyete, savaşa, altı çocuğunu bizzat elleriyle toprağa vermesine rağmen daima

mütebessimdi. Çünkü sebebe netice ile beraber bakıyor, çünkü buradan çok ötelere görüyor, çünkü bir Rahmân'ın vefasına ve merhametine inanıyor, O'ndan geleni hoşnutlukla karşılıyordu. Oğlu İbrahim Efendimiz'in vefatında dağa doğru dönmüş, *“Başıma gelen başına gelseydi yıkılır giderdin. Fakat biz Allah'ın emrettiği gibi, “Biz, ‘Allah’ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz. Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.” deriz.”* demiş, o zor ânında hamd ederek muvazeneyi ve hakikati göstermişti.

O'nun günlük hayatının inceliklerini okuyan birisi, Sultan'ın huzurunda yaşadığını bir lahza unutmayan ve unutulmasını istemeyen bir insan görüyordu.

Şefkati

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanların en şefkatlisiydi, çünkü O'nun şefkati de, mahlûkâtın sahibine olan sadakatinden, muhabbetinden ve teslimiyetindendi.

O'na ait olana, O'nun hatırına merhamet ediyor, Rabbimiz, Efendimiz'in bu hâlini kendi sıfatları ile ifade ederek tarif buyuruyor, O'nu “Raûf (çok şefkatli)” ve “Rahim (çok merhametli)” diye anlatıyordu. (Tevbe 9/128)

O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) merhameti de Allah'ın varlığına ve merhametine delildi.

Kim, kime merhamet etmişse, kimden, kime bir iyilik ulaşmışsa, bütünü, her birine o merhameti veren Zat'a ait ve birliğine delildi. Evet, en vahşî hayvandan, en nuranî insana kadar herkesin kalbinde aynı şey varsa, bu o kalblerin de, o mahlûkların da, o şefkatin de aynı kudret tezgahında, aynı el tarafından dokunduğunu gösterir, sahiplerinin birliğine ve hazinelerine şahadet ederdi. Ayniyetten birlik, birlikten tevhid hakikati görünüyordu.

– *“Cenâb-ı Hak rahmetini yüz parçaya ayırdı; bunun doksan dokuzunu kendi katında tuttu, bir cüz'ünü de yeryüzüne indirdi. İşte bu bir cüz rahmet sebebiyle bütün yaratılmışlar birbirlerine merhamet ederler. Hatta ana atın, (süt emzirirken) yavrusuna zarar vermemek için ayağını yukarı kaldırmaması bile, bu yüzde birlik rahmetin eseridir.”*¹⁰¹ diyordu.

Bir gün: *“Nefsim kudret elinde bulunan Allâh'a yemin ederim ki, birbirinize merhamet etmediğiniz müddetçe cennete giremezsiniz.”* buyurmuştu.

Ashâb-ı Kirâm: *“Yâ Resûlallah! Hepimiz merhametliyiz.”* dediler.

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), sözlerini şöyle izah etti: *“Benim kastettiğim merhamet, sizin anladığınız şekilde yalnızca birbirinize olan merhamet değildir. Bilâkis bütün mahlûkâta şâmil olan merhamettir, evet, bütün mahlûkâta şâmil merhamet!..”*¹⁰²

Herkesi kuşatan bu merhametten, bitkiler de, hayvanlar da, güçsüzler de, çocuklar da hissesini alıyordu.

Bir sefer esnasında, yavrularını emziren bir anne köpek görmüş, ordu oradan geçerken hayvan herhangi bir şekilde rahatsız edilmesin diye başına nöbetçi koymuş, bir başka seferde uyuyan bir ceylanla karşılaşmış, uyandırılmasın diye yine herkes geçene kadar bir sahabe efendimizi orada

bekletmişti.

“Münbit bir yerde sefer yaptığınız zaman, deveye arzdaki hissesini verin.”¹⁰³ buyuruyor, zayıf bir deve gördüğünde, “Konuşmayan bu hayvanlar hakkında Allah’tan korkun! Besili olarak binin, besili olarak kesip yiyin.”¹⁰⁴ diyordu.

Herkesin sinesinde duyduğu bu küllî ve carî hakikati “Allah” demeden anlattığı vâki değildi.

“Merhamet edenlere Rahmân olan Allah Teâlâ merhamet buyurur. Yeryüzündekilere şefkat ve merhamet gösteriniz ki, gökyüzündekiler de size merhamet etsin.”¹⁰⁵ buyurmuştu.

Ebû Mes’ud el-Bedrî’yi (radiyallâhu anh), kölesini döverken görmüş ve uzaktan “Ebû Mes’ud, bil!” diye seslenmişti. Yanına gittiğinde, Ebû Mes’ud kamçıyı elinden attı. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– “Ebû Mes’ud, bil! Allah senin üzerinde, senin bunun üzerinde muktedir oluşundan daha fazla muktedirdir.”¹⁰⁶ dedi.

İnsan için bundan daha etkili bir ikaz da, merhamete herkesin ihtiyacının bundan daha güzel bir izahı da olamazdı. Ebû Mes’ud, o günden sonra hiçbir köleye vurmayacağına yemin etti.

Kim bilir kaç yetimi himayesine almış, tam bir şefkatle o emanetlerin kalbini tamire çalışmıştı. Büceyr de o yetimlerden birisiydi. Babası şehit düşmüş, annesi başka birisiyle evlenmiş, zor günler yaşar olmuştu. Ağladığını gören Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hassas kalbi bu duruma dayanamadı.

– “Neden ağlıyorsun? Ben baban, Âişe annen, Fatma kardeşin olsun, istemez misin?” dedi.

Günlerdir bir teselliye, başını okşayacak bir ele muhtaç olan çocuk, sevinçle cevap verdi: “Nasıl istemem ya Resûlallah?”

Efendimiz, evine götürdü, yedirdi, içirdi, giydirdi ve adını “Beşir” olarak değiştirdi.¹⁰⁷ Çocuk, oynamak için arkadaşlarının yanına döndüğünde herkes ona gıpta etmişti.

Allah’ın yarattıklarına Allah’tan ötürü merhamet ederken, o umman gibi merhametiyle Sonsuz Rahmet’ten haber veriyordu.

Yumuşak Huyluluğu

Allah (celle celâluhû), isyan edenlere çok defa mühlet veriyorken İnsanlığın Efendisi onlara başka türlü davranamazdı. O, hâşâ, katı kalbli, katı yüzlü değildi, çünkü O (sallallâhu aleyhi ve sellem), insanların ebediyen yüzlerini güldürmek için gelmişti.

Bu vazife ile geldiğine ve davası hatırına hareket ettiğine yaşantısı apaçık şahitti.

Yahudi âlimlerinden Zeyd bin Sa’ne, bekledikleri son peygambere dair Tevrat’ta yazılı hususiyetlerin, Resûl-i Ekrem Efendimiz’de bulunup bulunmadığını araştırıyordu. Bir gün, Hazreti Peygamber’i, yanında Hazreti Ali olduğu hâlde evinden çıkarken gördü ve peşine takıldı. O sırada bedevî giyimli bir adam Resûlullah’a yaklaşarak:

– Yâ Resûlallah! Ben falan kabile halkına, şayet Müslüman olurlarsa, kendilerine Allah’ın bol rızık vereceğini söylemiştim. Onlar da Müslüman oldular. Fakat ne yazık ki kabilelerinde kıtlık baş

gösterdi. İnsanlar çok zor durumda... Dünyalık ümidiyle Müslüman olan bu adamların, umduklarını bulamayınca tekrar eski dinlerine dönmelerinden korkuyorum. Şayet onlara yardım etmek için bir şeyler göndermek istersen, ben götürebilirim, dedi.

Bu konuşmayı dinleyen Zeyd bin Sa'ne, Allah Resûlü'nü denemek için uygun bir fırsat yakaladığını düşünerek söze girdi:

– Yâ Muhammed! Şâyet o adamlara yardım etmeyi düşünüyorsan, yapacağımız bir mukâvele ile sana borç verebilirim.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, ondan seksen dinar borç aldı, götürmesi için o sahabiye verdi:

– *“Onların yanına çabucak git ve imdatlarına yetiş!”*¹⁰⁸

Bir başka gün Fahr-i Kâinat Efendimiz, (sallallâhu aleyhi ve sellem), cenâze namazı kıldırmişti ki, Zeyd yanına yaklaştı ve mübarek sırtındaki cübbesini var gücüyle çekti. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir yere düşen cübbeye, bir Zeyd'in asık suratına baktı. Zeyd, önceden tasarladığı şekilde konuştu:

– Borcunu ödemeyecek misin yâ Muhammed? Siz Abdülmuttaliboğulları zaten borçlarınızı hep geciktirirsiniz!

Hâlbuki Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) Zeyd'den aldığı borcun vâdesi henüz dolmamıştı. Hâdiseyi anlatan Zeyd diyor ki:

– Bu sırada dönüp Ömer'e baktım. Öfkesinden sadrının körük gibi kabarıp indiğini görünce yüreğim ağzıma geldi. Ömer, yüzüme sertçe bakarak: *“Ey Allah'ın düşmanı! Sen bu sözleri Resûlullah'a mı söylüyorsun? O'na hem saygısız davranıyor, hem de edepsizce konuşuyorsun ha! O'nu peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, şayet Resûlullah sana borçlu olmasaydı, kelleni uçururdum!”* dedi.

Hazreti Ömer'in (radiyallâhu anh), bir Yahudi'nin, Allah'ın Resûlü'ne hakaret etmesine dayanamayıp öfkelenildiğini gören Efendimiz, ona gülümseyerek:

– *“Sâkin ol ey Ömer! Şu anda hem ben, hem de bu şahıs, senden daha farklı bir davranış beklemekteyiz. Sen bana, borcumu güzel bir şekilde ödememi, ona da alacağını daha uygun bir dille istemesini tavsiye etmeliydin. Gerçi borcun vâdesinin dolmasına daha üç gün var, ama haydi sen kalk, ona borcumu öde! Kendisini korkuttuğun için de bir miktar fazla ver!”*

Zeyd, alacağını fazlasıyla tahsil ettikten sonra, Hazreti Ömer'e şu itirafta bulundu:

– Yâ Ömer! Resûlullah'ın yüzüne her baktığımda, peygamberlik alâmetlerinin tamamını O'nda görüyordum. Fakat O'nda bulunması gereken iki hususiyete sahip olup olmadığını bugüne kadar anlayamamıştım. Acaba kendisine karşı kaba davrananları affediyor mu? Kendisine yapılan kabalıklar arttıkça O'nun hilmi ve müsâmahası da o nisbette artıyor mu? İşte ben bugün O'nu denedim ve kendisinin beklenen peygamber olduğuna iyice kanaat getirdim. Allah'ı Rab, İslâm'ı din, Hz. Muhammed'i de (aleyhissalâtu vesselâm) peygamber olarak kabul ettiğime, malımın yarısını da ümmet-i Muhammed'e sadaka olarak bağışladığıma şahid ol!

Zeyd'in Müslüman olmasına son derece sevinen Ömer (radiyallâhu anh), onu şöyle ikaz etti:

– Malını bütün Müslümanlara yetiremezsin. Bâri bazılarına bağışladığını söyle!

– Haklısın, malımın yarısını bazı Müslümanlara bağışlıyorum.¹⁰⁹

Efendimiz'in güzel ahlâkı, bir insanın daha kalbindeki buzları eritmiş, O (aleyhissalâtü vesselâm), bir kez daha Rabbinin hatırını kendi hislerinden daha üstün tuttuğunu göstermişti.

Umretü'l-Kaza'da, çadırda, Sa'd bin Ubade ile otururlarken Süheyl bin Amr geldi ve üç günlük sürenin dolduğunu söyledi.

Sa'd bin Ubade Efendimiz, “Burası ne senin, ne babanın yeri. Resûlullah buradan anlaşmaya uyarak gönül rızası ile çıkar!” dedi.

Sa'd bin Ubade haklı, Efendimiz'in hilmi galipti. Belki bu sözler kendisine söylense o da bu kadar rahatsızlık duymayabilirdi. Efendimiz arkadaşına döndü:

– “*Konak yerimizde bizi ziyarete geleni incitme.*” buyurdu.¹¹⁰

O, böyle davranıyor ve böyle davranarak imana, İslâm'a giden yolları açıyordu. Çünkü O (aleyhissalâtü vesselâm), bunun için yaşıyordu.

Cesareti

O, mahlûkâtın ipinin Allah'ın elinde olduğunu anlatmış, Allah'tan hakkıyla korktuğu için mahlûkâttan korkmamıştı. Yola yalnız başına çıkarken de, âdetlerinde mutaassıp kitleleri karşısına alırken de gönlü rahattı.

Allah'tan korkarken de ders veriyor, vazifesini yapıyor, O'nun cemâlî tecellilerine iman ettiği kadar celâlî tecellilerine de iman ettiğini gösteriyor, sıfat-ı ilâhîyi inkâr eder gibi iddialara girip, “seven korkmaz” demiyordu.

Elindeki kılıçla başında bekleyen ve “Seni benim elimden kim kurtaracak?” diye soran Gavres'e, “Allah!” diye tereddütsüz cevap verşi de.. Hz. Ali Efendimiz'in, “Biz Bedir'de Allah Resûlü'ne sığınmıyorduk!” sözü de.. Sevr'de, “Korkma Allah bizimle beraberdir!” deyişi de.. Medine'ye düşmanın baskın yaptığı zannedildiğinde atını karanlıklara sürüp dönerken, endişe edecek bir şey olmadığını söyleyişi de.. Huneyn savaşının başındaki geçici bozgunda, ortaya atılıp “Ben Allah'ın peygamberi ve elçisiyim!” diye haykırışı da.. ve bunun gibi daha nice hâdise de hem meşhur, hem dillere destandı.

Ümmetinin âhircamanda çer çöp gibi savrulmasının sebebini dünya sevgisine ve ölüm korkusuna mağlubiyet olarak açıklamış, O, hiçbir zaman bu iki illete mağlup olmamıştı.¹¹¹

Hakikî Kudret Sahibi'ne iman etmeyen bir insanın O'nun kadar cesaretli olması, insanlığın istikametini birkaç yılda değiştirmesi mümkün değildi.

Makulü Makbul Tutması

Efendimiz, insanlığa muazzam yeniliklerle, daha doğrusu solmaz, pörsümez yeniyle gelmiş, Nuranî

İslâmiyet Sarayı O'nunla tamamlanmıştı.

İddia ettiği davanın, her yeri ve yönü hayattardı, insanlığa hakikî hayatı bahşediyordu. O'nun davası bu canlılığından ötürü zaman karşısında mağlup olmuyor, Ezelî Zât'tan geldiğinden beşer gibi ihtiyarlamıyordu.

Eskimez yeni ile gelen Efendimiz, vahye ters düşmeyen, akla ve insan yaratılışına uygun olan yeniliklere de açıktı. Sonsuzluktan haber veren Zât (sallallâhu aleyhi ve sellem), kimseyi dar düşüncelere hapsetmediği gibi, hiçbir mârufu da mahkûm etmiyordu.

Mescid-i Nebevî, geceleri hurma dalları ve yaprakları ile aydınlatılırdı. Temim heyeti ile birlikte gelen Temim ed-Dârî (radiyallâhu anh), bir Cuma gecesini yanında getirdiği kandilleri mescidin direklerine astı. Efendimiz, mescide girdiğinde bunları kimin getirdiğini sordu. Temim ed-Dârî'nin astığını öğrenince, *“Sen İslâm'ı nurlandırdın. İslâm'ın mescidini süsledin. Allah da seni dünyada ve âhirette nurlandırsın.”*¹¹² dedi.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hendek Savaşı'nda Selman-ı Farisî'nin (radiyallâhu anh) teklifiyle hendek kazdırmasında da, Taif kuşatmasında, yine onun teklifiyle mancınık yaptırmasında da, yüksek ufku, tekliflere ve yeniliklere açıklığı, Allah'ın herkese merhamet ettiğine, kıymet verip yarattığına, ikramda bulunup söz söylettiğine olan inancı ve emniyeti vardı.

“Emin” olduğu için her gelişmeyi aleyhinde sanmıyor, kalbinde ikilik olan bir insan gibi –hâşâ!– tereddüt ve rahatsızlık yaşamıyordu.

Yenilikler karşısındaki rahatlığı, dinine olan itimadından, onun her nesle ve ferde yeteceğini, kıyamete kadar devam edeceğini bildiğindendi.

İffet Ufku

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) dünyaya geldiğinde cahiliye Arabının iffet mevzusunda ciddi zaafı vardı. Kimi kadınlar açılıp saçılmada sınır tanımıyor, kimi çocukların babası ayak benzerliği gibi garip bir usûlle tesbite çalışılıyordu.

Böyle bir devirde İnsanlığın Efendisi bir bakışlık olsun harama girmemiş, eteklerine zerre kadar olsun toz bulaşmamıştı.

Yirmi beş yaşında Hz. Hadîce Annemiz'le evlendi. Annemiz, Efendimiz'den on beş yaş büyüktü. Hz. Hadîce vefat ettiğinde Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) kırk sekiz yaşındaydı.

Efendimiz'in her anı, her günü, davası için verdiği mücadelelerle geçiyordu. Beş sene kadar bekâr yaşayan Efendimiz, elli üç yaşında iken Hz. Sevde Annemiz'le evlendi. Efendimiz'in Hz. Hadîce Annemiz'le olan evliliği ne kadar ulvi, kudsi ve nezihse, o yaştan sonra yaptığı bütün evlilikleri de öyleydi, peygamberlik vazifesiyle alâkalıydı.

Gençlik yıllarını yaşça kendisinden çok büyük olan bir hanımefendi ile geçiren Efendimiz, iffet hassasiyetini âzamî derecede yaşıyor ve İslâm, kadın-erkek ilişkilerine çok hassas bir buud getiriyordu.

İffetini korumak, mümin olmanın şartları arasında sayılıyor (Müminûn, 23/5), zinaya götüren yollar yasaklanıyor, zina en büyük kötülüklerden birisi olarak anlatılıyor (İsrâ, 17/32), tesettür emrediliyor (Ahzâb, 33/59), mümin erkeklerine ve kadınlarına harama bakmamaları söyleniyor (Nur, 71/30-31), süslenip dışarı çıkma levh ediliyor (Ahzâb, 33/33), mümin kadınları seslerini bile kontrol etmeleri mevzusunda uyarılıyor, onlara ciddiyet tavsiye ediliyor (Ahzâb, 33/32), evlere izinsiz girilmemesi ders veriliyor (Nur, 71/27), kötü söz ve davranışların dünya ve âhiret azabını netice vereceği bildiriliyor (Nur 71/19), gözün, kulağın, dilin, elin, ayağın, kalbin, fercin; hulâsa her uzvun zinası olduğu Efendimiz (sallâllâhu aleyhi ve sellem) tarafından izah ediliyordu.¹¹³

Eğer –hâşâ!– Efendimiz, Allah’ın şanı yüce peygamberi olmasaydı, dini, iffete böyle bir ufuk ve hassasiyet getirmez, kötüyü isteyen nefisler hoşla gitmeyen şeylerle zorlanmazdı. O, Allah’ın peygamberi olduğu için emredileni ve bildirileni söylüyor, kendisi de cisimleşmiş bir din olarak yaşıyordu.

Cömertliği

Efendimiz’in içinde neşet ettiği topluluk kendi menfaat ve çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen bir topluluktur. Dünyayı ve bedenlerini yaşıyor, bencillikten başka bir şey bilmiyorlardı. Başkalarına, karşılık beklemezsin bir şey vermek, onların dünyasında izah edilip anlaşılacak şey değildi. Kimseyi kendilerine tercih edemez, yemeyip yedirmeyi, giymeyip giydirmeyi anlayamazlardı.

Allah Resûlü, öyle bir topluluğa, almadan vermeyi öğretti. İnsanlar artık başkalarını düşünen; vermeyene veren, gelmeyene giden, konuşmayanla konuşan birer irade ve gönül kahramanı oldular. Bir gönlü kazanmanın, bir hazzı yaşamaktan çok daha büyük bir lezzet ve mutluluk olduğunu anladılar.

Efendimiz, isteyene veriyor, hususiyle Ramazan ayında İbn-i Abbas Efendimiz’in ifadesiyle önüne kattığı her şeyi sürükleyip götüren bir rüzgâr gibi cömert kesiliyordu.¹¹⁴

Cenâb-ı Hakk’ın fermanıyla ganimetin beşte biri O’nun tasarrufu için getiriliyordu. İsteseydi dünyanın en zengin adamı olabilirdi. Zira sadece Huneyn’den O’nun payına kırk bin koyun, yirmi dört bin deve, altı bin esir, on altı kilo gümüş düşmüştü.¹¹⁵ O, bunları irşad ve tebliğde, kalblerin fethinde, muhtaçların ihtiyaçlarında kullanıyor, nefsine pay biçmiyordu.

Bir bedevi gelmiş, Efendimiz’den bir şeyler istemişti. Verdi. Başka birisi geldi, ona da bir şeyler verdi. Bir başkası geldi, Allah Resûlü, daha sonra vermek üzere taahhütte bulundu. Bu durum Hz. Ömer Efendimiz’i rahatsız etti:

– İstediler verdin, bir daha istediler yine verdin, bir daha istediler vaad ettin. Kendini bu kadar eziyete sokma Ya Resûlallah, dedi.

Bu sözler Efendimiz’in hoşuna gitmedi. Kaşlarını çatmış fark eden Abdullah bin Huzâfetü’s-Sehmî ayağa kalktı ve şöyle dedi:

– Ver Ey Allah’ın Resûlü, sakın Allah’ın seni fakir bırakacağını ve senden nimetlerini keseceğini zannetme!

Efendimiz, bu söze:

– “İşte ben de bununla emrolundum!” diyerek mukabelede bulundu.¹¹⁶

Bir gün Ebû Zer Efendimiz’e, Peygamberimiz: “Ey Eba Zerr! Uhud dağı kadar altın ve gümüşüm olsa ölmeden önce bir kıratını dahi bırakmaksızın Allah yolunda infak etmeyi isterdim.” buyurmuştu.¹¹⁷

O ve ashabı, Âl-i İmrân Sûresi’nde geçen: “Siz sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe gerçek sevaba eremezsiniz.” (Âl-i İmrân, 3/92) âyetini kendilerine rehber yapmış, sevdikleri mallarını Allah yolunda vakfetmişlerdi. Abdullah ibn-i Ömer, bu âyetin gereğini yerine getirmek için bir gün otuz bin dirhem sadaka dağıtıyor, bir gün devesini kesiyor, bir başka gün cariyesini âzâd ediyordu. Ve cömertlik yaptıkça güçleniyor, güçlendikçe cömertleşiyor, bu güzel haslet onlara bir gün bütün dünyanın kapılarını açıyor, yeryüzü yaşatmak için yaşayan aşkın insanlarla doluyordu.

Efendimiz –hâşâ!– eğer Allah’ın peygamberi olmasaydı, başkasını düşüneceğine nefsi için çalışır, vermez alır, yedirmez yer, dert etmez, isterdi. O, Allah’ın peygamberi olduğu için cömert, o gönüllerin paslı kilitlerini çözmekle emrolunduğu için şefkatliydi.

³⁹ Bkz.: Tirmizî, *Menâkıb* 77; Muvatta, *Kader* 3.

⁴⁰ Buhârî, *Menâkıb* 25, *İkrah* 1; Ebû Dâvûd, *Cihâd* 97.

⁴¹ Bkz.: Buhârî, *Tefsîru sûre* (9) 9; Müslim, *Fezâilü’s-sahâbe* 1.

⁴² Buhârî, *Cihâd* 84; *Meğâzî* 31; Müslim, *Fezâil* 13; Hâkim, *Müstedrek* 3/29.

⁴³ Tirmizî, *Ferâiz* 17; Ebû Dâvûd, *Diyât* 18.

⁴⁴ Buhârî, *Vesâyâ* 1.

⁴⁵ Bkz.: Hâkim, *Müstedrek* 3/59; İbn-i Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 2/243, 253.

⁴⁶ Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-evliyâ* 7/109.

⁴⁷ Buhârî, *Fezâilü’l-ashâb* 9.

⁴⁸ Nesâî, *Sehv* 17.

⁴⁹ Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 5/149.

⁵⁰ Müslim, *Salât* 221-222; Ebû Dâvûd, *Salât* 148.

⁵¹ Tirmizî, *Daavât* 90; Ebû Dâvûd, *Edeb* 97; Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid* 10/124.

⁵² Buhârî, *Teheccüd* 9; Müslim, *Müsafirîn* 204.

⁵³ Müslim, *Talâk* 31; Tirmizî, *Zühd* 44.

⁵⁴ Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/193.

⁵⁵ Ebû Dâvûd, *Vitr* 1.

⁵⁶ Tirmizî, *Deavât* 4.

⁵⁷ Müslim, *Âdâb* 2.

⁵⁸ İbn-i Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 1/154.

⁵⁹ Buhârî, *İlim* 13.

⁶⁰ İbn-i Mâce, *Et’ime* 30.

⁶¹ Buhârî, *Rikâk* 1.

⁶² Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat* 5/140.

⁶³ Buhârî, *Rikâk* 18; Müslim, *Sıfâtü’l-münafikîn* 71-78.

⁶⁴ Buhârî, *Cihâd* 59, *Rikâk* 1.

⁶⁵ Ebû Dâvûd, *Et’ime* 17.

⁶⁶ Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 6/256.

⁶⁷ Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid* 8/586.

⁶⁸ Taberânî’den naklen Kastallânî, *el-Mevâhibü’l-ledünniye* 1/385. (cilt 1-2, Mısır, 1281).

- [69](#) Müslim, *Eşribe* 164.
- [70](#) Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/231.
- [71](#) Heysemî, *Mecmeu 'z-zevâid* 9/21.
- [72](#) Buhârî, *Bed'ü'l-vahy* 6.
- [73](#) Buhârî, *Edeb* 69; Müslim, *Birr* 105.
- [74](#) Buhârî, *Tefsîr* (111) 1-2; Müslim, *Îmân* 355-356.
- [75](#) Müslim, *Îman* 62.
- [76](#) Ebû Dâvûd, *Edeb* 88.
- [77](#) Bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 20/14.
- [78](#) Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/135.
- [79](#) Buhârî, *Îmân* 24; Müslim, *Îmân* 107.
- [80](#) Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/349.
- [81](#) Buhârî, *Îmân* 4; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/372.
- [82](#) Muvatta, *Kelâm* 19.
- [83](#) İbn-i Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/133.
- [84](#) İbn-i Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/101.
- [85](#) Tirmizî, *Zühd* 44; İbn-i Mâce, *Zühd* 3.
- [86](#) Ebû Dâvûd, *Cihâd* 113.
- [87](#) Bkz.: İbn-i Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/140.
- [88](#) Bkz.: Deylemî, *Müsned* 5/318.
- [89](#) Bkz.: Buhârî, *Şerike* 6.
- [90](#) Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 7/230.
- [91](#) İbn-i Mâce, *Mukaddime* 10.
- [92](#) İbn-i Mâce, *Zühd* 22.
- [93](#) İbn-i Mâce, *Mukaddime* 17.
- [94](#) Buhârî, *Edeb* 19, *Rikâk* 19
- [95](#) Müslim, *Zekât* 63.
- [96](#) Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân* 17; Müslim, *Salâtü'l-müsâfirîn* 243.
- [97](#) Tirmizî, *Zühd* 43.
- [98](#) Buhârî, *Zebâih* 31, *Buyû'* 38; Müslim, *Birr* 146.
- [99](#) İbn-i Mâce, *Zühd* 3.
- [100](#) Buhârî, *Edeb* 18; Müslim, *Tevbe* 22.
- [101](#) Buhârî, *Edeb* 19; Müslim, *Tevbe* 17, 19.
- [102](#) Hâkim, *Müstedrek* 4/185.
- [103](#) Müslim, *Îmâre* 178.
- [104](#) Ebû Dâvûd, *Cihâd* 44.
- [105](#) Tirmizî, *Birr* 16.
- [106](#) Ebû Dâvûd, *Edeb* 133.
- [107](#) İbn-i Hacer, *İsâbe* 1/302.
- [108](#) Hâkim, *Müstedrek* 3/700.
- [109](#) Hâkim, *Müstedrek* 3/700.
- [110](#) Bkz.: Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 2/782.
- [111](#) Bkz.: Ebû Dâvûd, *Melâhim* 5; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/359, 5/278.
- [112](#) İbn-i Hacer, *İsâbe* 7/35.
- [113](#) Bkz.: Buhârî, *İsti'zân* 12.
- [114](#) Bkz.: Buhârî, *Savm* 7.
- [115](#) Bkz.: İbn-i Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/152.
- [116](#) İbn-i Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 6/ 63.
- [117](#) Heysemî, *Mecmeu 'z-zevâid* 10/239.

Talebelerini Çıkardığı Ufuk

Hız. Ebûbekir'in Halifeliğine İlk Tepkisi

Hız. Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) nasıl kâinatın gayesi ise, talebeleri de insanlık ufkunun zirveleridir. “İnsan” kelimesi manasını onlarda bulmuş, hakikî tahtına onlarla oturmuştur. Evet, O'nun talebeleri, melekleri imrendiren hayatlarıyla, hamurlarını yoğuran elin insanlığa gönderilen muallim ve rehber olduğunun şâhidleridir.

Hız. Ebûbekir'i yetiştiren kimse, Allah'ın peygamberi de O'dur. O'ndan başka hiçbir beşer, bir insanı böyle yetiştirip, böyle terbiye etmeye muvaffak olamaz.

Halife seçilmişti. Saltanat, âhireti bilmeyen, mesuliyet duygusu olmayan insanların koştığı şeydi. O, o güne kadar yaşanmamış bir şey yaptı. Evine çekildi. Üç gün dışarıya çıkmadı. Sadece her gün mescide gidip, “*Ey insanlar! Biatınızı size geri verdim. İstediyiniz kimseye biat ediniz.*” deyip dönüyordu. Nefsini temize çıkarmamış, “ehilim” dememişti. Israr ettiler. Hız. Ali Efendimiz, istifasını kabul etmeyeceklerini, Efendimiz'in kendisini takdim edip, öne çıkardığını söyledi.¹¹⁸ O, hutbe îrad ederek şöyle dedi:

– Allah'a yemin ederim ki, en hayırlınız ben değilim. Bu görevi de istemiyordum. İçinizden birinin beni bu vazifeden kurtarmasını isterdim. Siz benim, aynen Hız. Peygamber gibi hareket edeceğimi mi sanıyorsunuz? Eğer böyle sanıyorsanız, yanılıyorsunuz. Çünkü benim buna gücüm yetmez. Hız. Peygamber vahiy ile korunurdu ve onunla beraber bir melek vardı. Benimse, beni rahat bırakmayan bir şeytanım vardır.¹¹⁹

Bu sözler öylesine duru, öylesine samimi, öylesine berraktı ki, o nur kesilmiş bedeninin nezahet ve letafeti karşısında belki gök ehlinin bile gözü kamaşmıştı.

Hız. Ömer'in Tevazuu ve Hakperestliği

Bazıları Hız. Ömer'i methediyor, Hız. Peygamberden (aleyhissalâtü vesselâm) sonra insanlığın en hayırlısı olduğunu söylüyorlardı. O gün Ömer Efendimiz halifeydi. Ashapta öyle bir hakperestlik vardı ki, halife de olsa hiç kimse hatırına yanlışı alkışlayamazlardı. Avf bin Mâlik (radiyallâhu anh), “Allah'a yemin ederim ki sizler yalan söylüyorsunuz. Çünkü Hız. Peygamber'den sonra Ömer'den daha hayırlısını da gördük.” dedi. Hız. Ömer, sordu:

– O söylediğin kimdir, ey Avf?

– Ebûbekir'dir.

Hız. Ömer, kendisini methedenlere döndü ve şöyle dedi:

– Avf, doğru; sizse yalan söylüyorsunuz. Yemin ederim ki ben, ailemin devesinden daha şaşkın olduğum bir sırada Ebûbekir'in kokusu miskten daha güzel ve daha hoştu.

İdareciyi bu aşkınlığa, idare edileni bu mertliğe erdiren, onların o emsalsiz muallimleriydi (aleyhissalâtü vesselâm). Ellerinden tutunca meleklerden öte bir ufka çıkarmıştı.

Hz. Ali ile Bir Hıristiyan'ın Mahkemesi

Hz. Ali Efendimiz, kürkünü kaybetmişti. Onu bir hıristiyanın sırtında gördü. Birlikte kadı Şureyh'e gittiler. Hz. Ali Efendimiz kürkün kendisinin olduğunu isbat edemeyince Şureyh onun aleyhinde karar verdi. Hıristiyan bu duruma inanmamıştı. Halife, kendi atadığı kadının hükmüne boyun eğiyordu. İnsanı bu hâle getiren din, hak din olmalıydı. Gönlünden gele gele iman ederken, kürkün Hz. Ali'ye ait olduğunu, düşürdüğünü görünce aldığını itiraf etti.¹²⁰ Yıllar sonra, aynı Peygamber'in bir başka talebesi olan Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleri de bir hıristiyanla mahkeme edilecek, sultanın aleyhine karar verilebildiğini gören adam iman edecekti.

Savaş Meydanındaki Su

Yermuk savaşında Haris bin Hişam, İkrime bin Ebû Cehil ve Ayyaş bin Ebû Rabia Efendilerimiz ağır yaralar almış, yere düşmüşlerdi. Savaşın şiddeti ikinci üzeri bir parça azaldığında Huzeyfetü'l-Adevî, eline bir parça su alıp savaş meydanına daldı. Haris bin Hişam, "su!" diye inliyordu. Yanına koştu. Tam suyu verecekken bir "su!" iniltisi daha duyuldu. Haris, İkrime'nin kendisine doğru baktığını gördü. İçmedi. "Bu suyu İkrime'ye götür." dedi. İkrime suyu çatlayan dudaklarına yaklaştıracaktı ki, Ayyaş'ın kendisine doğru baktığını ve "su!" diye inlediğini fark etti. Huzeyfe'den, suyu Ayyaş'a götürmesini istedi. Huzeyfe, Ayyaş'ın başına gittiğinde o çoktan ruhunu Allah'a teslim etmişti. "Bari İkrime'ye yetiştireyim." diyerek aceleyle döndü. Heyhat onun için de artık çok geçti. Haris'in başına koştu. O da vefat etmiş, Huzeyfe savaş meydanında, su elinde kalakalmıştı.¹²¹

Bu talebeler, O'nun talebeleriydi. Toprak son soluklarını yutarken, kızgın çölde, yorgun, yaralı ve çatlamış dudaklar hayatı yudumlar gibi bir parça suyla ferahlayacakken, başkasını kendi nefislerine tercih edebilmişlerdi. Belki o anda buradan çok ötelere meşguldüler. Dünyaya takılmamış, bir adımda aşmışlardı.

İnsanlık tarihi ne o güne kadar ve ne de o günden sonra böyle bir manzaraya şahid oldu. O günü hatırlatan hâdiseler de yine Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm)'ın ümmeti arasında yaşandı. Bu tam iman etmiş gönüllerdeki kardeşliğinin, birlik ruhunun neticesiydi.

Âhirete Temiz Gitme Gayretleri ve Adalet Anlayışları

Hz. Ömer Efendimiz'in oğlu Abdurrahmân Efendimiz, arkadaşı ile beraber bir gece içki içmiş, gecenin sabahında da yine arkadaşı ile beraber Mısır valisi Amr ibnü'l-Âs'a giderek, "Biz içki içtik, bizi temizle!" demişti. Öyle iman etmişlerdi ki, bir hata işleyince, düştükleri yerden ancak o çapta bir hamle ile çıkabileceklerini biliyor, uygulanacak cezanın şiddetine aldırmadan, "âhirete bir şey kalmasın" düşüncesiyle kendileri çıkıp geliyorlardı. Vali, onlara gereken haddi uyguladı. Bir süre sonra Hz. Ömer Efendimiz hâdiseyi haber aldı. "Oğluma bunu nasıl yaparsın! Seni ben tayin ettim." demedi. Abdurrahmân'ın kendisine gönderilmesini istedi. Geldiğinde aynı haddi bir kez de o uyguladı. Abdurrahmân Efendimiz, bir ay kadar sonra vefat etti. Hâdiseyi anlatan ağabeyi Abdullah ibn-i Ömer Efendimiz, kardeşinin, babasının vurduğu had sebebiyle değil, ilâhî takdirin başka bir

sebeple tecellisiyle öldüğünü söyledi.¹²²

Oğul kayırmak, yakın ayırmak yoktu. İnsanlığın gördüğü bundan güzel misallerde... Halk böyle, vali böyle, halife böyleydi. Yani, hâlleri, rehberlerinin şâhidleriydi.

Gayr-i Müslime Maaş

Hz. Ömer, bir zımmînin (gayr-ı müslim) dilendiğini görünce, “Biz sana insafılı davranmadık. Gençliğinde senden cizye aldık, ihtiyarlayıp iş yapamaz hâle geldiğinde ihmal edip kendi hâlinle baş başa bıraktık.” dedi ve hemen o zata devlet hazinesinden maaş bağlattı.¹²³

İnsanlık, vahşeti yaşarken, O Zât (aleyhissalâtü vesselâm) talebelerini medenîlere rehber olacak böyle bir iç yüceliğine ve adalete taşımıştı.

Hayvanlara Şefkatleri

Hz. Ömer Efendimiz, bir cuma günü Mekke’ye gitti. Önce Dâru’n-Nedve’ye uğradı. Oradan namaz için Kâbe’ye geçecekti. Abasını çıkardı, direklerden birisine astı. Bir güvercin gelip, abasının üzerine kondu. Hz. Ömer, güvercini kovaladı. Güvercin abanın üzerinden kalkıp başka bir yere konduğunda bir yılan onu kapıverdi.

Cumadan sonra halk, Hz. Osman Efendimiz’le birlikte onun yanına gitti. Hz. Ömer, namazdan önceki hâdiseyi onlara anlattı: “Ben o kuşu emin bulunduğu bir yerden kovaladım ve ölümüne sebep oldum diye düşünüp vicdan azabı çektim. Siz bu konuda ne dersiniz?” dedi. O zaman Nâfi’ bin Abdi’l-Hâris, Hz. Osman’a dönerek: “Sen ne dersin ey Osman? Emirü’l-Müminin kefarete olarak üç yaşına basmış beyaz bir keçi kurban etsin mi?” diye kanaatini açıkladı. Hz. Osman Efendimiz: “Bence de uygundur.” deyince, Hz. Ömer, söylendiği gibi, bir kurban kesti.¹²⁴

İşte O’nun (aleyhissalâtü vesselâm) talebeleri bu kadar meleklesiyor; şefkat, yüreklerine bu denli hakim oluyor, değil insanların, hayvanların hakları bile bu ölçüde korunuyordu.

Allah (celle celâluhû) Yolunda Fedakârlıkları

Allah Resûlü, mali sıkıntı içerisindeki orduya yardım edilmesi için hutbe irad etmiş, Hz. Osman Efendimiz, çuluyla, eğeriyle birlikte yüz deve vaadinde bulunmuş, Efendimiz yerinden kalkarak teşviklerine devam ettiğinde yüz deve daha ilave etmiş, Efendiler Efendisi, hayrete düşen bir insanın yaptığı gibi mübarek elleriyle işaret ederek: “Bundan sonra yapacağı şeyler Osman’a bir zarar veremez.”¹²⁵ buyurmuştu.

Hz. Âişe Validemiz, Medine’de evinde iken dışarıdan gelen bazı sesler duydu. Sorduğunda: “Abdurrahmân bin Avf’ın Şam’dan yiyecek getiren kervanı döndü.” dediler. Annemiz, ondan bahsedilince, “Ben Hz. Peygamber’in, ‘Abdurrahmân bin Avf’ın cennete sürünerek girdiğini gördüm.’ buyurduğunu işittim.” dedi. Bu sözler Abdurrahmân Efendimiz’in kulağına gittiğinde sevindi ve “Eğer yapabilirsem oraya sürünerek değil ayakta girmeye çalışacağım.” dedi. Kervanın tamamını yük ve hayvanları ile birlikte Allah yolunda infak etti.¹²⁶

İnsanlık, o çapta cömertlikleri, âhirete azık yollamaktaki emsalsiz gayretleri sadece O'nda ve O'nun talebelerinde gördü. Fedakârlığı, yaşatmak için yaşamayı insanlık Hz. Muhammed'den (aleyhissalâtu vesselâm) öğrendi.

Ömer Efendimiz ve Yaşlı Kadın

Hız. Ömer Efendimiz, bir gece şehri gezmeye çıkmıştı. Bir çadırdan ağlama sesleri geliyordu. Selâm verip içeri girdi. Yaşlı bir kadın, ocakta bir şeyler kaynatıyor, torunları açlıktan ağlıyorlardı. Kadın, çocuklar avunsun diye ateşin üzerine su koymuştu. Manzara Hız. Ömer'i ağlatmaya yetti. Hemen sadaka ambarına gitti. Bir çuvala yağ, un, hurma, elbise ve iç yağı koyup sırtlandı. Yanındaki Hız. Elsem, çuvalı almak istediye de Hız. Ömer vermedi. "Âhirette bunlar benden sorulacak, onun için benim taşımam lazım." diyordu.

Çadıra döndü. Hamuru yoğurdu. İçine biraz iç yağı koydu. Ateşi üfleyerek, gözüne dumanlar dolarak yemeği pişirdi. Pişen yemeği kendi elleri ile çocuklara yedirdi. Daha sonra çocukların karşısına geçerek vahşi hayvanların taklidini yaptı, onları güldürdü.

Dışarı çıktıklarında arkadaşına sordu:

– Ey Eslem, onların karşısında niçin taklitler yaptığımı biliyor musun?

– Hayır!

– Ben onları ağlarken görmüştüm. Gülüşlerini görmeden ayrılmaktan korktum. Ancak onların gülp oynamaya başlamasından sonra rahatlayabildim.

Ertesi gün de, yaşlı kadına hazineden maaş bağlattı.¹²⁷

İnsanın aklını donduran, idrakin yüzünü güldüren, insana değil yaşanması, hayal edilmesi bile çok zor gelen bu tablolar İslâm tarihinde, Hız. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm) rehberliğinde yaşandı. Rehber O olunca, insanlar mücessem nuranilere dönmüştü.

İnsanlara Değil Günaha Düşmanlık

Hekimin hastayla değil, hastalıkla uğraşması gerektiğini O'nun talebeleri çoktan anlamış, en güzel şekilde uygulamışlardı. Evet, ıslahçının tarzı bu olmalıydı.

Ebu'd-Derda Efendimiz, bir gurubun günah işleyen birisini hakaret ederek tartakladığını gördü. Yanlarına gitti:

– Eğer bu adam bir kuyuya düşseydi onu oradan kurtarır mıydınız?

– Tabii ki kurtarırdık.

– O hâlde günah işleyen kardeşinize hakaret edeceğinize sizi bu gibi hâllerden koruyan Allah'a hamd edin!

– Peki, sen bu adama buğz etmez misin ey Ebu'd-Derda?

– Hayır! Ben onun sadece yaptığı işe buğz ederim. Yaptığı işi terk ettiğinde o yine benim kardeşimdir.¹²⁸

Hikmet Peygamberi'nin talebeleri birer hikmet deryası oluyor, kabiliyetlerinin inkişafıyla ruhlarını aydınlatan güneşe şâhidlik ediyorlardı.

Edep Ufukları

İnsanların sele serpe sokağa döküldüğü bir dünyadan bakılınca yaşadıkları ve yakaladıkları haya ufku da ruh dünyalarındaki kazanımlarının şâhididir.

Ebû Musa el-Eş'arî'yi dinleyelim:

“Ben kapkaranlık evde yıkandığımda bile elbisemi giymezen evvel ayağa kalkmıyorum. Bunu Rabbimden haya ettiğim için yapıyorum.”¹²⁹

Görüyor gibi iman etmişlerdi, görüyor gibi yaşıyorlardı. Edep buydu.

Tevazu Zirveleri

Hakkı takdir etmiş, her şeyin yerini, değerini anlamışlardı. Kul olduklarının, küçüklüklerinin farkındaydılar.

Selman-ı Farisi, Medâyin valisiydi. Şam'dan, Teym oğullarından birisi şehre geldiğinde, üzerindeki elbiseden ötürü yanılarak onu hizmetçi zannetti ve yanında getirdiği inciri göstererek: “Gel bu yükü taşı!” dedi. Selman Efendimiz, yükü sırtına aldı. Bu durumu gören halk, adama: “O validir.” dediler. Adam, üzgün bir hâlde: “Vallahi seni tanımadım.” diyebildi. Selman Efendimiz, aldırmadı: “Hayır, hayır! Senin gideceğin yere kadar bunu götüreceğim.” dedi.¹³⁰

O'nun (aleyhissalâtu vesselâm) talebelerini bilmeyenler, tarihin herhangi bir devrinde böyle bir tablonun yaşanmasına ihtimal veremezler. Güçlülerin hep haklı, hep farklı olduğu dünyada insanların bunu anlaması imkânsızdır. Valinin yük taşımasını... O engin tevazuu... O anlayışların öreceği cennet mekânları... Anlayamazlar.

İbadet Aşkları

Hz. Osman Efendimiz, zengin bir tüccardı. Fakat bu, onun dini tebliğine de, ibadet hassasiyetine de mani olamıyordu. Senenin çoğunu oruçlu geçirir, gecenin ilk saatlerinde biraz uyuduktan sonra sabaha kadar ibadet ederdi.¹³¹

Abdullah bin Zübeyr Efendimiz de ibadete bir aşk, bir tutku ile bağlı idi. Günlerce iftarsız oruç tuttuğu olurdu. Yağmur yağmış, Kâbe sel suları altında kalmıştı. Abdullah bin Zübeyr Efendimiz, Kâbe'yi tavaf saadet ve ibadetinden mahrum kalamazdı. Bir hafta boyunca Kâbe'yi yüzerek tavaf etmişti.¹³²

Namaz vesilesiyle Allah'a teşekkür etmek; nefes almak, su içmek kadar tabiatları hâline gelmişti. Ömer Efendimiz, bir ateşgede tarafından hançerlendiğinde bayılmış, kendisinden geçmişti. Misver bin Mehrame mescide girdiğinde “Nasıl oldu?” diye sordu. Üzerine bir örtü örtmüşlerdi. Bir türlü ayılmıyordu. “Gördüğün gibidir.” dediler. “Onu namaz ile ayıltın. Çünkü ona namazdan daha fazla korku veren bir şey yoktur.” dedi. Bunun üzerine birisi yaklaştı ve: “Ey Müminlerin Emiri, kalk

namaz vakti geçiyor.” dedi. Yarasından kanlar boşalan Ömer Efendimiz, sanki içindeki bir düğmeye dokunulmuş gibi doğruldu. Bir yandan da: “Namaz mı? Allah’a yemin ederim ki, namaz vakti gelmiş ise namaz kılmayanın İslâm’da nasibi yoktur.” diyordu. Güneş aydınlatır, su ıslatır, Ömer namaza denince kalkardı.¹³³

Gönülleri Gibi Gülen Yüzleri

İman, gönüllerini güldürmüş, yüzlerinde gülücükler açtırmıştı. Mütebessimdiler. Küfrün kasvetinden, imanın şefkat ve letafetine geçmiş, halim, selim insanlar olmuşlardı. Ebu’d-Derda, bir şey söyledikten sonra tebessüm ederdi. Hanımı, “Böyle yapma, çünkü böyle yapmaya devam edersen sana deli diyecekler.” diye uyardı. Ebu’d-Derdâ, dersini iyi almıştı: “Hz. Peygamber bir şey söylediklerinde tebessüm ederlerdi. Bunun için ben de öyle yapıyorum.” dedi.¹³⁴

İlme Düşkünlükleri

Meclislerinde ilim alınır, ilim öğretilir olmuş, âdeta hayatı ilim meclisi hâline getirmişlerdi. Zira cahil, Allah’ın düşmanıydı ve kılavuzları vesilesiyle cehaleti dünyalarından kovmuşlardı. İbn-i Mes’ud, ilim meclislerini övüyor, her fırsatta o meclislerin önemini anlatıyordu: “*İnsanların önderleri takva sahibi kimselerdir. Fakihlerse onların kumandanlarıdır. Bunların meclislerine devam etmek insanlar için kâr ve kazançtır.*” diyordu.¹³⁵ O, Allah’ın peygamberiydi, ilim ve hikmetle gelmişti, talebeleri de ilmin âşığı olmuşlardı.

Köle Almak Köle Olmak

İslâmiyet geldiğinde toplum hayatında, devletler arasında kölelik cârî idi ve İslâm bunu safha safha kaldırdı, insanları hürriyete kavuşturmak için her vesileyi kullandı, köle âzâd etmeyi teşvik etti. Kölelerle ilgili öyle kurallar getirdi ki, “köle almak” bir yönüyle “köle olmak” hâline geldi.

Peygamberimiz’in torunu Hz. Câfer-i Sâdık Efendimiz, misafirleri ile birlikte yemek yerken kölesi yemek kabını kaza ile Hz. Câfer’in üzerine döktü. Câfer Efendimiz, bir an öfke ile köleye baktı. Köle, Âl-i İmrân Sûresi, yüz otuz dördüncü âyetin “Takva sahipleri, öfkelerini yutanlardır.” bölümünü okudu.

Hz. Câfer:

– “Öfkemi yuttum.” dedi.

Bunun üzerine köle âyetin devamını okudu:

– “Onlar insanların kusurlarını affedenlerdir.”

Câfer Efendimiz:

– “Kusurunu affettim.” karşılığını verdi.

Köle âyetin sonunu okudu:

– “Allah iyilik yapanları sever.”

Hz. Câfer:

– “İyilik olarak seni âzâd ediyorum, artık hürsün.” dedi.

Köle çok sevindi. Hz. Câfer Efendimiz, misafirlerine şöyle dedi:

– “Gördünüz, Allah’ın kitabından bir âyet bilmesi ve yerinde okuması onun, hem cezadan kurtulmasına, hem de hürriyetine kavuşmasına vesile oldu. Sizler ve bizler Allah’ın kitabından ne kadar çok şey öğrenir ve uygularsak o kadar hür yaşar; nefsimizin ve dünyanın esaretinden kurtuluruz. Ayrıca Allah bizi o kadar mükâfatlandırır.”¹³⁶

Kölenin yaptığı hata bile, Hz. Muhammed’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) rehberliğinde insanlık için böylesine hayırlı bir sermayeye dönüşüyordu.

Arabistan çöllerine bahar yağmuru gibi inen ve on binlerce sahabe efendimizi medenî milletlere üstad olacak bir ufka erdiren Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm), elbette Allah’ın şanı yüce peygamberidir.

Evet, Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Hâris bin Hişam, Hz. İkrime bin Ebû Cehil, Hz. Huzeyfetü’l-Adevî, Hz. Ayyaş bin Ebî Rebîa, Hz. Abdurrahmân bin Ömer, Hz. Amr ibnü’l-Âs, Hz. Abdullah ibn-i Ömer, Hz. Avf bin Mâlik, Hz. Şureyh, Hz. Nâfi’ bin Abdi’l-Hâris, Hz. Âişe, Hz. Abdurrahmân bin Avf, Hz. Eslem, Hz. Ebu’d-Derdâ, Hz. Ebû Musa el-Eş’arî, Hz. Selman-ı Farisi, Hz. Abdullah bin Zübeyr, Hz. Misver bin Mehrame ve “ashabım” dediği yüz on bin insan kimin talebesi ise, onların hâllerinin ve erdikleri ufkun şهادetiyle Allah’ın peygamberi O’dur.

¹¹⁸ M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 2/73, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.

¹¹⁹ M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 4/176.

¹²⁰ M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 1/223.

¹²¹ el-Hindî, *Kenzü’l-ummâl* 10/792 (30255).

¹²² M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 2/143.

¹²³ M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 2/153.

¹²⁴ Bkz.: Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ* 5/205.

¹²⁵ Bkz.: İbn-i Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* 5/4.

¹²⁶ Bkz.: İbn-i Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* 7/164.

¹²⁷ Bkz.: M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 2/247.

¹²⁸ Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-evliyâ* 1/125.

¹²⁹ Bkz.: M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 3/110.

¹³⁰ İbn-i Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 4/63.

¹³¹ Bkz.: M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 3/161.

¹³² Bkz.: M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 3/162.

¹³³ Bkz.: Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid* 2/27.

¹³⁴ Bkz.: M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 3/480.

¹³⁵ Bkz.: M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-sahâbe* (Terc.: Ali Aslan) 3/485.

¹³⁶ Bkz.: Osman Nuri Topbaş, *Faziletler Medeniyeti* 2/380.

Savaşları

Galip Olması

Eğer –hâşâ!– Allah'ın peygamberi olmasaydı, dünyayla bu kadar rahatlıkla yaka paça olamaz, kuvvet dengesinin tamamen lehinde olmadığı durumlarda meydan yerine çıkmazdı. Hâlbuki, çok defa zahiren aleyhte olan kuvvet dengesine rağmen savaşıyor ve hepsinde galip geliyordu. Hınçla bilenmiş vahşi kavimler ve devletler karşısında savaşlardan zaferle ayrılması da davasının hakkaniyetine ve kudsî memuriyetine delildi.

Bedir'de, yaklaşık üç yüz kişiye karşılık bin kişi, ki üç katından fazla; Uhud'da, bin kişiye karşılık üç bin kişi, üç katı; Hendek'te, üç bin kişiye karşılık on bin kişi, yine üç katından fazla; Hayber'de, bin altı yüz kişiye karşılık yirmi bin kişi, on iki buçuk katı; Mute'de, üç bin kişiye karşılık yüz bin kişi, yaklaşık otuz üç katı; Huneyn'de, on iki bin kişiye karşılık, yirmi bin kişi, yaklaşık iki katı; ve daha bunlar gibi onlarca sefer ve seriyye düzenlenmiş, Efendimiz hepsinde galip gelmişti. Hatta o kadar ki, üç bin kişiye karşılık yüz bin kişi ile savaşılan Mute'de, düşmanın bu az kuvveti yutup, parçalaması beklenirken, sadece on beş şehit verilmişti.

Hâşâ, haksız ve yalancı bir insan, bu badirelerden hiçbirisinde katiyen metanetini koruyamaz, yoluna devam edemez ve mağlubiyetten kurtulamazdı. O, Allah'ın peygamberi olduğu için davasından emin, O, emsalsiz askerî idaresiyle her zaman galipti.

Diğer Komutanlardan Farkı

Efendimiz, savaşların birçoğunda kılıç, kalkan kullanmış, zırh ve miğfer giymişti, ama O'nun herhangi bir kumandan değil, Allah'ın peygamberi olduğu her hâlden belliydi.

Savaşın en şiddetli, en kanlı anlarında, oklar yağmur gibi yağıyor, kılıçlar şimşek gibi çakıyor, savaşçıların uzuvları hazan yaprakları gibi dökülüyor, düşman sel gibi akın ediyorken, Resûl-i Ekrem, bütün bu kargaşadan sıyrılır, ellerini semâya kaldırır ve Allah'a yalvarırdı. Dünya hâdiselerinin en dehşetlisi, insanı çepeçevre kuşattığında bile O, dünyadan çok âhireti görüyor, sebeplere takılmıyor, sebeplerin yaratıcısına müracaat ediyordu. Hâşâ, peygamber olmasaydı, o dehşet anları herkesin olduğu gibi, hatta daha çok O'nun başını döndürürdü.

İki tarafın savaşçıları ölüm kalım mücadelesi verirken o secdeye kapanırdı. O'nun secdeye kapanıp dua ettiği olurdu. Bedir'de, savaşın en şiddetli anında Hz. Ali, üç defa Efendimiz'i aramış, O'nu her defasında secdede bulmuştu. Vazifesinden, attığını kendisinin atmadığından o kadar emindi ki, savaşın sonu belirsizken eline bir avuç toprak alıp savuruyor ve düşman safları o andan itibaren eriyip çözülmüyordu.

Huneyn'in âni bir baskınla kızıştığı, yanında on iki bin askerden kimsenin kalmadığı bir hengâmede doğruluyor, “Ben Peygamberim, bunda yalan yok!” diye haykırıyordu.

Namaz vakti girdiğinde öne geçip imamlık yapıyor, müminler huşû ve huzur içerisinde ikişer rek'at namazlarını kılıyorlardı. Namazı orada da aksatmıyor, bırakmıyordu. Çünkü vazifesi, yaratılış

hikmeti oydu.

Her durumda nasihat ve irşadına devam ediyor, insanlara istikameti ders veriyordu. Ebû Dâvûd'un naklettiği bir hadise göre, birisi, bir savaştan sonra yanına yaklaşmış:

- “Ya Resûlallah! Hiçbir savaşta bu kadar ganimet elde etmedim.” demişti.
- Sana bundan daha kazançlı bir şeyden haber vereyim mi?
- Nedir Ya Resûlallah!
- Farzları yerine getirdikten sonra iki rek'at namaz kılmandır.

O'nun fevkalade bir ferasetle çizdiği savaş stratejileri peygamberliğinin şâhidi olduğu gibi, savaş esnasındaki kulluk tavrı ve iç fütüvveti de peygamberliğinin şâhidiydi. Hâşâ, ne bir tereddüde, ne gurura düşüyor; ne ganimet arzusu, ne dünya kavgası yaşıyordu.

Mu'cizeler

Mu'cizelerin Hikmeti

Temsilciler

Bir memlekete, sultanın has bir memuru çeşit çeşit hediyelerle gittiğinde, o memuru, her taifeyi ve mesleği temsilen karşılayanlar olur. Bunun manası, her temsilcinin, kendi topluluğu adına o memurun aralarında bulunmasından duydukları memnuniyeti ifade etmektir.

İşte, İnsanlığın Efendisi'nin mu'cizeleri, varlığın, Efendimiz'in kâinata teşrifini ve peygamberliğini tebrikleri demektir. Her bir nev', kendileri ile ilgili mu'cizelerle, O'nun peygamberliğini tasdik anlamındaki imzalarını atmışlardır.

Evet, taşlar onun avucunda zikir çekerek, gerektiğinde o elde top ve gülle hükmüne geçip düşmanı tarumar ederek.. ay, o hatır için sinisini yarıp ikiye bölünerek.. sular, parmağından çağıldayarak.. yemekler, teması ile bereketlenerek.. ağaçlar, O'na koşarak.. kütükler, O'nun ayrılığından inleyerek.. kurtlar, dile gelerek.. bulutlar, O'na taç tutarak nübüvvetini alkışlamışlardır.

O, kâinatın varlık sevinci, manası ve gayesidir ki, bütün her şey O'nu karşılamak için yoluna dizilmiş, O'nun kokusunu taşıyan rüzgar âşıklara bayram sevinci yaşatmış ve yaşamıştır.

İnşallah kâinat, içerisindeki bütün taifelerle bir kez daha O'nu karşılayacak, O'nun yoluna koşacak... Bir kez daha taşlar da, taşlaşmış sineler de O'nunla hakikati bulup manen dirilecektir.

“Evet”den Daha Öte

Bir memurun, bir sultan katındaki kıymeti, sultanın bunu ifade etmesi ile belli olur. “Ben, o sultan tarafından gönderildim, onun adına iş görüyorum.” diyen bir adamın, bu sözünü sultan, “Evet” diye tasdik ederse, o memurun o sultanın has bir adamı olduğunda şüphe kalmaz.

Eğer, sultan, o memuru hatırına, yapmayacağı şeyleri bile yapıyorsa, bu, o memurun o sultan katındaki kıymetini gösterir. Demek, o memurun hatırı o kadar yücedir ki, onun için âdetini değiştirir, olmazlara olur verir.

Memuru tasdik için âdetini değiştirmek, “evet” demekten çok daha öte ve manalı bir kabuldür.

Taşlar zikir çekmez, ağaçlar yürümez, bir tas yemek yüz kişiye yetmez, küçücük taşlar gülle tesiri yapmaz, mesh etmekle kopan uzuv yerine yapışmaz, parmaktan su akmaz, ay bir işaretle bölünmez, kilometrelerce yol bir anda alınmaz, kurtlar, kuşlar konuşmaz, ölüler mezarından doğrulmaz, kurumuş keçiden bir temasla çeşme gibi süt akmaz, bulutlar insanların adımına göre yürümez, zehirli kuzu “Ben zehirliyim.” demez, Medine'den Kâbe veya Yemame görünmez, tarihten ve istikbalden o anda görüyormuş katiyetinde bahsedilmez, bahsedilse aynıyla vuku bulmaz, kütükler inlemez, acı su kaynağından tatlı su akmaz, yanık kol eski hâlden daha sağlam hâle gelmez... Bu başlıklar ve başlıklar altındaki misaller yüzlerce, binlercedir.

Allah, O'nun hatırına kâinattaki âdeti değiştiriyor, kütüğü konuşTURuyor, mesafeleri dÜRüyor, bu O'nun peygamberliğinin göklerden tasdiki, O'nun kıymet ve kudsiyetinin ilanıdır. Çünkü ancak O'nun

peşinden gidenler ebedî açlıktan kurtulacak, ancak O'nun gibi olanlar saadetin hakikisini bulacaktır.

İnsanlar, O'nun peygamberliğini kabul etsin, O'nu takip ederek cenneti bulsunlar diye her şey hazırlanmış, iman etmeleri için âdeta kâinat O'nun eliyle dile getirilmiştir.

Göklerin Takviyesi

Günümüz insanının imanlarının altında; Efendimiz'in, dört büyük halifenin, "hukukun altın direği" diye anılan mezhep imamlarının, insanları büyüleyen Abdülkadir Geylânî, Şah-ı Nakşibend gibi tarikat şeyhlerinin, Mevlânâ, İmam Rabbani, Gazâlî gibi akılları, mantıkları ve hareketleriyle dinin delili hâline gelmiş insanların, sultan oğlu sultan Fatihlerin, Yavuzların, Kanunilerin, şanların, şereflerin, zaferlerin, servetlerin, sanatların, mimarilerin, Bediüzzaman ve Dahhâk gibi bütün ihtiyaçlara ve suallere cevap veren komple insanların imzası vardır.

Aynı hakikatin altında babalarının, dedelerinin de imzası vardır. Doğmuş, öyle bir dünya görmüş, öyle bir hayatla buluşmuş, şartsız onları yudumlamış, onlarla büyümüşlerdir.

Daha sonra, inandıkları hakikatlerle ilgili, onlarca, yüzlerce delil hayatın eli ile onlara hediye edilmiştir. Sokak söylemiştir bunu, hâdiseler fısıldamıştır.

Okulda öğretmen, camide hoca söylemiştir. Okunan kitaplar, adları hürmetle anılan tarihî büyükler söylemiştir. Onlarda hayranlık duyulan her şey aslında Müslümanlığa duyulan hayranlık olmuştur.

Hâlbuki Efendimiz nübüvvetini ilan ettiğinde hiç kimsenin takip edeceği bir iz yoktu. En yakını olan Hz. Ebûbekir'in babası bile imanlı değildi. Ebû Kuhâfe, Mekke fethine kadar direnmiş, Hz. Ebûbekir babasını ancak o zaman Efendimiz'e getirebilmişti.

Sokaklarda sefahet alınıp satılıyor, hayatın hesabından, yerlerin ve göklerin bir sahibi olduğundan bahsedilmiyordu. Bu, onların bütünüyle yabancı oldukları ve yeni duydukları bir şeydi.

İnandıkları şeyleri terk edecek, başka bir dine gireceklerdi. Kanlarına, damarlarına işlemiş bütün alışkanlıklarını terk edecek, Efendimiz'in getirdiği âdâba boyanacaklardı. Yepyeni ve nurani bir hayata koşarken yanlarında en yakınlarını bile bulamayacak, bunu baştan kabulleneceklerdi.

Birçok evde, evin hanımı inanıyor, erkeği reddediyor; çocuk inanıyor, anne baba onu evden kovmakla veya işkenceyle tehdit ediyordu. Onlar, yepyeni bir yola tereddütsüz giriyorlardı.

Bir kere iman etmiş, ama tam, ama müthiş iman etmişlerdi. Hem öyle bir imanları vardı ki, bir defa duymaları, artık o andan sonra harfiyen hep öyle yaşamalarına yetiyor, bu da onları insanlığın yıldızları seviyesine yükseltiyordu. Kimse, Sahabe Efendilerimiz'in (radiyallâhu anhum ecmaîn) ufkuna ulaşamıyordu.

Önlerinde imza olmadan, bir "macera" veya "meçhul" demeden inanan bu insanların imanını gökler mu'cizelerle takviye ediyordu. Zira ölümler, kayıplar yaşıyor, ama hiç sarsılmıyor, "babamız, amcamız nerede" diyerek seferden dönmüyorlardı. "Hikmet" diyor, "imtihan" diyor, "Allah ve Resûlü'ne tatlı canlarımız feda" diyor, yürüyorlardı.

Böylesine bir mânevî takviyenin ikinci hikmeti de imkânsızlıklardı. Savaşta susuz kaldıklarında,

Efendimiz'in parmaklarından akıtılan dünyanın en nezih ve tatlı suyu ile gökler imdada yetişiyor, aç kaldıklarında Ezelî Şefkat, bereket suretinde rızıklarını ihsan ediyordu. Zira çölde sebepler sükut ediyor, gözler göklere dönüyor; beklenen, gaybî hazinelerden bekleniyordu.

Mu'cizeler, Efendimiz'in peygamberliğinin altına atılan birer imza ve rahmet sofralarından gönderilen birer hediye oluyordu.

Efendiler Efendisi de (aleyhissalâtu vesselâm), O'nun güzide arkadaşları, ashabı da, hem manen, hem maddeten mahzun edilmiyordu.

Güçlü İp

Zayıflar birbirine omuz verince güçlenir, yıkılmaz, sarsılmaz olur. Zayıf iplerin binlercesinden kopmaz halatlar oluşur.

Güçlüler birbirine omuz verip bir araya geldiğinde, kuvvetleri birden bine çıkar. Birisi yıkılmazken, bininin yıkılması artık bütünüyle zorlaşır, âdeta imkânsızlaşır.

Tonlarca ağırlığı yalnız başına çekecek, taşıyacak binlerce, yüz binlerce çelik ip yan yana gelse, artık o dünyayı taşıyacak kadar kavileşir. Sağlamlığında kimsenin şüphesi olmaz. Kimse ona tutunmaktan, onunla bağlanıp deryalara açılmaktan korkmaz. Okyanuslara düşse tutunup çıkar.

Efendimiz'in (aleyhissalâtu vesselâm) peygamberliğine delil olan mu'cizelerin her birisi O'nun peygamberliğini isbat edecek kuvvettedir. Doğumundaki mu'cizelere binlerce insan, ateşler, kayalar, deryalar şahiddir. Dünya doğudan batıya aydınlanmış, Sava gölü kurumuş, putlar devrilmiş, Kısra hanedanının sarayları yıkılmış, yıldızlar âdeta yere inmiştir. Buna imansız insanlar, buna inkârı imkânsız hâdiseler şahiddir.

Sadece bir türle ilgili mu'cizeler O'nu tasdik etmeye yeter. Hâlbuki O'nun neredeyse türler adedince mu'cizeleri vardır. Her türle ilgili de yüzlerce mu'cize... Buna yüzlerce, binlerce insanın şehadeti... Bunların her biri kopmaz, çelik bir ipten kuvvetlidir. Yalanda ittifakı imkânsız, doğrulukta ufuk yüzlerce, binlerce insanın altında imzaları vardır. Bir türle ilgili mu'cizeler omuz omuza verince kuvvet kazanır. Hele bütün türlerle ilgili mu'cizeler bir arada düşünülürse, şeytan da, şeytanlaşmış insanlar da bu mu'cizeler hakkında “olmadı” diyemezler. Nitekim, –hâşâ!– “sihri göğü de tuttu” gibi bir herzeyi söyleyebilmişler, fakat ne bu hâdiseye ve ne de Kur'ân'ın bu meseleyi âyetleri arasında, daha onlar hayatta iken anlatmasına, “olmadı, kitapta yanlış var” diyememişlerdir.

Binlerce mu'cizeden oluşan ve semâlara doğru uzanan bu hatt-ı nurani nefislerin ve şeytanların bütün fısıltılarını tarumar edecek kuvvettedir.

Gaybî Haberler

Genel Olarak

Efendimiz'in, gaybî hâdiseleri haber vermesi O'nun Rabbimiz katındaki kıymetinin ve peygamberliğinin şâhididir. Zira, insanın zaman ve mekan olarak ulaşamadığı, elindeki âletlerin tesir edemediği, ışığın aydınlatamadığı, maddî gözün göremediği şeyler hakkında haber vermesi ve verdiği haberlerin aynı ile tahakkuk etmesi, Allah'ın bildirmesi ile bildiğini gösterir.

Efendimiz'in mutlak gaybı bildiğini ifade etmek doğru olmadığı gibi, bilmediğini söylemek de doğru değildir. Doğrusu, Allah'ın bildirmesiyle bildiğidir. Cin Sûresi'nde mesele, “*O, bütün gaybı bilir. Gaybe kimseyi muttali kılmaz, ancak dilediği peygamberler bunun dışındadır.*” (Cin, 72/26-27) şeklinde anlatılır.

Efendimiz, kendi devrinde, insanların kalbinden geçenleri bilmiş, insanların neseplerini, nasiplerini söylemiş, Bedir'de Ebû Cehil gibi bir kısım müşriklerin ölecekleri yerleri göstermiştir.

İstikbale dair ihbarlarında; gelecek emin günlerde bir atının tek başına San'a'dan Hadramevt'e kadar emniyet içinde gidebileceğini, kendilerine en evvel kızları Hz. Fâtıma Annemiz'in kavuşacağını, yakın arkadaşlarının şهادetlerini, Hz. Ali Efendimiz'in Kur'ân'ın tevili için savaşaacağını, şark tarafından bir fitnenin zuhur edeceğini, Fırat'ın etrafındaki hâdiseleri ve altından hazineleri, İseviliğin tasaffi edeceğini, ilmin âhîrzamanda yaygınlaşacağını, Kur'ân'dan kaçılan günlerin geleceğini, zaman ve mesafelerin yaklaşacağını; müminin, münâfıkın gizlendiği gibi gizleneceğini, Talekan'daki, 'gümüş ve altından olmayan hazine' ifadesiyle petrolü, ehl-i kitabın taklit edileceğini ve daha birçok şeyi haber vermiştir.

Fetihler

Efendimiz, Medine'nin etrafı düşmanlarla doluyken ve dünya karşısında iken, Müslümanların bütün düşmanlarına galip geleceğini şüphesiz bir kat'iyetle haber vermişti. Zira O (aleyhissalâtu vesselâm), Allah'ın şanı yüce peygamberiydi ve istikbali O'nun (celle celâluhû) göstermesi ile görmüş ve söylemişti.

Mekke'nin, Hayber'in, Şam'ın, Irak'ın, İran'ın, Kudüs'ün, Kıbrıs'ın, İstanbul'un fethini, İran ve Rum padişahlarının hazinelerinin mücahitler arasında pay edileceğini müjdelemişti.

Kisra'nın Bilezikleri

Beyhaki, İbn-i Hacer gibi imamların naklettikleri sahih hadiste Efendimiz, Süraka'ya (radiyallâhu anh), “Kisra'nın iki bileziğini giyeceksin!” diye ferman etmişti.

O gün, İran dünyanın süper güçlerinden kabul ediliyordu. Süraka, İslâm'la şereflemeden evvel böyle bir şeyi hayal bile edemezdi.

Hz. Ömer Efendimiz döneminde Kisra hanedanı mahvedildi. Kisranın zinetleri ve şahane hazineleri Hz. Ömer'e getirildi. Hz. Ömer, bilezikleri Süraka'ya giydirirken: “*Bu bilezikleri Kisra'dan alıp, Süraka'ya giydiren Allah'a hamdolsun!*” diyordu.¹³⁷

Evet, Hz. Ömer'in (radiyallâhu anh) sevinci, Efendimiz'in verdiği bir haberin daha doğru çıkmasına, hâdiselerin O'nu bir kez daha tasdik etmesineydi.

İnsanları galip eden de, mağlup eden de Allah'tı.

[137](#) Bkz.: İbn-i Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 5/90; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/357.

Bereket Mu'cizeleri

Savaşta Bereket

Kadı İyâz'ın, Buhârî'nin, Müslim'in kaydettiği sahih hadiste, Hz. Ömer, Hz. Ebû Hureyre, Hz. Seleme ibni'l Ekva', Hz. Ebû Amra el-Ensarî gibi şanı yüce sahabe efendilerimiz anlatıyor:

– Bir gazvede ordu aç kaldı. Resûl-i Ekrem'e müracaat edildi. Efendimiz: “Heybelerinizde kalan erzaklarınızı toplayın!” diye ferman etti. Herkes kalan hurmasını getirdi. En çok getiren dört avuç getirebilmişti. Bir kilime koydular. Sonra Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm), bereketle dua etti ve: “Herkes kabını getirsin!” buyurdu. Herkes yanındaki bütün kapları ve heybeleri getirdi, tamamını doldurdu. Kilimin üzerindeki hurmalar hâlâ duruyordu.

Hz. Seleme, ilk anda kilime konulan hurmaların tamamının oturmuş bir keçi kadar olduğunu söylüyor, bir başka râvi: “O bereketin gidişatından anladım ki, dünyadaki bütün insanlar gelseydi, o hurma onlara dahi kâfi gelirdi.” diyordu.¹³⁸

Evet, bu mu'cizeye ve emsaline sadece anlattıkları hâdise kayıtlara geçen insanlar değil, savaşa katılan bütün askerler şâhiddi.

Rahmet Musluğu Parmaklar

Buhârî ve Müslim'in kaydettiği bir hadiste Enes Efendimiz (radiyallâhu anh) anlatıyor:

– Zevra denilen yerde, üç yüz kadar insan Efendimiz'le (aleyhissalâtu vesselâm) beraberdik. İkinci namazı için abdest almamızı emretti. Su bulamadık. Efendimiz bir parça su istedi, getirdik. Mübarek ellerini içine batırdı. Gördüm ki parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Oradaki üç yüz kişi gelip abdest aldı ve içti.¹³⁹

Evet, Enes Efendimiz'in haber verdiği gibi suyun bereketlendiği birçok mu'cizeye, binlerce sahabe efendimiz şâhid olmuşken, buna hiçbir vehim el karıştıramaz.

O, hayata rahmet, kâinata rahmettir ve defalarca parmaklarından rahmet musluğu gibi sular akmış, Rabbimiz O'nun peygamberliğini tasdik için âdetini değiştirmiş, “Bir elinin hatırı bile bu kadar yücedir.” diye âleme ilan etmiştir.

¹³⁸ Müslim, *Îmân* 44-45; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 2/421, 3/11; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 5/246.

¹³⁹ Buhârî, *Menâkıb* 25; Müslim, *Fezâil* 6, 7.

Şifâ Mu'cizeleri

Şifâ Eli

Buhârî ve Müslim gibi sahih hadis kaynakları anlatıyor:

– Hayber Gazvesi'nde, Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), Hz. Ali Efendimiz'i bayraktar tayin etmişti. Hz. Ali Efendimiz'in savaşın bir gün öncesinde gözlerinde çok şiddetli bir ağrı başladı. Allah Resûlü, mübarek tükürükleri ile gözünü mesh etti. Hz. Ali'nin gözü o anda iyileşti, hiçbir şeyi kalmadı. Sabahleyin Hayber'in demir kapısını kalkan gibi kaldırıp, kalenin fethine bir vesile oldu.¹⁴⁰

Aynı gazvede Seleme ibn-i Ekva'nın bacağına bir kılıç darbesi gelmiş, bacağı yarılmıştı. Resûl-i Ekrem'in nefesi ile bir anda o koca yara şifâ buldu.¹⁴¹

Bunun gibi yüzlerce, binlerce şifâ hâdisesi, o kafa ve gönül tabibinin peygamberliğini hastalıklı beşere ilan etti.

Bunun gibi yüzlerce, binlerce şifâ hâdisesi, o kafa ve gönül tabibinin peygamberliğini hastalıklı beşere ilan etti.

Açılan Göz

Nesâî'de geçen bir hadis-i şerifte, Osman ibn-i Huneyf anlatıyor:

– Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına bir âma geldi. “Benim gözlerimin açılması için dua et!” dedi. Efendimiz, ona: “Git, abdest al, iki rek'at namaz kıl ve: ‘Allah'ım! Şüphesiz ben senden istiyorum. Rahmet peygamberi olan Hz. Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) vesile ederek sana yöneliyorum. Ya Muhammed! Benim gözlerimin açılması için seni vesile ederek Rabbime yöneliyorum. Allah'ım! O'nu benim hakkımda şefaâtçi eyle!”¹⁴² diye dua et buyurdu.

Adam gitti. Denileni yapmış olarak geldi. Gözleri açılmıştı. Güzelce gördüğüne şâhid olduk.

Resûl-i Ekrem'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanların mânevî gözlerinin açılmasına vesile olduğu gibi, maddî gözlerinin açılmasına da vesile olması, Hak katındaki makbuliyetinin şâhididir.

Resûl-i Ekrem'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanların mânevî gözlerinin açılmasına vesile olduğu gibi, maddî gözlerinin açılmasına da vesile olması, Hak katındaki makbuliyetinin şâhididir.

¹⁴⁰ Buhârî, *Cihâd* 102, 143, *Fezâilü ashâb* 9, *Meğâzî* 38; Müslim, *Fezâilü's-sahâbe* 34.

¹⁴¹ Buhârî, *Meğâzî* 38; Ebû Dâvûd, *Tıb* 19; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 4/48.

¹⁴² Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/168, 169; Tirmizî, *Deavât* 118; İbn-i Mâce, *İkâme* 189.

Hayvanlarla İlgili Mu'cizeler

Kurt Hâdisesi

Sahih kaynakların hemen tamamında, Ebû Saidi'l-Hudrî, Seleme ibnü'l Ekva', İbn-i Vehb, Ebû Hureyre gibi meşhur sahabelerin ve hâdisenin şâhidi çoban Uhban'ın naklettiği bir mu'cize vardır.

Bir kurt, çoban Uhban'ın keçilerinden birisini yakalamış. Çoban, tam o anda yetişip keçiyi kurdun elinden kurtarmış. Kurt, dile gelmiş ve:

– Allah'tan korkmadın, benim rızkımı elimden aldın, demiş.

Kurdun konuşmasına şaşırان Uhban:

– Acayip, demiş, kurt konuşur mu?

Kurt, cevap vermiş:

– Acayip olan senin hâlindir ki, bu yerin arkasında bir zat var ki, sizi cennete davet ediyor, peygamberdir, O'nu tanıyorsunuz.¹⁴³

Bütün kayıtlarında hâdise bu şekildeyken, Ebû Hureyre Efendimiz'in rivayetinde mu'cizenin devamı da nakledilir:

Çoban kurda sorar:

– “Ben gideceğim, fakat kim benim keçilerime bakacak?” Kurt der:

– Ben bakacağım.

Çoban, keçilerini kurda emanet ederek gider. Resûl-i Ekrem'i (aleyhissalâtu vesselâm) ziyaret eder, Müslüman olup, döner. Kurdu, keçilerinin başında çoban olarak bulur. Hiçbir zayıat yoktur. Çoban, mükâfat olarak kurda bir keçi kesip ikram eder.¹⁴⁴

Kadı İyâz'ın naklettiği bir başka kurt mu'cizesi de fevkalade manidardır: Ebû Süfyan ile Safvan, bir kurdun, bir ceylanı takip ederek Harem-i Şerif'e girdiğini görürler. Kurt, Allah'ın (celle celâluhû) canlı öldürmeyi haram kıldığı o bölgede ceylana dokunmaz. İki de hayret eder. Kurt, onların şaşkınlıklarını bir kat daha artırır ve onlara Efendimiz'in peygamber olduğunu söyler. Ebû Süfyan, Safvan'a dönüp der ki:

- Bu hâdiseyi kimseye söylemeyelim. Korkarım, Mekke boşalıp onlara katılır.¹⁴⁵

Aslanın Hâli

İbn-i Hacer ve Beyhakî gibi kaynaklarda, Efendimiz, Sefîne isimli hizmetkârını Yemen Valisi Muaz ibn-i Cebel'e gönderdiğinde, Sefîne'nin yolda önüne çıkan aslana “Ben Resûl-i Ekrem'in hizmetkârıyım.” dediği ve aslanın ona dokunmayıp, yolunu bulmakta yardım ettiği anlatılır.¹⁴⁶

O'nun hizmetkârına dağın vahşi hayvanı bile dokunmamış, hayvanat taifesi, hayvanlıklarına rağmen O'nun getirdiği hakikate şâhidlik etmişlerdir. Demek O, kâinatın bütün efradının makbulü olan bir peygamberdir.

¹⁴³ Buhârî, *Enbiyâ* 54, *Fezâilü ashâb* 5, 6; Müslim, *Fezâilü's-sahâbe* 13; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/83.

[144](#) Kadı İyâz, *Şifâ* 1/311.

[145](#) Kadı İyâz, *Şifâ* 1/311; İbn-i Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 6/146.

[146](#) Bezzâr, *Müsned* 9/285; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 7/80; Hâkim, *Müstedrek* 2/675.

Ağaçlarla İlgili Mu'cizeler

Ağacın Şâhidliği

Kadı İyâz'ın, Şifâ-i Şerif'inde geçen sahih bir hadiste Abdullah ibn-i Ömer anlatıyor:

Bir seferde Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm)'ın yanına bir bedevi geldi. Efendimiz sordu:

– Nereye gidiyorsun?

– Ehlime.

– Daha iyi bir hayır istemiyor musun?

– Nedir?

– Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tekliğine, şerikinin yokluğuna, Hz. Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şâhidlik etmendir.

Bedevi, Efendimiz'in (aleyhissalâtü vesselâm) bu iman teklifi karşısında sordu:

– Bu şehadete şâhid nedir?

Efendimiz:

– Vadi kenarındaki ağaç şâhid olacak, buyurdu.¹⁴⁷

İbn-i Ömer ve seferdekiler, âdeta yerin yarıldığını, ağacın sallanarak yerinden çıktığını ve Efendimiz'in yanına geldiğini dehşet içerisinde gördüler. Bu müthiş bir hâdise, muhteşem bir mu'cizeydi. Bedevi manzarayı hayretle seyrediyordu. Ağaç, Resûl-i Ekrem'in yanına kadar geldi. Üç defa Efendimiz'in (aleyhissalâtü vesselâm) peygamberliğine ve doğruluğuna şehadet etti. Ağaç, Efendimiz'in emri ile yerine döndü.¹⁴⁸

Hazreti Büreyde'den gelen nakilde, o Arap'ın Efendimiz'e secde etmek istediği, Efendimiz'in, böyle bir iznin kimseye verilemeyeceğini ifade buyurduğu ve bedevinin, elini ayağını öpmek için istediği müsaadenin verildiği de anlatılmaktadır.¹⁴⁹

O, bitkisel hayat seviyesindeki bir ağacın kendisine koşup, O'nu görünce âdeta kapasitesini zorladığı, merhaleler aştığı, dile gelip nübüvvetine şehadet ettiği bir Zât'tır.

O'na (aleyhissalâtü vesselâm) şâhidlik aşkı ağacı dile getirir ve bu aşkı duymamak bir insan için ne hazin âkıbetir.

İnleyen Kütük

Başta Buhârî ve Müslim olmak üzere, sahih kaynakların hemen tamamında bir kütüğün Efendimiz'den ayrılıktan ötürü çıkardığı inilti kaydedilir.¹⁵⁰

Hz. Cabir diyor ki:

– Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), hutbeyi hurma kökünden kuru bir direğe dayanarak okurdu. Minber-i şerif yapıldıktan sonra, Efendimiz hutbesini okumak için minbere geçti. Kütük bu ayrılığa dayanamayarak hamile deve gibi sesler çıkararak inlemeye başladı.

Hz. Enes hâdiseyi naklederken:

– Câmus gibi ağladı, mescit o iniltiyle sarsıldı, der.

Sehl ibn-i Sa'd:

– Kütüğün ağlaması üzerine mescitte bulunanlar da ağlamaya başladı, diye ilave eder.

Hazreti Übeyy ibn-i Ka'b:

– Hem öyle ağladı ki, ağlamaktan çatladı, yarıldı, buyurur.

Bir başka nakilde Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm), kütüğün ağlamasının sebebinin şöyle anlatır:

– Onun yanında okunan ilâhî zikirten ayrı kaldığı için ağladı.

Hazreti Büreyde der ki:

– Resûl-i Ekrem, elini üstüne koyup: *“Arzu edersen seni bahçene iade edeyim. Köklerin tekrar yeşersin. İlk yaratıldığın gibi ağaç ol. Yeniden yaprakların ve meyvelerin olsun. Veya istersen seni cennete dikeyim, Allah dostları senin meyveden yesinler.”* buyurdu.

Sonra, hurma kütüğünün cevabını dinledi. Kütük, çevresindeki herkesin işitebileceği bir şekilde konuştu:

– *Beni cennete dik ki, benim meyvelerimden Cenâb-ı Hakk'ın sevgili kulları yesin. Hem, orası öyle bir mekân ki, orada beka kazanılır ve orada çürümek yoktur.*

Efendimiz:

– Ben de arzu ettiğin gibi yaptım, buyurdu.

Sonra ashabına:

– Bâki diyarı, fani diyara tercih etti, dedi.

Başka bir nakilde Efendimiz, *“Ben onu kucaklayıp teselli etmeseydim, Allah'ın Resûlünden ayrıldığı için ağlaması kıyamete kadar devam edecekti.”* buyurur.

Übeyy ibn-i Ka'b'ın rivayetine göre, bu harika hâdiseden sonra, Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm), *“Direk minberin altına konulsun.”* diye ferman etti. Direk minberin altına konuldu ve mescit tamir edilinceye kadar orada kaldı.

Tamir esnasında Übeyy ibn-i Ka'b Hazretleri yanına almış ve çürüyünceye kadar muhafaza etmişti.

Hasan Basri Hazretleri, bu mu'cizeyi talebelerine ders verirken ağlar:

– Ağaç, Resûl-i Ekrem'e (aleyhissalâtu vesselâm) arzu ve alâka gösteriyor. Sizler O'na karşı arzu ve alâkaya daha fazla layıksınız, derdi.

Evet, sineleri kütüklerden daha katı kesilmeyenler, O'na karşı ilgi ve alâka duymak mecburiyetindedirler. O'na ilgi, sünnetini yaşamak ve yaymakla, bir kütük kadar olsun O'nu anlatmakla olur.

[147](#) Kadı İyâz, *Şifâ* 1/298-299.

[148](#) Kadı İyâz, *Şifâ* 1/298-299. Ayrıca bkz.: Dârimî, *Mukaddime* 4; İbn-i Hibbân, *Sahih* 14/434.

[149](#) Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübüvve*, s. 390; Hâkim, *Müstedrek* 4/190; İbn-i Asâkir, *Târihu Dimâşk* 4/365.

[150](#) Bu konudaki rivayetler için bkz.: Mektubat, On Dokuzuncu Mektup (10. İşaret), Şahdamar Yay.

Taşlarla İlgili Mu'cizeler

Taşların Zikri

Beyhakî'nin Delâilü'n-Nübüvve'si, Süyûtî'nin, el-Hasâisu'l-Kübrâ'sı gibi sahih kaynaklarda geçen bir hadiste Hazreti Enes anlatıyor:

– Resûl-i Ekrem'in (aleyhissalâtu vesselâm) yanında idik. Avucuna küçük taşları aldı. Taşlar mübarek elinde tesbih etmeye başladı. Sonra Hz. Ebûbekir'in eline koydu, yine tesbih ettiler.¹⁵¹

Ebû Zerr-i Gıfârî Hazretleri aynı hâdiseyi naklederken devamını şöyle anlatıyor:

– Sonra Hazreti Ömer'in eline koydu, yine tesbih ettiler. Sonra aldı, yere koydu, sustular. Sonra yine aldı, Hazreti Osman'ın eline koydu, yine tesbihe başladılar.¹⁵²

İkisi de diyor ki:

– Ellerimize koydu, sustular.

O'nun eli, cansız varlıkları canlı gibi söyletirse, O'na biat eden ve “Peygamberim!” diyen canlılar kim bilir O'nun yolunda ne kadar canlı ve hareketli olmalıydılar.

Taşa Allah'ı zikrettirmek, ancak Kâinatın Fahrı'na mahsus bir risalet mührüdür.

Taşlar Gülle Gibi

Bedir ve Huneyn Gazveleri'nde gerçekleşen bir mu'cizeyi, başta Sahih-i Müslim olmak üzere hadis kitapları haber vermektedir.

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm), her iki gazvede de, mübarek eline bir avuç toprak ve taşı almış, “Yüzleri kara olsun!” diyerek küffar ordusunun yüzüne savurmuştu.

Bu söz, düşman askerlerinin her birinin kulağına gittiği gibi, bir avuç toprak da hepsinin gözüne gitmiş ve hücumla geçmişken gözleri ile meşgul olup kaçmak zorunda kalmışlardı.¹⁵³

Kur'ân bu hâdiseyi Enfâl Sûresi'nde “*Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı.*” (Enfâl, 8/17) şeklinde anlatıyordu.

Bunun manası, “O hâdisi beşer kuvvetinin ötesindedir. İnsanî bir güçle değil, ilâhî kudretle olmuştur.” demektir. Böylesine ilâhî bir yardım ve mu'cize, Allah'ın şanı yüce memuru ve elçisi Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm) hatırına gerçekleşmişti.

¹⁵¹ İbn-i Asâkir, *Târîhu Dimaşk* 39/120, 121; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* 1/207.

¹⁵² Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir* 8/442; Bezzâr, *Müsned* 9/431, 434; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 2/59.

¹⁵³ Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 1/303, 368; İbn-i Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/155; İbn-i Hibbân, *Sahih* 14/430.

Mu'cizevî Dualar

Yağmur Duası

Buhârî ve Müslim gibi hadis kaynakları, Efendimiz'in yağmur duasına göklerin cevabını anlatan birçok misalle doludur. Hatta bazen Efendimiz mübarek ellerini indirmeden, daha minber-i şerifinden inmeden yağmur gelmiştir.

Birkaç defa, ordu susuz kaldığında, O'nun duası bereketiyle hiç beklenmedik bir anda yağmur gelmişti.

Hatta, peygamberliğinden önce, dedesi Abdulmuttalip O'nun elinden tutar, mübarek yüzü hürmetine yağmur ister, yağmur anında gelirdi. Abdulmuttalip bunu bir şiirle de anlatmıştı.

Bir defasında o kadar çok yağmur yağdı ki, Sahabe Efendilerimiz, yağmurun kesilmesi için dua etmesini istemek zorunda kaldılar. Efendimiz'in duası ile anında kesildi.

Resûl-i Ekrem'in vefatından sonra, Hz. Ömer, yağmur duasına çıkarken Hz. Abbas'ı vesile yapar ve şöyle derdi:

– “Ya Rab! Bu senin Habibinin amcasıdır. Onun yüzü hürmetine yağmur ver!”

Hz. Abbas dua ederken yağmur gelirdi.

O mu'cizelerle yağmur çöle değil, insanların kalbine yağmış, gönüllerin imanla yeşermesine vesile olmuştu. Kâinatın Sahibi katında hatırı bu kadar âlî olan, elbette ancak O'nun (celle celâluhû) elçisi olabilirdi.

Duasının Tesiri

O, istediğini Rabbinden istiyordu. Mülk O'nundu, sahibi O idi (celle celâluhû). Elbette isteğe ermenin en kesin yolunun sahibinden istemek olduğunu Allah'ın Peygamberi herkesten iyi biliyor, tam itimat ediyordu.

Allah Resûlü, devlet başkanlarını İslâm'a davet için mektuplar göndermiş, Fars padişahı Perviz, nâme-i Nebevî'yi yırtmıştı. Efendimiz, hâdiseyi haber aldığı anda beddua etti: “*Ya Rab! Nasıl mektubumu parçaladı, sen de onu ve onun mülkünü parça parça et!*”¹⁵⁴

Bu duanın tesiriyle, oğlu Şîreveyh, babası Perviz'i hançeriyle parçaladı. Sa'd ibn-i Ebî Vakkas da saltanatını parça parça etti. Sâsâni devletinin hiçbir yerde heybet ve kuvveti kalmadı. Kayser gibi melikler, name-i Resûlullah'a hürmet ettiklerinden aynı âkıbete uğramadılar.

Bir kişinin başlattığı bir dava karşısında yıkılıp parçalanan koca Sâsâni Devleti ve Perviz'in öz oğlunun hançerlediği habis cesedi, O'nun peygamberliğinin körlere bile görünen apaçık şâhidi oldu.

¹⁵⁴ İbn-i Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260.

Sonuç Olarak

Her fabrikanın meyvesi için kurulduğu hakikati.. her mektebin bir muallimi olduğu gerçeği.. ebedî sofraların hazırlanmasındaki murad-ı ilâhî.. bilen konuşması ve mahlûkâtın bir mümessille temsil edilmesindeki ihtiyaç.. güneşin ışığıyla görüldüğü gibi, ulûhiyetin resûllerle görünmesindeki esrar.. ebede giden beşerin kılavuzsuz bırakılmamasındaki rahmet.. O çekirdek vesilesiyle hediye edilen İslâmiyet meyvesi.. beşeriyet urbasının ötesindeki mânevî mahiyet.. hayatının tafsilatının bile bilinmesindeki gaye.. vazifesi hatırına gösterdiği tahammül.. kınanan beldeleri Medine'ye döndüren letafet.. O'nun olmadığı hayatın aldığı zehir zemberek hâl.. elinde tuttuğu Kur'ân.. mânen en önde olanın maddeten en son görünmesindeki hikmet.. *"Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim!"* kasemiyle gösterdiği tevhid hassasiyeti.. altın soyunun aydınlattığı nesiller ve asırlar.. hakkında yapılan rahmet duaları ve okunan salavât-ı şerîfeler.. Mi'raç sırrıyla yaşanan mazhariyet.. emsalsiz talebeleri.. kendisini iktidara taşıyacak onca yolu tercih etmeyip söze tevhidle başlaması.. tereddüde düşmemesi.. azılı hasımlarına karşı hıfz-ı ilâhî ile galip gelmesi.. dünyevî bir talebinin olmaması ve servetinin artmaması.. kulluk hassasiyeti ve ibadeti ile bütün beşerin önünde olması.. nefse zor gelenin teklifi ve yaşanması.. "Gaye İnsan" olmasına rağmen insan olduğunu bir lahza hatırdan çıkarmaması ve tevazuu.. hayatında şaka dahi olsa hiç yalan söylememesi ve yalana karşı verdiği mücadele.. iffeti.. cömertliği.. yaptığı her işte ve söylediği her sözde isabet etmesi.. mahlûkât ve insanlık içinde en sevilen olması.. melekleri gıpta ettiren talebeleri.. ve içinde bulunduğu asır.. ruhlarla yaşattığı büyük inkılap.. kendisinden önceki kitapların O'nu anlatması.. verdiği istikbale dair haberler ve anlattığı geçmiş hâdiseler.. Rabbimiz'in O'nun hatırına ve O'nu tasdik için kâinattaki âdetlerini değiştirmesi; parmağından suyun akması.. dokunduğu yaranın iyileşmesi.. yemeklerin bereketlenmesi.. duasındaki tesir ve duası ile inen yağmur.. ağaçların kapasitelerini O'nun hatırına aşırp, O'nun nübüvvetini haykırmaması.. O'na şâhid olmak için konuşan hayvanlar.. taşların elinde cezbeyle dönüp dile gelmesi.. yakından, yıllarca bakan, keskin nazarlı insanların, ateşböceğini güneş diye alkışlamasının imkânsızlığı... O Zat'ın, Allah tarafından görevlendirilmiş bir hidayet güneşi olduğunun şeytanı mağlup edecek katiyetteki delilleridir.

KAYNAKLAR

- Ahmed İbn-i Hanbel**, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, 1-8 cilt, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.
- Bediüzzaman Said Nursî**; *Risale-i Nur Külliyyatı*, 1-14 cilt, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.
- el-Beyhakî**, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); *es-Sünenü'l-kübrâ*, 1-10 cilt, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.
- el-Bezzâr**, Ebûbekr Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (v. 215-292); *el-Müsned*, [Tahkîk: Abdülkâdir Arafât], 1-3 cilt, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân, Beyrut/ Medine, 1409 h.
- el-Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); *Sahîhu'l-Buhârî*, 1-8 cilt, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.
- ed-Dârimî**, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); *es-Sünen*, 1-2 cilt, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.
- ed-Deylemî**, Ebû Şucâ' Şîreveyh b. Şehredâr (445-509 h.); *el-Müsnedü'l-firdevs bi me'sûri'l-hitâb*, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], 1-5 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], 1-4 cilt, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.
- Ebû Nuaym**, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); *Delâilü'n-nübüvve*, [Tahkîk: Muhammed Ravvas Kal'acî Abdalberr Abbas], 1-2 cilt, Dâru'n-nefâis, Beyrut, 1991.
- ___; *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*, 1-10 cilt, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.
- el-Hâkim**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, 1-5 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1411/1990.
- el-Halebî**, Ali İbn Burhaniddin (v. 1044/1635); *es-Sîratü'l-Halebiyye*, 1-3 cilt, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1400.
- el-Heysemî**, Ali İbn Ebî Bekr (v. 807 h.); *Mecmeu'z-zevâid*, 1-10 cilt, Dâru'r-reyyan li't-türas/Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Kahire/Beyrut, 1407 h.
- ___; *Müsnedü'l-Hâris (Zevâidu'l-Hâris)*, [Tahkîk: Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkirî], 1-2 cilt, Merkezü hidmeti's-Sünne ve's-Sîreti'n-Nebeviyye, Medine, 1413/1992.
- el-Hindî**, Alâuddîn Ali el-Müttakî b. Hüsameddin (v. 975 h.); *Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1409/1989.
- İbn-i Abdilberr**, Yusuf b. Abdullah b. Muhammed (v. 463 h.); *el-İstîâb*, 1-5 cilt, Dâru'l-cîl, Beyrut, 1412 h.
- İbn-i Asâkir**, Ebu'l-Kâsım Sikatüddîn Ali b. Hasan b. Hibetullah (v. 571/1176); *Târîhu Dimaşk*, 1-70 cilt, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1417/1996.
- İbn-i Hacer**, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); *el-İsâbe*, 1-8 cilt, Dâru'l-cîl, Beyrut, 1412 h.
- İbn-i Hibbân**, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965); *el-İhsan fî takrîbi Sahîh İbn-i Hibbân*, [Tertîb: Alâuddîn Ali b. Belbânî, Tahkîk ve ta'lik: Şuayb el-Arnâvût], 1-17 cilt, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.
- İbn-i Hişâm**, Abdülmelik İbn Hişâm İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); *es-Sîratü'n-Nebeviyye*, 1-4 cilt, Dâru'l-kalem, Beyrut, tsz.
- İbn-i Kesîr**, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1-14 cilt, Dâru'l-meârif, Beyrut, tsz.
- İbn-i Mâce**, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *es-Sünen*, 1-2 cilt, Dâru'l-fikr, Beyrut,

tsz.

- İbn-i Sa'd**, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd el-Menî' (168-230 h.); *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1-8 cilt, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.
- İbnü'l-Cevzî**, Abdurrahmân b. Ali b. Muhammed (508-597 h.); *el-İlelü'l-mütenâhiye*, 1-2 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1403 h.
- Kâdı İyâz**, Ebu'l-Fazl İyaz İbn Musa İbn. İyâz el-Yahsubî (v. 544/1149); *eş-Şîfâ bi ta'rîfî hukûki'l-Mustafa (s.a.s.)*, [Tahkik: Hüseyin Abdulhamid Nil], Dâru'l-erkam, Beyrut, 1415/1995.
- el-Kurtubî**, Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr b. Ferah (v.670); *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, 1-20 cilt, Dâru's-şa'b, Kahire, 1372 h.
- M. Yusuf Kandehevî**; *Hayatu's-sahâbe*, [Terceme: Ali Aslan], 1-4 cilt, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.
- Mâlik b. Enes**, Ebû Abdullah el-Esbahî (93-179 h.); *el-Muvatta'*, 1-2 cilt, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985.
- Müslim**, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, 1-5 cilt, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- en-Nesâî**, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], 1-8 cilt, Mektebetü'l-matbûati'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.
- Osman Nuri Topbaş**; *Faziletler Medeniyeti*, 1-2 cilt, Erkam Yayınları, 2007.
- Saîd b. Mansûr**, Ebû Osman Saîd b. Mansûr b. Şu'be el-Horasânî (v. 227/842 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: Sa'd b. Abdullah b. Abdülaziz Âl-i Humeyyed], 1-5 cilt, Dârü'l-Asîmî, Riyad, 1414/1993.
- et-Taberânî**, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-evsat*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], 1-10 cilt, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.
- ___; *el-Mu'cemül-kebîr*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], 1-20 cilt, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.
- et-Taberî**, Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Hâlid (224-310 h.); *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk (Tarîhu't-Taberî)*, 1-5 cilt, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1407 h.
- et-Tirmizî**, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ (209-279 h.); *el-Câmiu's-Sahîh*, 1-5 cilt, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- ez-Zehabî**, Şemsüddîn Muhammed Ahmed (v. 748/1347); *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1-23 cilt, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1413 h.